

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRT ÇOCUK KİTAPLIK UYGULAMASINDAKİ E-KİTAPLARIN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ZEYNEP ŞEKER

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ARZU ÇEVİK

BARTIN-2025

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TRT ÇOCUK KİTAPLIK UYGULAMASINDAKİ E-KİTAPLARIN DEĞERLER
EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep ŞEKER

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman :

Üye :

Üye :

BARTIN-2025

KABUL VE ONAY

Zeynep ŞEKER tarafından hazırlanan “TRT ÇOCUK KİTAPLIK UYGULAMASINDAKİ E-KİTAPLARIN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, 22.08.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zafer CEYLAN

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Arzu ÇEVİK danışmanlığında hazırlamış olduğum “TRT ÇOCUK KİTAPLIK UYGULAMASINDAKİ E-KİTAPLARIN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22.08.2025

Zeynep ŞEKER

ÖN SÖZ

Bu sürecin başından sonuna kadar bilgi ve tecrübesiyle bana ışık tutan, çalışmalarımnda hiçbir desteğini esirgemeyen, yalnızca akademik bir rehber değil, aynı zamanda bu yoğun süreçte bir yol arkadaşı olan değerli danışmanın Doç. Dr. Arzu ÇEVİK'e gönülden teşekkür ederim.

Bu yolculukta beni motive ederek ilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Prof. Dr. Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN'a; eğitim hayatım boyunca akademik gelişimime katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Sedat BALYEMEZ, Prof. Dr. Serpil ÖZDEMİR, Doç. Dr. Ömer KEMİKSİZ, Doç. Dr. Emrah BOYLU ve Doç. Dr. Hasan Basri KANSIZOĞLU'na; yapılan bu çalışmaya değerli görüşleri ve yapıcı eleştirileriyle yön veren saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Sunay AKKAYA ve Doç. Dr. Merve MÜLDÜR'e; bugünlere gelmemde emekleri olan ve bana her zaman örnek teşkil eden Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerim Servet ÇELİK ve Esra ÇELİK'e teşekkürü borç bilirim.

Bu yolculuk boyunca beni her zaman destekleyen canım aileme... Her şeyden önce, sabırları ve sevgileriyle varlıklarını her zaman yanımda hissettiren anneme ve babama, desteğini hiç eksik etmeyen ve kafama takılan her hususta fikir alışverişi yapabildiğim biricik kardeşim Zehra'ya ve evin neşesi Emin Efe ile Esra Nur'a sonsuz teşekkür ederim.

Zeynep ŞEKER

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TRT ÇOCUK KİTAPLIK UYGULAMASINDAKİ E-KİTAPLARIN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Zeynep ŞEKER

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzu ÇEVİK

Bartın-2025, sayfa: 98

Değerler dünden bugüne erken çocukluktan itibaren bireylere aktarılmaya çalışılmıştır. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireyler dijital ortamlara yönelmiş ve bu ortamlarda sunulan e-kitapların kullanımı son derece artmıştır. Bu durum, e-kitapların çocuklara kazandırılması gereken değerleri karşılayıp karşılamadığının sorgulamasını gerekli kılmıştır. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen değerler bağlamında TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan e-kitapları incelemektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada ölçüt örneklem kullanılarak ölçüt “yaş seviyesini temsil etme” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda örnekleme uygun 50 kitap incelenmiştir. Araştırmanın inceleme nesnesini TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki Hayatın İçinden, Meraklı Bilgin, Bizim Masallar, Doğanın Masalı ve Bizim Kahramanlar kategorilerinden seçilen 10’ar kitap oluşturmaktadır. Söz konusu e-kitaplar, bu çerçevede değerlendirilmiş ve eserlerde değerlerin dağılımı analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen e-kitaplarda toplam 842 değer unsuruna yer verildiği tespit edilmiştir. En yüksek frekansa sahip değerlerin yardımseverlik (f=116), sevgi (f=94), sorumluluk (f=83) ve dostluk (f=82) olduğu görülmüştür. En az yer verilen değerlerin ise

vatanseverlik (f=4), mahremiyet (f=5) ve özgürlük (f=7) olduğu belirlenmiştir. TRT Çocuk Kitaplık uygulaması her ne kadar bazı değerlerin yansıtılmasında yetersiz kalsa da genel olarak değerler açısından zengin bir kitap koleksiyonuna sahip olup değerlerin öğretiminde yararlanılabilecek nitelikte kitaplar içeren dijital bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarının, son dönemde yaygın hâle gelen ve alan yazında kendine yeni bir yer bulan dijital kitaplık uygulamalarındaki e-kitapların değerler eğitimi açısından geliştirilmesine yön vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, değer, değer eğitimi, e-kitap, TRT Çocuk Kitaplık

ABSTRACT

M. A. Thesis

AN EXAMINATION OF THE E-BOOKS IN THE TRT CHILDREN'S LIBRARY APPLICATION IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Zeynep ŞEKER

Bartın University

Graduate School

Department of Social Sciences and Turkish Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Arzu ÇEVİK

Bartın-2025, pp: 98

Values have been tried to be transferred to individuals from early childhood from past to present. Today, with the development of technology, individuals have turned to digital environments and the use of e-books offered in these environments has increased considerably. This situation has made it necessary to question whether e-books meet the values that children should acquire. From this point of view, the aim of the study is to examine the e-books in the TRT Children's Library application in the context of the values included in the 2024 Turkish Lesson Teaching Program prepared by the Ministry of National Education. The study was conducted using the document analysis method, one of the qualitative research designs. In the study, criterion sampling was used and the criterion was determined as “representing the age level”. In this direction, 50 books suitable for sampling were analyzed. The object of the study consisted of 10 books selected from the categories of from the Inside of Life, Curious Scholar, Our Tales, Nature's Tale and Our Heroes in the TRT Children's Bookshelf application. These e-books were evaluated within this framework and the distribution of values was analyzed. The data obtained as a result of the research were analyzed with descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that a total of 842 value elements were included in the e-books analyzed. The values with the highest frequency were found to be helpfulness (f=116), love (f=94), responsibility (f=83)

and friendship (f=82). The least common values were patriotism (f=4), privacy (f=5) and freedom (f=7). Although the TRT Children's Bookshelf application is insufficient in reflecting some values, it has a rich collection of books in terms of values in general and appears as a digital platform that contains books that can be used in teaching values. It is thought that the results of the research will guide the development of e-books in digital library applications, which have recently become widespread and have found a new place in the literature, in terms of values education.

Keywords: Children literature, e-book, TRT Children's Bookshelf, value, value education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayım.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Çocuk ve Edebiyat	7
2.1.1. Çocuk Edebiyatı	8
2.1.2. Çocuk Gelişiminde Kitapların Yeri ve Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Ölçütler	9
2.2. Değer ve Değerler Eğitimi	12
2.2.1. Değer Kavramına Genel Bir Bakış	12
2.2.2. Değerler Eğitiminin Tanımı ve Önemi	14
2.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Değer Aktarımı	15
2.2.4. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi	17
2.2.4.1. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıf) Öğretim Programında Değerler Eğitimi	18
2.2.4.2. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında Değerler Eğitimi	19
2.2.4.3. 2019 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında Değerler	

Eğitimi	19
2.2.4.4. 2024 Ortaokul Türkçe Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programında	
Değerler Eğitimi	20
2.3. Dijitalleşme ve Çocuk Edebiyatı.....	23
2.3.1. Dijital Çağda Bilgiye Erişim ve Okuma Kültürü.....	24
2.3.2. Dijital Kitaplıkların Yapısı ve Avantajları.....	25
2.3.3. Dijital Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Sunabileceği İmkânlar	28
2.3.4. Dijital Kitaplık Kullanımının Olası Riskleri	29
2.3.5. Dijital Kitaplık Uygulaması Örneği: TRT Çocuk Kitaplık	30
2.4. Dijital Çocuk Kitapları ve Değerler Eğitimi	31
2.4.1. Dijital Ortamın Değerler Eğitimindeki Yeri	33
2.5. İlgili Araştırmalar	34
2.5.1. Değerler Eğitimine Yönelik Çalışmalar:.....	35
2.5.2. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasına Yönelik Çalışmalar	38
3. MATERYAL VE METOT	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. İnceleme Nesnesi	40
3.3. Veri Toplama Araçları	43
3.4. Verilerin Analizi.....	43
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	44
4. BULGULAR	45
4.1. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitapların	
Değerler Eğitimi Açısından Durumu	45
4.1.1. Hayatın İçinden Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler	46
4.1.2. Meraklı Bilgin Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler	47
4.1.3. Bizim Masallar Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler.....	48
4.1.4. Doğanın Masalı Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler	50
4.1.5. Bizim Kahramanlar Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler	51
4.2. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitaplarda,	
Kategori Bazında Değerlerin Dağılımı	53
4.3. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitaplarda	
Hâkim Olan Değerler	54
4.4. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasındaki Etkileşimli E-kitaplarda Değerlerin	

Yansıtılma Biçimleri ve Görsel Temsilleri	55
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	82
6. ÖNERİLER.....	88
KAYNAKLAR.....	90
ÖZGEÇMİŞ	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
No	No
4.1: TRT Çocuk Kitaplık uygulaması kapsamında incelenen etkileşimli e-kitaplarda değerlerin kategori bazında dağılımı	53
4.2: Koza	57
4.3: Önce Dinlerim Sonra Söylerim	57
4.4: Bayram Şekerleri.....	58
4.5: Parkta.....	58
4.6: Yağız'ın Doğum Günü	58
4.7: Önce Dinlerim Sonra Söylerim	59
4.8: Sağım Solum Önüm Arkam	59
4.9: Sarmaşık Gezegeni	59
4.10: Sevimli Sincaplar	61
4.11: Çalışan Başarır	61
4.12: Ömrün Uzun Olsun Dostum.....	61
4.13: Empati Odası	62
4.14: Parkta.....	62
4.15: Temiz Çevre Savaşçıları.....	62
4.16: Sevimli Sincaplar	63
4.17: İyi Şeyler Koleksiyoncusu	63
4.18: Gerda Balinanın Hikâyesi	65
4.19: Şımarık Çekirgeler	65
4.20: Sen İzin Verirsen.....	66
4.21: Tolga ile Duman.....	67
4.22: Vahaya Bir Kuş Konmuş	67
4.23: Şımarık Çekirgeler	69
4.24: Koza	69
4.25: İyi Şeyler Koleksiyoncusu	70
4.26: Pugi	70
4.27: Biz Virüsten Güçlüyüz	72
4.28: Papatyanın Sözü	72
4.29: Keloğlan Suskunlar Ülkesinde	73

4.30: Sarmaşık Gezegeni.....	74
4.31: Sevimli Canavar Abi Oluyor.....	74
4.32: Biz Virüsten Güçlüyüz.....	74
4.33: Gaga'nın Karnı Ağrıyor	76
4.34: Uzaya Yolculuk.....	76
4.35: Su Tasarrufu	77
4.36: Su Tasarrufu	77
4.37: İyi Şeyler Koleksiyoncusu	78
4.38: Uzaya Yolculuk.....	78
4.39: Biz Virüsten Güçlüyüz	78
4.40: Pembe Şapkalı Ördek.....	80
4.41: Sevimli Sincaplar	80
4.42: Sevgi Ormanı	80

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
3.1: Hayatın İçinden kategorisi inceleme nesneleri.	40
3.2: Meraklı Bilgin kategorisi inceleme nesneleri	41
3.3: Bizim Masallar kategorisi inceleme nesneleri.	41
3.4: Doğanın Masalı kategorisi inceleme nesneleri.	42
3.5: Bizim Kahramanlar kategorisi inceleme nesneleri.	42
4.1: Hayatın İçinden kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler.....	46
4.2: Meraklı Bilgin kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler.....	47
4.3: Bizim Masallar kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler.	49
4.4: Doğanın Masalı kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler.....	50
4.5: Bizim Kahramanlar kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler.....	52
4.6: Etkileşimli e-kitaplarda hâkim olan değerler	54

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bireyin bilişsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişiminin temellerinin atıldığı dönem çocukluk dönemidir. Şüphesiz ki bu dönemde çocuğun çeşitli yönlerden gelişiminde aile ve çevrenin etkisi olduğu kadar çocuk edebiyatı ürünlerinin de etkisi büyüktür. Bu bağlamda da çocuk edebiyatı çocukların hayal dünyalarını genişleten, bilişsel gelişimlerini destekleyen ve en önemlisi de temel ahlaki ve etik değerleri çocuklara sezdirerek benimseten güçlü bir araçtır. Çocuk kitaplarında sunulan olaylar ve karakterler çocukların aile bütünlüğü, sevgi, saygı, dürüstlük, çalışkanlık, yardımseverlik gibi evrensel değerleri içselleştirmelerine yardımcı olur.

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal değerler, bireylerin hem kendileriyle hem de çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmalarında belirleyici bir unsur olmuştur. Bu doğrultuda, temel norm ve inançlardan oluşan söz konusu değerlerin bireylere, özellikle çocuklara, erken yaşlardan itibaren kazandırılması toplumsal bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte yalnızca aile ve yakın çevrenin değil, eğitim kurumlarının da önemli bir rol üstlendiği gözlemlenmektedir. Özellikle erken çocukluk döneminden itibaren, değerlerin çocuklara aktarımı hem çocuk edebiyatı ürünleri hem de öğretmenler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Karagöz'e (2018) göre, değerlerin toplumsal düzeyde sürdürülebilirliğini sağlamak ve nitelikli bireyler yetiştirebilmek adına, bu değerlerin çocukluk döneminden itibaren bireyler tarafından içselleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, çocuklara sunulan edebiyat ürünlerinin taşıdığı nitelikler ile bu ürünlerin değer aktarımındaki işlevi, son derece önemli bir mesele olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada, değer aktarımında önemli bir araç olan çocuk edebiyatı ürünlerinin, günümüzde değişen teknolojik koşullar çerçevesinde nasıl sunulduğu da dikkate alınması gereken bir diğer konudur. Son yıllarda teknolojik gelişmelerin ivme kazanmasıyla birlikte okuma alışkanlıkları da önemli bir yön değiştirmiştir. Basılı kitaplar hâlâ güçlü bir yere sahip olsa da dijitalleşmenin artmasıyla beraber e-kitaplara olan eğilim de dikkate değer bir oranda artmıştır. Özellikle de dijital

dünyanın içine doğan günümüz çocukları hayatlarının hemen hemen her alanında teknolojiyle iç içe yaşamaktadır. Bu yüzden basılı kitapların yanı sıra dijital kütüphaneler de çocukların ilgisi çekmekte ve çocuklara farklı bir okuma deneyimi sunmaktadır.

Çocuk edebiyatının yeni ve hızla büyüyen bir alanı haline gelen e-kitaplar; interaktif özellikler, sesli anlatımlar, animasyonlar gibi pek çok özelliklere sahiptir. Bu yeni medya biçiminin değer eğitimi üzerindeki etkileri de önem kazanmaktadır. Söz konusu dijital kütüphanelerden bir tanesi de TRT Çocuk Kitaplık uygulamasıdır.

Türkiye'nin en kapsamlı interaktif dijital çocuk kitaplarını içeren TRT Çocuk Kitaplık uygulaması, 23 Nisan 2021 tarihinde ücretsiz ve reklamsız olarak kullanıma sunulmuştur. TRT Çocuk Kitaplık, seçkin yayınevlerine ait pedagog onaylı ve animasyonlarla zenginleştirilmiş çocuklar için hikâye ve masal kitapları içeren dijital bir kütüphanedir. Aynı zamanda bu uygulama ile çocukların kitap okuma deneyimlerinin daha eğlenceli hale getirilmesi amaçlanmıştır (URL-1, 2021).

Değer eğitime yönelik yapılan araştırmalarda genellikle inceleme nesnesi olarak basılı kitapların ele alındığı tespit edilmiştir (Abacı, 2018; Deniz ve Karagöl, 2018; Baran Yir, 2019; Han ve Türkyılmaz, 2020; Utku, 2020; Duyar, 2021; Gençer ve Doğan Kahtalı, 2022; Şakiroğlu, 2022; Taçyıldız ve Güney, 2023; Abacı ve İnce Samur, 2024; Arslan, 2024). Ancak literatürde, etkileşimli bir e-kitap uygulaması olan TRT Çocuk Kitaplık üzerine yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır (Gül, 2023; Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan, 2023; Binol, 2024; Turalı, 2024). Ayrıca etkileşimli e-kitapları değer eğitimi bakımından inceleyen herhangi bir çalışma olmadığı belirlenmiştir. Bu bilgilere YÖK Tez Veri Tabanında “TRT Çocuk Kitaplık”, “e-kitap”, “dijital kitap”, “etkileşimli kitap”, “değer eğitimi” ve “değerler eğitimi” anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucu ulaşılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki etkileşimli e-kitapların MEB (2024) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen değerler doğrultusunda incelenmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmanın amacı, MEB (2024) tarafından belirlenen değerler bağlamında TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitaplardaki değerleri ve dijital kütüphanelerin değerler eğitimindeki önemini tespit etmektir. Bu bağlamda

çalışmayı yönlendiren araştırma sorusu “MEB (2024) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda kazandırılması hedeflenen değerlerin TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan etkileşimli e-kitaplarda yer alan değerlerle uyumu nasıldır? şeklindedir. Bu amaca ulaşmak için çalışmada aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranacaktır:

1. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitapların değerler eğitimi açısından durumu nedir?
2. Hayatın İçinden kategorisindeki kitaplarda hangi değerler, ne sıklıkta işlenmektedir?
3. Meraklı Bilgin kategorisindeki kitaplarda hangi değerler, ne sıklıkta işlenmektedir?
4. Bizim Masallar kategorisindeki kitaplarda hangi değerler, ne sıklıkta işlenmektedir?
5. Doğanın Masalı kategorisindeki kitaplarda hangi değerler, ne sıklıkta işlenmektedir?
6. Bizim Kahramanlar kategorisindeki kitaplarda hangi değerler, ne sıklıkta işlenmektedir?
7. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitaplarda, kategori bazında değerlerin dağılımı nasıl görülmektedir?
8. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitaplarda hâkim olan değerler hangileridir?
9. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki etkileşimli e-kitaplarda yer alan değerler nasıl yansıtılmaktadır?
10. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitapların görsellerinde hangi değerler öne çıkmaktadır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Alan yazında değerler eğitimi üzerine birçok araştırma yapılmıştır (Kuru ve Keklik, 2016; Abacı, 2018; Baran Yir, 2019; Han ve Türkyılmaz, 2020; Utku, 2020; Duyar, 2021; Gençer ve Doğan Kahtalı, 2022; Abacı ve İnce Samur, 2024; Arslan, 2024; Demirel, 2025; Doğan ve Aşlamacı, 2025; Ilıcak Yücel ve Çakır, 2025; Karagöl ve Aydoğan, 2025). Bu çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların büyük çoğunluğunun çeşitli çocuk edebiyatı yazarlarının eserlerini değerler açısından ele aldığı anlaşılmaktadır. Bazı yazarların aynı eserlerinin

birden fazla tezde benzer açılardan incelendiği; ayrıca yapılan çalışmaların çoğunun basılı çocuk kitaplarıyla sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, bu çalışmada inceleme nesnesi olarak basılı kitaplar yerine dijital ortamda sunulan e-kitaplar tercih edilmiştir. Öte yandan, alan yazında TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitapların değerler eğitimi açısından incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, hem etkileşimli e-kitapların değerler eğitimi açısından incelemesi hem de araştırmalara az sayıda konu olan TRT Çocuk Kitaplık uygulamasını ele alması bakımından önemlidir.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus ise teknolojik gelişmelerle birlikte artan dijital kitaplık uygulamalarıdır. Alan yazında bu konuyu ele alan araştırmalar sınırlıdır. Bu nedenle araştırmada dijital kitaplık uygulamalarından biri olan TRT Çocuk Kitaplık uygulaması incelenmiş ve alan yazındaki eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu araştırma dijital kitaplık ve etkileşimli e-kitap alanındaki araştırmalara yön vermesi açısından önemlidir. Ayrıca 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kök değerler adı altında 10 değere yer verilirken 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 20 değere yer verilerek değerler daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bu araştırmada da incelenen etkileşimli e-kitaplar 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen değerler temel alınarak değerlendirilmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki bu araştırma ile çocuk edebiyatı yazarlarının kitaplarda değerlerin iyi bir şekilde yansıtılıp yansıtılmadığını görerek daha etkili çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyması ve kendilerini geliştirmeleri açısından da önemlidir.

Ayrıca bu araştırma,

- Dijital kitaplık uygulamalarını geliştiren veya tasarlayan yazılım mühendislerine ve kitaplığın içeriğini oluşturan kitap yazarlarına ışık tutması açısından,
- Değerler eğitimi iyi bir şekilde yansıtan nitelikli eserlerin üretilmesi için yazarlara yol göstermesi bakımından,
- Hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin çocukları e- kitap uygulamalarını kullanmaya yönlendirmesi açısından,
- Değer eğitime ve e-kitaplara yönelik tez veya makale yazacak olan bilim insanlarına rehberlik etmesi açısından

önemlidir.

1.4. Varsayım

Bu araştırmanın varsayımı yoktur.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan çocuk kitaplarının değer eğitimi açısından incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır:

- **Kitap Seçiminde Sınırlılık:** Araştırma, yalnızca TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan her bir kategoriden 10’ar tane olmak üzere toplamda 50 çocuk kitabıyla sınırlıdır.
- **Zaman Sınırlılığı:** İnceleme, Aralık 2024 – Nisan 2025 tarihleri arasında erişilebilen kitaplarla sınırlı tutulmuştur. Araştırma sürecinden sonra eklenen ya da güncellenen içerikler çalışmaya dahil edilmemiştir.
- **Değer Kategorilerinin Belirlenmesi:** Araştırma 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerler 20 değer ile sınırlıdır.

Bu sınırlılıklar, elde edilen bulguların genellenebilirliğini etkilemektedir. Ancak çalışmanın amacı doğrultusunda, sınırlılıklar dikkate alınarak kapsamlı ve geçerli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayâl, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin, 2000, s. 9).

Değer: “Bireyin kendi yaşamında neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusundaki geliştirdiği inançları, arzu edilen ve edilmeyen yargılarıdır” (Dilmaç vd., 2009, s. 10).

Değer Eğitimi: “İnsana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran

olanakları başka bir deyişle insana özgü olan bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirilebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır” (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s. 7).

TRT Çocuk Kitaplık: Pedagog onaylı, animasyon ve etkileşimli oyunlarla zenginleştirilmiş, çocukların kişisel dijital kütüphanesini oluşturabildiği ücretsiz ve reklamsız bir dijital çocuk kitabı uygulamasıdır.

Etkileşimli E-Kitap: “Kullanıcı ve dijital kitabın karşılıklı olarak üst düzey etkileşime geçtikleri; dijital kitabı oluşturan öğelerin kendi aralarında ve çevresi ile iletişiminin yanı sıra diğer kullanıcılarla etkileşim halinde oldukları, birçok iletişim kanalının bir arada kullanılabildiği dijital kitaplardır” (Bozkurt ve Bozkaya, 2013, s. 389).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kuramsal çerçeve bölümünde çalışmanın amacı doğrultusunda alan yazında yer alan bilgilerden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda çocuk ve edebiyat, değer ve değerler eğitimi, dijitalleşme ve çocuk edebiyatı, dijital çocuk kitapları ve değerler eğitimi, ilgili araştırmalar ana başlıkları oluşturulmuştur. Her bir başlık alt başlıklarla detaylandırılarak ilgili literatürden hareketle açıklanmıştır.

2.1. Çocuk ve Edebiyat

Çocuklar, toplumların geleceği açısından büyük önem taşır. Bir toplumun sağlıklı bir geleceğe sahip olabilmesi, çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden hem kendileriyle hem de çevreleriyle uyumlu bireyler olarak yetişmeleri ve sağlıklı bir kişilik geliştirmeleriyle mümkündür. Gelişimlerinin her aşamasında olan çocuklara verilecek eğitim, onların parçası olacakları toplumun yapısını belirlemede kritik bir rol oynar (Erdal, 2009).

Çocuk, kendine özgü gelişimsel özellikler sergileyen; ilgi alanları ve algılarına göre tepki veren, bu süreçte merak eden, keşfetmeye ve öğrenmeye istekli bir varlıktır (Arıcı, 2018). Türkçe Sözlük'te ise çocuk “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet; soy bakımından oğul veya kız; yavru, bala, döl, evlat, zürriyet” olarak ifade edilmektedir.

Öte yandan edebiyat kavramı ise Türkçe Sözlük'te “olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı; yazın (II), gökçe yazın” olarak tanımlanır. Başka bir tanıma göre edebiyat “insanın evrimsel gelişiminin istemlerini önce ağırlıklı olarak resmin, gittikçe de sözcüklerin diliyle yanıtlayan bir sanattır” (Sever, 2007, 41).

Edebiyat, çocuğun dünyasına açılan ilk penceredir ve insanoğlu dünyaya geldiği ilk andan itibaren edebiyatla iç içedir. Ninnilerle ve masallarla başlayan bu büyülü serüven yaşam boyu devam eder. Bu nedenle edebiyatın çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi büyüktür. Özellikle de çocuğun eğitim hayatına başlamasıyla birlikte çocuk ve edebiyat arasındaki bağ güçlenir. Sever (2015) de ilköğretim süreciyle beraber, çocuk-edebiyat ilişkisinin çocuğun

sezme, duyma, duyumsama yetilerini harekete geçirirken aynı zamanda duygu ve düşünce evrenini de zenginleştirdiğini ifade etmiştir.

2.1.1. Çocuk Edebiyatı

Alan yazına bakıldığında çocuk edebiyatına yönelik birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan birkaç tanesi şöyledir:

“Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2010, s. 17). Başka bir ifadeye çocuk edebiyatı, “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayâl, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin, 2000, s. 9). Dilidüzgün’e (2018) göre okul öncesi zaman dilimi ile çocuğun ergenliğe ulaştığı döneme kadar olan bir zaman dilimini kapsayan çocuk edebiyatı, 3-4 ile 12-13 yaşlar arasına yönelik, yazınsal ve düşünsel nitelikleri olan kitaplar çocuk kitapları ya da yazını olabilir. Bir diğer araştırmacı ise çocuk edebiyatını “usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” şeklinde tanımlamıştır (Oğuzkan, 2001, s.3).

Tanımlarda araştırmacıların vurguladığı ortak yönleri aşağıdaki şekilde maddelendirmek mümkündür:

- Hedef kitlenin çocuk olması (3-13 yaş aralığı),
- Sanatsal/yazınsal nitelik taşıma,
- Çocuğun gelişim düzeyine uygunluk (dil, anlama, duygu vb.),
- Eğitici ve eğlendirici olma işlevi,
- Duygu, düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirme amacı.

Öte yandan genel olarak benzer ifadeler içeren tanımlardan hareketle çocuk edebiyatı şu şekilde tanımlanabilir:

Çocuk edebiyatı, erken çocukluktan ergenliğe kadar uzanan gelişimsel süreçte çocukların dil, düşünce, duygu, düş gücü ve estetik becerilerini geliştirmeye katkı sağlayan; onların gelişim düzeylerine uygun, sanatsal ve yazınsal nitelikler taşıyan, eğitsel olduğu kadar eğlendirici işlevi de bulunan, çocuklara yönelik özgün edebi ürünlerin genel adıdır.

Çocuk edebiyatı yalnızca çocukluk evresiyle sınırlı bir alan değil; çocuğun hem kendini hem de yaşadığı dünyayı tanımasına, anlamlandırmasına imkân sağlayan ve okuma kültürünün temellerini oluşturan başat bir kaynaktır (Şirin, 2016). Şüphesiz ki bireyin gelişim sürecinde temel bir yapı taşı olarak öne çıkan edebiyat, özellikle de çocukluk döneminde bilişsel, dilsel, duygusal ve sosyal açıdan birçok katkı sunmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünleri bir yandan çocuğun düşünme, anlama ve hayal kurma becerilerini geliştirirken bir yandan da estetik duyarlılık kazanmasına, dil becerilerini geliştirmesine ve temel değerleri şekillendirmesine olanak tanır. Bu açıdan bakıldığında edebiyat, yalnızca bir anlatı biçimi olarak kalmayıp, aynı zamanda da çocuğun kişilik gelişimini destekleyen önemli bir kültürel ve eğitsel araçtır. Öte yandan Şirin (2000), çocuk edebiyatının edebiyattan bağımsız düşünülemediğini ve hatta bu alanın, ciddi yaklaşım, çocukları ciddiye alma ve özel bir yazma bilinci gerektirdiğinden, yetişkin edebiyatından daha fazla ustalık ve özen istediğini vurgulamıştır.

2.1.2. Çocuk Gelişiminde Kitapların Yeri ve Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Ölçütler

Kitap, çocukların bilişsel, duygusal ve psiko-motor gelişimlerini destekleyen temel araçlardan biridir. Kitaplar, çocukların düşünme becerilerini geliştirmelerine, problem çözme yetilerini kazanmalarına, yaratıcılıklarını ve bireysel yeteneklerini ortaya koymalarına olanak tanır. Aynı zamanda çocuklar, kitaplar aracılığıyla doğaya, insanlara ve çevresindeki diğer canlılara karşı duyarlılık kazanırlar. Dilsel, sosyal ve ahlaki gelişim süreçlerine de katkı sunan kitap, çocukların kişilik yapısının şekillenmesinde ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir rol oynar (Tanju, 2010).

Çocuk kitapları çocuğun gelişimini birçok açıdan olumlu yönde etkiler. Alan yazında da çeşitli araştırmacılar kitapların çocuğun gelişimindeki rolü üzerine kapsamlı çalışmalar yürütmüş; bilişsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişim alanlarındaki kritik katkılarını ortaya koymuştur. Kakırman Yıldız (2017), kitapların çocuk gelişimine etkisini ana dilin

gelişmesinde, estetik anlayış ve zevkinin gelişmesinde, toplumla uyum sağlama sürecinde, duygu ve düşünce eğitiminin gelişmesinde, kişilik gelişimi, bibliyoterapi, akademik başarının gelişimi olmak üzere yedi başlıkta ele almıştır. Özellikle erken çocukluk dönemine odaklanan bazı çalışmalar ise, bu dönemde kitapla kurulan ilişkinin sadece dilsel beceriler değil, aynı zamanda beyin gelişimi ve ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerinde de belirleyici etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, küçük yaşlardan itibaren düzenli kitap okunmasının, çocukların bilişsel gelişimini desteklediği ve sosyal-duygusal becerilerin kalıcı biçimde şekillenmesine katkı sağladığı ifade edilmektedir (Council on Early Childhood, 2014). Ayrıca, ebeveynle birlikte kitap okumanın, çocuğun okuryazarlık becerileri ve dilsel yetkinliği üzerinde doğrudan ve güçlü bir etkisi olduğu da meta-analiz çalışmalarıyla ortaya konmuştur (Bus vd., 1995). Bu bulgular, farklı yaş gruplarında yapılan uygulamalı araştırmalarla da desteklenmektedir. Örneğin, İmal ve Çetingöz (2024) çalışmasında, 60–72 aylık çocuklarla yürütülen interaktif kitap okuma uygulamaları sonucunda, iletişim, uyum, öz denetim, prososyal davranış ve atılganlık gibi tüm sosyal beceri alt boyutlarında anlamlı gelişmeler gözlemlenmiştir.

Çocuğun gelişiminde, çocuk kitaplarının niteliği kritik bir öneme sahiptir ve bu nedenle de çocuk kitaplarının titizlikle değerlendirilmesi gerekmektedir. Alan yazında buna ilişkin olarak Sever'e (2015) göre, nitelikli ve sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış çocuk kitapları, çocuklara ana dilin yapısını, kurallarını ve anlatım zenginliğini sezdirme ve kavratma noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu tür kitaplar, çocuklara anadillerini doğru, etkili ve duyarlı bir biçimde kullanma alışkanlığı kazandırarak, dil gelişimlerine anlamlı katkılar sunar. Diğer taraftan çocuk yayınlarının, çocukların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak özellikte olması gerektiğini belirten Gönen (2000), kitapların edebiyat ve yayın yönünden belli hedeflere yönelik hazırlanmasını belirtmiştir. Bu bağlamda da Gönen'in (2000, s. 43-44) çalışmasından hareketle edebiyat ürünlerinin sahip olması gereken belli başlı nitelikleri aşağıdaki gibi ortaya koymak mümkündür:

Kitapların; güven, sevgi, başarıma gibi temel ruhsal ihtiyaçları karşılaması, yaş gruplarına göre ilgi alanlarına hitap etmesi ve zihinsel, sosyal, duygusal gelişim süreçlerini desteklemesi önemlidir. Ayrıca dil gelişimine katkı sağlayan, estetik duyarlılığı besleyen, yaratıcı düşünmeyi ve hayal gücünü harekete geçiren kitaplara öncelik verilmelidir. Kitapların bilgi ve eğlence işlevini birlikte taşıması, çocukta okuma alışkanlığını desteklerken, edebi türler hakkında farkındalık kazandırması da hedeflenmelidir. Görsel

tasarım, sayfa düzeni, resimleme kalitesi gibi fiziksel unsurlar da çocuk kitaplarının etkili olmasında belirleyici rol oynamaktadır (Gönen, 2000). Buradan hareketle çocuk edebiyatı ürünlerinin, yalnızca sanatsal kaygılarla değil, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırılması gerektiği ifade edilebilir. Ayrıca Gönen (2000), bu nitelikteki çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğa yardımcı olmasının yanında çocuğun okuma ilgi ve alışkanlığı kazanması noktasında da etkili olacağını vurgulamıştır.

Çocuklara kitap okuma ilgisi ve alışkanlığı kazandırmak kadar, bu kitaplarda ele alınan konuların çocukların dünyasına uygunluğu da büyük önem taşımaktadır. Nitekim çocuk kitaplarında konunun büyük önem taşıdığını vurgulayan Oğuzkan (2000), çocukların gerçek ve günlük yaşantılarına uygun düşmeyen, kavrayış ve hayal gücünü aşan içeriklerin onların ilgisini çekmediğini belirtmektedir. Bu doğrultuda, etkili bir çocuk kitabının yalnızca uygun bir konuya değil, aynı zamanda belirgin bir tema ve ana fikre sahip olması gerektiği ifade edilmektedir. Zira teması belirsiz bir eser, çocukların farklı ve çoğu zaman yanlış yorumlara yönelmesine neden olabilir (Oğuzkan, 2000, s. 210–211). Bu durum, çocuğun metni doğru şekilde anlamasını ve ana fikri kavramasını zorlaştırırken, aynı zamanda da metnin çocukta eleştirel düşünme, dil gelişimi, değer kazanımı ve estetik duyarlılık gibi temel edebi ve eğitsel işlevleri kazanmasını engelleyebilir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, yalnızca içerik açısından değil; aynı zamanda bu eserlerin üretici bileşenleri olan yazarlar, çizerler ve yayınevleri bakımından da değerlendirilmesi gereken çok yönlü bir alandır. Nitelikli bir çocuk kitabının temel kaynağı, çocuğun iç dünyasını ve büyüklüğünü sezebilen yazar ile çocuk edebiyatı çizeridir (Şirin, 2000, s. 11); bu noktada, çocuklara edebi ve estetik açıdan nitelikli yayınların sunulmasında yazarların, çizerlerin ve yayıncıların önemli sorumluluklar üstlendiği unutulmamalıdır (Gönen, 2000). Çünkü çocuk kitapları sadece bir okuma aracı değil, aynı zamanda çocuğun temel dil becerilerini ve hayal gücünü geliştiren, kişilik oluşumuna katkı sunan ve dünyayı algılama biçimini şekillendiren önemli bir eğitim materyalidir. Bu sebeple, çocuklara yönelik olarak hazırlanan kitaplarda yalnızca temaya ve dile değil; aynı zamanda görsel tasarım, pedagojik uygunluk ve yaş grubu özellikleri gibi birçok faktörün de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2.2. Değer ve Değerler Eğitimi

Günümüz eğitim sisteminde, bireylerin sadece bilişsel gelişimi değil, aynı zamanda duyuşsal ve ahlaki gelişimi de ön plandadır. Bu bağlamda değerler eğitimi; bireylerin toplumsal hayata uyum sağlamalarını destekleyen, aynı zamanda ahlaki ve etik ölçütler doğrultusunda sağlıklı kararlar alabilmelerini mümkün kılan temel bir eğitim alanıdır (Güner ve Çifci, 2024, s. 1987).

Bu bölümde, bireyin toplumsal yaşamla uyum içinde olmasını sağlayan temel yapı taşlarından biri olan “değer kavramı” ve bu değerlerin bireylere aktarım süreci olan “değerler eğitimi” ele alınmaktadır. Bununla birlikte değerlerin ne olduğu, eğitim yoluyla nasıl kazandırıldığı, çocuk edebiyatı ürünlerinin değer eğitimi üzerindeki etkinliği ve Türkçe Öğretim Programı’nda değer eğitiminin ne şekilde yer aldığı konularına da yer verilmiştir.

2.2.1. Değer Kavramına Genel Bir Bakış

Gerek eğitimde gerek günlük yaşamımızda değerlerimizi çocuklara aşılama gayreti yüzyıllardır süregelen bir durumdur. Alan yazında değer konusu üzerine kapsamlı araştırmalar yapılmış ve bu kavrama yönelik olarak birçok tanım yapılmıştır. Aşıcı (2009, s. 9) da felsefe, iktisat, antropoloji, sosyoloji, psikoloji ve teoloji gibi birçok alanın ortak kavramı olan değer, disiplin alanlarında farklı yönleriyle değerlendirilip tanımlandığını belirtmiştir. Bu bağlamda değer kavramını tek bir tanıma indirgemek yerine çeşitli tanımları ele almak daha isabetli olacaktır. Değer kavramına ilişkin tanımlamalardan birkaçı şu şekildedir:

Değer, değerli olan, insanın değerini koruyan ve ona değer kazandıran şey; doğruluk namuslu olma, iyilikseverlik... kutsallığı olan, sahip olunduğu takdirde insanı yücelten; bunlara sahip olmayanlarla kıyaslandığında kendi varlık alanında ona bir ayrıcalık ve erdem kazandıran ilkelere (Uysal, 2003, s. 52).

Bir başka anlatıma göre değer, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünüdür (Ulusoy ve Dilmaç 2020, s. 16).

Demircioğlu ve Tokdemir’e (2008, s. 71) göre değer, “duyuşsal alan içerisinde yer alan

düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır.”

Bir başka araştırmacıya göre değerler, bireylerin, tercihlerini, ilgilerini, güdülerini, gereksinimlerini, isteklerini, amaçlarını, tutumlarını, kararlarını ve çevresindeki bireylere yansıttıkları davranışlarını etkileyen ölçüt ya da standartlardır (Tunca, 2012, s. 3).

Bacanlı (2011, s. 18) ise değeri, toplumsal açıdan ele alındığında bir kültürün, bir toplumun bireylerinin paylaştığı tercihleri, istenirlikleri olarak tanımlamıştır.

Güneş’e (2016) göre değer kavramı, bireylerin düşünme biçimine, davranışlarına, bireysel ve toplumsal yaşamına kılavuzluk eden ilkelerdir.

Diğer bir deyişle değer, kişinin felsefesini oluşturan ve duygular, davranışlar ve kararlar yoluyla ifade edilen seçilmiş hedefler ve inançlar kümesi olarak tanımlanmaktadır (Izgar ve Dilmaç, 2020, s.42).

Aslan (2019, s. 57) ise değer kavramını “yaşamda nelerin önemli ve değerli olduğu ile ilgili olarak insanların benimsedikleri inançlar dizgesi” olarak ifade etmiştir.

Başka bir ifadeyle değer, bireyin kendi yaşamında neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusundaki geliştirdiği inançları, arzu edilen ve edilmeyen yargılarıdır (Yıldız vd., 2013, s. 742).

Türkçe Sözlük’te değer “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, fehamet, kadir, üstün nitelik, meziyet, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Değer kavramına yönelik farklı araştırmacılar tarafından yapılan bu tanımlar incelendiğinde ortak noktaların olduğu görülmektedir. Söz konusu bu ortak noktalar aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- İnsana özgü ve insanı yücelten nitelikler
- İnanç ve düşünce sistemine dayanma
- Davranışlara yön veren içsel ve soyut ölçütler

- Toplumsal ve kültürel bağlamda paylaşılan normlar ve inanç sistemleri
- İdeal ve istenen davranış biçimleri

Alan yazında yapılan tanımlardan ve belirlenen bu ortak noktalardan hareketle değer kavramı inanç ve düşünce sistemine dayanan; bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını toplumsal ve kültürel bağlamda paylaşılan normlar ve inanç sistemlerine dayalı olarak şekillendiren; insanı yücelten ve toplumsal bütünlüğü sağlayan; içsel ve soyut ilkeler bütünü olarak tanımlanabilir.

2.2.2. Değerler Eğitiminin Tanımı ve Önemi

Değerler, toplumsal hayatın düzenli ve sağlıklı biçimde sürdürülmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Çetin ve Uslu, 2022). Bir toplumda değerlerin bireyler tarafından içselleştirilip kabul görmesi ve davranışlara aktarılması, söz konusu toplumun varlığını sürdürebilmesinde başat bir konuma sahiptir (Batmaz ve Erdoğan, 2019). Toplumu meydana getiren bireylerin değerlere sahip olması hem toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde işleminde hem de bu değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında belirleyici bir faktördür (Çetin ve Uslu, 2022). Söz konusu değerlerin bireylere kazandırılması da ancak ve ancak sistemli ve programlı bir şekilde gerçekleştirilecek olan eğitim-öğretim faaliyetleri ve bireylerin sosyal etkileşimleri, kültürel etkinlikleri gibi yaşantıları vasıtasıyla mümkündür.

Eğitim programının önemli bir parçası olan değerler eğitimi, topluma egemen olan değerlerin bireylere aktarılması temelinde bir sosyalleşme sürecidir (Balıkcı, 2016, s. 105). Bir başka ifadeyle değer eğitimi, öğrenme yaşantıları aracılığıyla bireye değer kazandırma sürecidir (Izgar, 2020, s. 92). Güner ve Çifci (2024) ise değer eğitimi kavramını, bireylerin ahlaki, etik ilkeler doğrultusunda kararlar verebilmelerini mümkün kılarken aynı zamanda bireylerin toplumsal yaşama uyumunu da sağlayan önemli bir eğitim süreci olarak tanımlamaktadır.

Hem öğrenilen hem de öğretilen unsurlar olarak karşımıza çıkan değerler, diğer öğrenme süreçlerinde olduğu gibi bireyin bu değerleri kazanması için aktif çaba göstermesi gerekir (Güneş, 2016). Öte yandan bireylerin davranışlarına yön vererek davranışlarını etkileyen değerlerin bireylere aktarılmasında aile ve çevrenin yanı sıra okul da kritik bir önem taşımaktadır (Nalçacı (2020). Nitekim çocukların değer eğitimi ilk olarak aileden aldığını

belirten Sallabaş (2012) da değerlerin aktarımının bir program dâhilinde çocuğa kazandırılacağı yer olarak okulları işaret etmiştir. Benzer şekilde değerlerin edinilmesinde insanın içinde yaşadığı aile ve toplumun önemli etkileri olduğunu ifade eden Güneş (2016), bu değerlerin ilk öğrenildiği yerin aile olduğuna dikkat çekmektedir. Bu bağlamda çocuğun aile içerisinde gördüğü sevgi, saygı, yardımlaşma, hoşgörü gibi çeşitli değerlere bir anlam yüklediğini ve böylelikle de erken yaşlardan itibaren çocukların değerleri zihnine yerleştirdiğini dile getirmiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında, erken çocuklukta ailelere büyük bir sorumluluk düşerken eğitim sürecinin de başlamasıyla birlikte çocuklara değerlerin kazandırılması daha etkin bir hâle geldiği ifade edilebilir. Özellikle de bu bilincin aşılmasında ve çocuğun değerleri bir yaşantı hâline getirmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin rolü ve etkinliği yadsınamayacak kadar güçlüdür.

2.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Değer Aktarımı

İnsanoğlu yüzyıllardır değer olgularını çocuklara aşılamaya çalışmış ve bu süreçte en etkili araçlardan biri olan edebi eserlerden yararlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda da, çocuklar için birçok eser kaleme alınmış ya da yabancı yazarların çocuk edebiyatı ürünleri çeviri yoluyla edebiyatımıza aktarılmıştır. Bununla birlikte bu ürünler çocuğun duygularını ve düşüncelerini sağlıklı bir şekilde geliştirmesine yardımcı olurken, aynı zamanda toplumsal ve evrensel önemi olan bazı değerleri de çocuklara aktarır (Aslan, 2019).

Toplumda sağlıklı bir etkileşimin sürdürülebilmesi, değerlerin çocuklara sadece öğretilmesiyle değil, onların bu değerleri içselleştirerek kalıcı hale getirmesiyle mümkündür. Bu ise çocuğun aileden başlayarak okul öncesi dönemden itibaren değerlerle tanışması ve bu değerleri küçük yaşlardan itibaren içselleştirmesiyle sağlanabilir. Örneğin Balıkcı (2016) erken çocukluk döneminde, çocuğun karakter ve kişilik gelişiminin büyük ölçüde şekillendiğini ve bu dönemin değerler ve ahlak eğitimi açısından göz ardı edilemeyecek bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bu görüşü destekler biçimde, çocuğun gelecekteki yaşamında hangi özelliklere sahip olacağı, diğer bireylerle ilişkilerinin nasıl olacağı ve toplumsal yaşama uyumunun hangi düzeyde gerçekleşeceği gibi pek çok şeyin belirleyicisi olarak erken çocukluk dönemine vurgu yapan Sapsağlam (2020), değerlerin küçük yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Nitekim Güner ve Çifci (2024) de

toplumların kültürel kimliklerini ve ahlaki ilkelerini sürdürebilmelerini, büyük ölçüde değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasına bağlamakta ve değerlerin bireylerde erken yaşlardan itibaren yapılandırılmasının hem bireysel hem de toplumsal açıdan kritik bir gereklilik olduğuna dikkat çekmektedir. Sadece erken çocukluk döneminde edinilen deneyim ve yaşantıların etkisinin yaşam boyu sürmesinden dolayı değil, aynı zamanda zihinsel açıkları, merak düzeylerinin yüksekliği ve çeşitli gelişimsel ihtiyaçlarından dolayı da ahlak ve değerler eğitimine erken yaşlarda başlanması büyük önem taşır (Balıkcı, 2016).

Değerlerin erken çocukluk döneminde kazandırılmasında aile, çevre ve okulun etkisi olduğu kadar çocuk edebiyatı ürünleri de oldukça etkin bir araçtır. Nitelikli çocuk kitapları yalnızca eğlendirme ve bilgilendirme işlevi görmez; aynı zamanda çocukların değerleri anlamasına, içselleştirmesine, günlük yaşamına taşıyarak davranışa dönüştürmesine olanak tanır. Nitelikli bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerlerinin yanı sıra evrensel insanlık ve ahlâk değerlerini de kazandırması gerektiğini belirten Oğuzkan (2000, s. 210), çocuk kitaplarında yer verilmesi uygun olan belli başlı temaları sıralamıştır. Kardeş, ana-baba ve arkadaş sevgisi; aile ve değerlerine, inançlarına bağlılık; doğayı sevmek, korumak ve geliştirmek; başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak Oğuzkan'ın (2000, s. 211) belirttiği temalardan bazılarıdır.

Çocuklara erken yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı kazandırmak ve onları edebî metinlerle tanıştırmak, yalnızca çocukların zihinsel gelişimlerini desteklemekle kalmaz; aynı zamanda karakter gelişimlerine katkı sağlar ve kazandırılması hedeflenen değerleri benimsemelerine yardımcı olur (Aydın ve Öksüz, 2021). Bu doğrultuda Aslan (2019) da çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun duygu ve düşünce dünyasının sağlıklı bir biçimde yapılandırarak gelişmesinde belirleyici bir rolü olduğunu; insana ve yaşama ilişkin pek çok duruma ek olarak toplumsal ve evrensel boyuta ulaşmış çeşitli değerleri de yansıttığının altını çizmektedir.

Değerlerin ve hatta çocuğun geliştirmesi beklenen diğer becerilerin edebiyat vasıtasıyla aktarılması günümüzde ortaya çıkan yeni bir durum değildir. Nitekim Çevik ve Müldür (2014) de yüzyıllardır bir eğitim aracı olan edebiyatın, çocuk yetiştirmede önemli bir araç olduğunu; toplumun değerlerini korumakla kalmayıp aynı zamanda da toplumun sürekliliğini sağlayarak geleceğin inşasında etkili bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, çocuk edebiyatı ürünleri sadece temel dil becerilerine katkı sağlamakla kalmaz;

aynı zamanda çocuğun evrensel ve kültürel değerleri kazanmasında ve kendi değer anlayışını geliştirmesinde kritik bir rol üstlenir.

2.2.4. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi

Öğretim programları, eğitim öğretim sürecine yön veren; bireylerin hem kişisel hem de toplumsal açıdan sahip olmaları gereken nitelikleri kazandırmayı amaçlayan; hedeflere yönelik uygulamaların nasıl yapılacağına açıklandığı; söz konusu hedefleri uygulamaya geçirecek olan öğretmenler için bir nevi rehber rolü gören temel yapılardır (İşeri ve Baştuğ, 2016; Küçüköğlu vd., 2020). Öğretim programların kazandırmayı amaçladığı nitelikler arasında yer alan değerler eğitimi de çocuğun toplumsal yaşamda uyumlu, temel değerlere sahip, olumlu davranışlar geliştiren bireyler olarak yetişmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

Çocuklar okudukları hikâyeler, masallar, şiirler ve diğer metin türleri aracılığıyla değerleri kazanarak içselleştirmektedir. Bu bağlamda da okullarda verilen Türkçe dersi, değer eğitiminde yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, ders kitabı yazarları Türkçe ders kitaplarında yer verdikleri metinleri, çocuğun kazanması beklenen değerlere uygun biçimde seçmeye ya da oluşturmaya özen göstermiş; bununla birlikte temalara göre belirli bir sistematik oluşturmuşlardır. Nitekim Kaygana vd., (2013) de Türkçe dersinin, yalnızca anadil eğitiminin temel bir unsuru olmakla kalmayıp aynı zamanda değerlerin bireylere aktarılması ve içselleştirilmesi sürecinde de önemli bir işlev üstlendiğini belirtmektedir. Öte yandan değerler, Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda da ele alınmış; çocukların temel dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra kültürel ve evrensel değerleri kazanmalarını sağlayacak biçimde yapılandırılmıştır. Bu da değerlerin eğitimde ve çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu, değerlerin aktarılması noktasında da Türkçe dersinin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede de değer eğitimi için gereken iletişim becerilerinin gerçekleştirilmesini sağlayan Türkçe dersinin içerik özellikleri ve öğretimde kullanılan metinler aracılığıyla değer eğitimi açısından sunduğu olanaklar, bu dersin eğitimdeki vazgeçilmez yerini ortaya koymaktadır (Kaygana vd., 2013).

Alan yazına bakıldığında öğretim programlarını değerler eğitimi açısından inceleyen birçok araştırma olduğu görülmektedir. Kılcan (2020) öğretim programlarında yer alan kök değerleri incelemiş ve programların değerlerin nasıl kazandırılması gerektiğine de değinmesi gerektiğini belirtmiştir. Yıldırım ve Demirel (2019) de öğretim programlarında

değerlerin dolaylı olarak ele alındığını ve değerlerin kazandırılmasında yöntem veya tekniklerin mevcut olmadığını vurgulamıştır. İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler eğitiminin yerini inceleyen Aslan ve Gökçen (2024), araştırma sonucunda değer dağılımının orantılı bir şekilde yapılmadığı ve bazı değerlere kademelere göre daha fazla vurgu yapılırken bazı değerlere daha az vurgu yapıldığını gözlemlemiştir. Bu bağlamda da araştırma bulgularından hareketle değerlere tüm kademelerde dengeli bir şekilde yer verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Alan yazında öğretim programlarına yönelik yapılan incelemeler, değerler eğitiminin programlarda genellikle dolaylı olarak yer aldığı, yöntem ve tekniklerin açık bir şekilde tanımlanmadığı ve bazı değerlere orantısız biçimde vurgu yapıldığı yönünde eleştiriler içermektedir. Bu çerçevede, Türkçe Dersi Öğretim Programlarının farklı yıllardaki versiyonlarında (2006, 2015, 2019, 2024) değerler eğitime nasıl yer verildiğinin sistemli bir biçimde incelenmesi, söz konusu eleştirilerin somut örneklerle değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Aşağıda ilgili programlar, içerik ve yapı açısından değerler eğitimi bağlamında ayrı alt başlıklar altında ele alınacaktır.

2.2.4.1. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıf) Öğretim Programında Değerler Eğitimi

Geçmişten günümüze yayımlanan Türkçe öğretim programları incelendiğinde değerlere ve değer eğitime eskiye nazaran daha fazla önem verildiği görülmektedir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değer eğitime yönelik doğrudan bir bölüm ayrılamamış, farklı alanlar içerisinde değerlere değinilmiştir. Estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan 2006 Programı, genel amaçlar başlığı altındaki bazı maddelerde değerlere vurgu yapmıştır.

Programda değerler,

- “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları”,
- “Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri”,
- “Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.”

ifadeleriyle yansıtılmıştır (MEB, 2006, s. 4).

Değnilmesi gereken başka bir nokta da 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda eğitim sürecinde kullanılacak metinlerin taşınası gereken niteliklerdir. Programda söz konusu nitelikler sıralanırken metinlerin değır eğitimine uygun olması ve değırlerimizi iyi bir şekilde yansıtması gerektiğı de aktarılmıştır. Değırlere açık bir şekilde vurgu yapan maddelere aşağıda yer verilmiştir:

- Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değırlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
- Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değırlere aykırı öğeler yer almamalıdır (MEB, 2006, s 56).

2.2.4.2. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında Değırlar Eğitimi

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na benzer şekilde 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı da “Programın Temel Yaklaşımı” başlığında “millî, manevi ve evrensel değırlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” ibaresi ile değırlere dikkat çekmiştir. Programın Genel Amacı bölümünde de “Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değırlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” ve “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değırleri tanımalarını sağlamak” maddelerine yer verilmiştir (MEB, 2015).

2.2.4.3. 2019 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında Değırlar Eğitimi

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önceki programlardan farklı olarak değırlere ayrı bir başlık açılmış ve değırlerin önemi daha net bir biçimde vurgulanmıştır. Programda “toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır” olarak ifade edilen değırlerin yetkinlikler ile birbirinden ayrılmaz olduğı belirtilmiştir. Aynı zamanda değırlar, öğretim programlarının perspektifini oluşturan ve toplumu şekillendiren ilkeler bütünü şeklinde açıklanmıştır. Diğır taraftan programda eğitim sisteminin yalnızca akademik açıdan başarılı, belirlenmiş, bazı bilgi becerileri ve davranışları kazandıran bir yapı olmadığının; aynı zamanda da temel değırlari benimsemiş bireyler yetiştirme gayesi taşıdığının altı çizilmiştir (MEB, 2019).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 10 değere yer verilmiş ve bu değerler “kök değerler” kavramı altında kendine yer bulmuştur. Söz konusu kök değerlere aşağıda verilmiştir:

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler:

- Adalet
- Dostluk
- Dürüstlük
- Öz Denetim
- Sabır
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

2019 Programı'nda temel olan değerleri belirtmek amacıyla kök değerler ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca kök değerlerin öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınacağı ifade edilmiştir (MEB, 2019).

2.2.4.4. 2024 Ortaokul Türkçe Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programında Değerler Eğitimi

Güncel 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı değerler eğitimini daha detaylı ele alarak programlı ve bütüncül bir yaklaşım yeğlemiştir. Değerlerin çocuklara kazandırılması ve benimsetilmesi noktasında ayrı bir sistem oluşturmamış; değerler diğer temel dil becerilerinin arasına yayılarak eğitim öğretim sürecinin tamamına entegre edilmiştir.

Söz konusu programda değerler, “İnsani değerlerle birlikte millî ve manevi değerleri ifade eder.” şeklinde açıklanmıştır (MEB, 2024). Bununla birlikte programın birçok bölümünde

değerlere doğrudan ya da dolaylı olarak değinilmiştir. Programın temel amacı “yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamanın temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır.” şeklinde belirtilmiştir (MEB, 2024, s. 33). Bu bağlamda da programın amacında değerlere yer verilmesi eğitim öğretimde değer konusunun önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Öte yandan 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Genel Uygulama Esasları başlığı altında sıralanan maddeler arasında da değerler konusuna değinilmiş ve çocukların yetiştirilmesinde değerlerin de diğer beceriler kadar önem taşıdığı vurgulanmıştır. Söz konusu maddelere aşağıda yer verilmiştir:

- “Tüm eğitim öğretim süreçleri; Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile hedeflenen öğrenci profiline uygun, millî ve manevi değerlerimizi tanıyan, geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak geleceğe yön veren, yetkin ve erdemli öğrencilerin yetiştirilmesine hizmet edecek şekilde planlanmalı ve yürütülmelidir” (MEB, 2024, s. 6).
- “Bilgi ve beceriler içerik çerçevesiyle yeni anlamlı bütünler oluştururken programlar arası bileşenler (sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri, eğilimler ve değerler) öğrenmenin anlamlı bir parçası hâline getirilmelidir (MEB, 2024).

2024 Programında değinilmesi gereken bir diğer husus da her bir tema altında yer alan öğrenme-öğretme uygulamalarıdır. Öğrenme-öğretme uygulamaları, ders başlangıcında öğrencilerin temaya yönelik hazır bulunuşluklarını belirlemek amacıyla öğretmenleri yönlendiren bir rehberdir. Bu uygulamalar içerisinde tema ile ilgili konular ve temaya ait değerler arasındaki ilişkiye yönelik etkinlikler yaptırılması istenmektedir. Dolayısıyla 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile sadece değerleri aktarmak değil; aynı zamanda da değerlerin uygulamaya dökülerek bir yaşantı haline getirmenin de amaçlandığı ifade edilebilir.

Tema temelli yaklaşımla hazırlanan 2024 Programı’nda her bir tema içerisinde öğrenme çıktıları şematik olarak sunulmuştur. Söz konusu şemada, her sınıf düzeyi ve her tema için değerlere özel olarak ve sistematik bir biçimde yer verilmiştir. Bu doğrultuda tema süresi

boyunca öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerleri açık bir şekilde belirten 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın, değer eğitimi planlı ve bütüncül bir biçimde yürütmeyi amaçladığı ifade edilebilir.

Programda 20 değere yer verilerek, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na kıyasla değer sayısı artırılmış ve bu değerler daha kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Programda üzerinde durulan değerler şunlardır:

- Adalet
- Aile Bütünlüğü
- Çalışkanlık
- Dostluk
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Mahremiyet
- Merhamet
- Mütevazılık
- Özgürlük
- Sabır
- Sağlıklı Yaşam
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Tasarruf
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer almayan, “aile bütünlüğü, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sağlıklı yaşam, tasarruf ve temizlik” değerleri 2024 Programı'na dahil edilerek değerlerin kapsamı genişletilmiştir. Öte yandan 2019 Programı'nda yer alan “öz denetim” değeri de bu programda mevcut

değildir (MEB, 2019; MEB, 2024).

2006 yılından 2024 yılına kadar yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiğinde, değerler eğitiminin zamanla daha sistematik, bütüncül ve doğrudan bir yaklaşımla ele alınmaya başlandığı görülmektedir. 2006 ve 2015 programlarında değerlere dolaylı biçimde yer verilmiş; değerler genel amaçlar içinde ya da metin seçimiyle sınırlı şekilde yansıtılmıştır. Buna karşın 2019 programı, değerler konusuna ayrı bir başlık açarak “kök değerler” kavramı ile bu alanı daha yapılandırılmış bir biçimde sunmuştur. 2024 programı ise değerlerin yalnızca belirtilmesiyle kalmayıp, öğrenme-öğretme uygulamaları ve tema-temelli yapı içerisinde doğrudan eğitsel sürece entegre edilmesini sağlayarak değerler eğitimi daha planlı ve kapsamlı bir düzeye taşımıştır. Ayrıca değer sayısının artırılması ve değerlerin temalara göre sistematik biçimde yapılandırılması, 2024 programının önceki programlara kıyasla daha işlevsel ve uygulamaya dönük olduğunu göstermektedir. Bu değişim, değer eğitiminin Türkçe dersi bağlamında giderek daha fazla önem kazandığını ve öğretim programlarında daha görünür hâle geldiğini ortaya koymaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programları zaman zaman güncellenip yeniden yapılandırılrsa da değerler ve değer eğitimi konusu programlarda her zaman kendine bir yer bulmuştur. Milli Eğitimin genel amaçları arasında önemli bir yere sahip olan değerlerin çocuklara aktarılıp benimsetilmesi, yarının bireyleri olacak çocukların toplumsal ve evrensel değerleri tanıyıp kültürel kimliklerini oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

2.3. Dijitalleşme ve Çocuk Edebiyatı

Bu bölümde, dijitalleşmenin çocuk edebiyatı üzerindeki etkileri çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Öncelikle dijital çağda bilgiye erişim ve bu değişimin çocukların okuma kültürü üzerindeki yansımaları incelenmiştir. Ardından da dijital kitaplıkların yapısı ve eğitimsel işlevleri üzerinde durulmuştur. Bununla beraber dijital çocuk kitaplarının yapısal ve içeriksel özellikleri ile okurlara sunduğu pedagojik ve teknolojik potansiyeller değerlendirilmiştir. Son olarak dijital kitaplık uygulamalarına örnek teşkil eden TRT Çocuk Kitaplık uygulaması bağlamında, dijital ortamda sunulan içeriklerin çocuk edebiyatı açısından taşıdığı önem üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda aşağıdaki alt başlıklar incelenmiştir:

2.3.1. Dijital Çağda Bilgiye Erişim ve Okuma Kültürü

Günümüz dünyasında teknolojik ilerlemelerle bilgiye erişim daha kolay bir hâle gelmiştir. Kütüphaneler, basılı kaynaklar gibi geleneksel bilgi edinme yolları hala kullanılıyor olsa da teknolojik gelişmeler ve bilginin dijital mecralara taşınmasıyla birlikte bilgiye erişim yöntemleri ciddi şekilde değişmiştir. Dahası geleneksel yöntemlerle bilgiye erişimindeki sınırlılık dijitalleşmeye beraber ortadan kalkmış; hemen hemen her türlü bilgiye fazla çaba göstermeden anında ve kolay bir şekilde erişim imkânı doğmuştur. Nitekim Ortaş (2018) da geçmişteki bilgiye erişim ile günümüzdeki bilgiye erişim anlayışının yorum ve yöntem açısından değiştiğini; elektronik kitap ve dergi, internet, cep telefonu, ResearchGate gibi çeşitli kaynaklardan bilgiye kolaylıkla erişim sağlanabildiğini belirtmektedir. Özellikle akıllı telefonların internet erişimiyle kullanılması, daha önce yalnızca bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleştirilebilen pek çok işlemin zaman ve mekân sınırlamalarından bağımsız bir biçimde yapılabilmesine olanak sağlamıştır (Odabaş vd., 2018).

Dijital çağ ile birlikte sadece bilgiye erişim biçimi değil, aynı zamanda da okuma kültürü de köklü değişiklikler yaşamıştır. Günümüz çocuklarının dijital dünyanın içine doğmuş olmaları, onların basılı materyallerden ziyade dijital yayınlara daha fazla ilgi göstermelerine neden olmaktadır. Nitekim Yıldırım (2019) kütüphanelerin kaynaklarını dijital ortama taşıdığını ve böylelikle okurların dijital kaynakları kullanarak bilgiye erişim ve okuma kültürlerinde yeni alışkanlıklar edineceklerini belirtmektedir. Bu bağlamda da e-kitap teknolojisinin eğitim-öğretim sürecinin bir parçası haline geldiğini ifade etmiştir.

Dijitalleşmeyle beraber okuma eylemi ekran üzerinden gerçekleşmeye başlamış, kütüphanelerin kullanım biçimi değişmiş ve görsel ağırlıklı, imge merkezli dijital okumalar bireylerin günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir (Savaş ve Karadağ Yılmaz, 2024). Okuma kültürünün basılı kaynaklardan dijital kaynaklara evrilmesiyle bilgiye erişim yolları ve okuma alışkanlıkları değişmiştir. Bu dönüşümle hem okuma kültürüne sahip bireylerin okuma alışkanlıkları ve kitaplarla kurduğu bağ güçlenmiş hem de kitap okuma alışkanlığı olmayan bireylerin dijital ortamdaki erişim kolaylığı ve çeşitlilik sayesinde okuma eylemine daha yakın hâle gelmeleri ve kitaplarla bağ kurabilmeleri mümkün olmuştur. Böylece farklı okur profillerine hitap eden esnek, kolay erişilebilir, birçok kaynağa erişilebilir ve maliyetsiz bir okuma ortamı sunan dijital platformlar, okuma kültürünün daha geniş kitlelere yayılmasına olanak tanımıştır.

2.3.2. Dijital Kitaplıkların Yapısı ve Avantajları

Günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle e-kitaplar hızla artmış ve dolayısıyla dijital kitaplık uygulamaları birçok avantaj sağlamasıyla popüler hale gelmiştir. Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan'a (2023) göre son yıllarda e-kitaplar, erken çocukluk dönemi de dâhil olmak üzere tüm yaş gruplarına hitap eden zengin bir dijital kütüphane sağlamaktadır. Özellikle de dijital kitapların basılı kitaplara nazaran erişim kolaylığı sayesinde okurlar, istedikleri yerde ve zamanda içeriklere ulaşabilmekte ve okuma deneyimlerini kendi anlık ihtiyaçlarına göre şekillendirebilmektedirler.

Dijital kütüphane kavramı, literatürde farklı açılardan ele alınmaktadır. Yalçinkaya'ya (2016, s. 610) göre dijital kütüphaneler; “bilgi odaklı, entelektüel teknoloji destekli, dijital platforma sahip, dijital formatta yer alan, bağlantılılık sayesinde bilgi kaynaklarını ve araçlarını ilişki/iletişim/iş birliği içinde birleştiren ve işleten ayrıca zaman ve uzam bağımsızlığında kültürün dinamik yüzüdür.” Bu tanımda dijital kütüphaneler, zamandan ve mekândan bağımsız olarak bilgiye erişim sağlayan, kültürün dinamik yüzünü yansıtan yapılar olarak sunulmaktadır. Başka bir tanıma göre dijital kütüphaneler, nitelikli uzman kadrosu ve dijital bilgi kaynaklarıyla donatılmış olan; içerdiği kaynakların korunmasını ve sürekliliğini güvenceye almakla beraber sayısını artıran; belirli bir topluluğa veya topluluklara entelektüel bilgiye erişim olanağı sağlayan kurumsal yapılardır (Macgregor, 2008'e atfen Bayter ve Yıldırım, 2023). Görüldüğü gibi, Yalçinkaya'nın tanımı daha çok dijital kütüphanelerin teknolojik altyapı, bağlantılılık ve erişim serbestliği gibi yönlerine odaklanırken; diğer tanım ise kurumsal yapı, uzmanlık, bilgi kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirlik gibi yönleri ön plana çıkarmaktadır. Her iki tanım da dijital formatta bilgi sunumunu ve erişimi temel alırken, vurguladıkları bileşenler bakımından farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, bir yapının dijital kütüphane olarak nitelendirilebilmesi için yalnızca dijital içerik sunması yeterli değildir. Aynı zamanda bu içeriğin uzman kadro tarafından yönetilmesi, uzun vadeli korunmasının güvence altına alınması, erişim kolaylığı sağlaması ve teknolojik altyapıyla desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla dijital kütüphaneler; teknoloji, insan kaynağı, organizasyonel yapı ve bilgiye erişim ilkelerinin bir araya geldiği çok boyutlu sistemlerdir.

Dijitalleşmenin artmasıyla birlikte geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşan dijital kütüphaneler

alan yazında birçok farklı terimle anılmıştır. Alan yazında bu kavram;

- elektronik kütüphane
- dijital (sayısal) kütüphane
- sanal kütüphane
- duvarsız kütüphane
- kâğıtsız kütüphane
- kablolu kütüphane
- esnek kütüphane
- masaüstü kütüphane
- çevrimiçi kütüphane
- bilgi otoyolu

gibi ifadelerle de karşılık bulmuştur (Kurulgan, 2013; Yalçınkaya 2016; Odabaş, 2021).

Alan yazına bakıldığında basılı kitaplar ve fiziksel kütüphanelere göre dijital kütüphanelerin ve e-kitapların birçok avantajlı yönleri olduğu görülmektedir. Öngöz (2015) ve Binici (2017) tarafından yürütülen çalışmalar doğrultusunda, dijital kütüphaneler ve e-kitapların sunduğu başlıca avantajlar aşağıda özetlenmiştir:

1. Depolama ve Taşıma Kolaylığı

- Az yer kaplar, taşınması kolaydır.

2. Güncellenebilirlik

- İçeriği kolayca değiştirilebilir veya geliştirilebilir.
- Dijital ortamda farklı formatlara dönüştürülebilir.

3. Çevre Duyarlılığı

- Kâğıt kullanılmadığı için doğal kaynakların korunmasına yardımcı olur.

4. İçerik Zenginliği ve İlgi Çekicilik

- Görsel, işitsel ve çoklu ortam (multimedya) desteği sunar.
- İlgi çekici ve etkileşimli içerikler barındırır.

5. *Kullanıcı Deneyimi ve İçerik Özellikleri*

- Metin içi arama yapılabilir.
- Kişisel tercihlere göre yazı tipi, arka plan gibi özellikler özelleştirilebilir.
- Not alma, yönetme ve paylaşma özellikleri desteklenebilir.
- İnteraktif sözlük, ansiklopedi, çeviri ve webde arama gibi yardımcı araçlarla entegre çalışabilir.
- Etkileşimli okuma ve zengin içeriklerle çalışma imkânı sunar.

6. *Hızlı Yayın Süreci ve Düşük Baskı Maliyeti*

- Hızlı bir şekilde üretilebilir ve paylaşılabilir.
- Baskı ve dağıtım maliyeti olmadığı için genellikle daha ekonomiktir.

7. *Erişim Kolaylığı ve Uygun Fiyat*

- Basılı kitaplara göre daha ucuzdur.
- Yer ve zaman kısıtlaması olmadan erişilebilir.
- İnternet bağlantısı olan her yerden erişilebilir.

8. *Geniş Seçenek ve Ücretsiz İçerik*

- Çok sayıda ücretsiz e-kitap mevcuttur.

Görüldüğü üzere, dijital kütüphaneler ve e-kitaplar yalnızca fiziksel alan tasarrufu ve erişim kolaylığı gibi pratik avantajlar sunmakla kalmamakta; aynı zamanda kullanıcı deneyimini artıran, çevreye duyarlı ve ekonomik çözümler sunan bir bilgi kaynağı olarak öne çıkmaktadır. İçeriklerin etkileşimli, güncellenebilir ve kişiselleştirilebilir olması, dijital ortamların eğitimden araştırmaya kadar birçok alanda daha işlevsel kullanılmasına olanak tanımaktadır. Bu yönleriyle dijital bilgi kaynaklarının, geleneksel yöntemlere kıyasla giderek daha fazla tercih edildiği görülmektedir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, dijital kütüphaneler ve e-kitaplar bilgiye erişim yolunda köklü değişiklikler yaratmış; insanların okuma kültürünü de yeniden şekillendirmiştir. Bu dönüşüm sadece bireylerin okuma biçimlerini değiştirmekle kalmamış; dijital ortamlarda sunulan materyallerin yazarları, çizerleri ve yayın süreçlerini de önemli ölçüde etkilemiştir.

2.3.3. Dijital Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Sunabileceği İmkânlar

Günümüz çocuklarının bilgiye erişim ve öğrenme biçimleri, dijitalleşmenin etkisiyle hızla değişmektedir. Bu dönüşüm, çocuk edebiyatı ürünlerini de kapsamış; çocuklara sunulan içeriklerin hem biçimsel hem de işlevsel olarak yeniden yapılandırılmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim dijitalleşmenin yaşamın pek çok alanında olduğu gibi çocuk edebiyatı ürünlerinde de dönüşüm yarattığını belirten Akyüz'e (2023) göre, bu değişim yalnızca içeriklerin sunum biçimini değil, okuma süreçlerinin doğasını da köklü biçimde etkilemektedir. Böylece geleneksel okuma anlayışından uzak, yeni koşulların şekillendirdiği dijital bir okuma deneyimi ortaya çıkmaktadır. Bu dijital dönüşümün çocuklar üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca dil gelişimi değil; aynı zamanda bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimin de sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi için nitelikli elektronik çocuk kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır (Akyüz, 2023).

Dijital ortamda sunulan e-kitaplar ya da dijital kitaplar; metin, görsel, ses, video, müzik ve etkileşimli uygulama gibi çoklu ortam öğeleriyle zenginleştirilmiş; okunabilmesi, dinlenebilmesi veya görüntülenmesi için uygun yazılım ve donanımlara ihtiyaç duyan; erişim ve paylaşım süreçlerinde ise iletişim teknolojilerinin kullanımını gerektiren bir kitap türüdür (Binici, 2017). Bu bağlamda dijital çocuk kitapları, hem içerik hem de tasarım açısından çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun biçimde yapılandırılmış; bilişsel, sosyal ve ana dili gelişimi başta olmak üzere pek çok alanda çocuğu destekleyen ve dijital çağın gereklerine uygun öğrenme ortamı sunan interaktif materyaller olarak öne çıkmaktadır.

Dijital çocuk kitapları, basılı kitaplara kıyasla sesli anlatım, müzik, renkli ve dikkat çekici görseller, animasyonlar, oyun temelli ölçme-değerlendirme etkinlikleri ve etkileşimli öğeler gibi çeşitli dijital bileşenler içerdiğinden, çocuklar tarafından daha fazla ilgi görmektedir. Ayrıca, teknolojik olanaklar sayesinde çocuklara okuma kültürü kazandırmak, bilgi ve becerilerini geliştirmek, eğitsel içerikleri daha etkili biçimde sunmak açısından dijital kitaplar önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle interaktif içeriği sayesinde çocukların öğrenmeye yönelik ilgisini artırmakta; onları okuma yapmaya ve yeni bilgiler keşfetmeye motive etmektedir. Bu doğrultuda Odabaş (2019) da interaktif e-kitapların, özellikle okul öncesi dönem çocukları başta olmak üzere tüm yaş gruplarında okuma isteğini artırabilecek niteliklere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların okuma sürecine aktif biçimde katılımını sağlayarak öğrenme yolculuklarını destekleyen bu kitapların, bu yönleri sayesinde

son zamanlarda eğitim sisteminde kendine yer bulan bir materyal olduğunu dile getirmiştir. Bu noktada öğretmen adaylarının görüşleri de dikkat çekicidir. Ertem'in (2020) araştırmasına göre, öğretmen adayları dijital çocuk kitaplarını yalnızca teknik açıdan değil, aynı zamanda pedagojik katkıları açısından da değerli görmektedir. Araştırma bulgularına göre, bu kitaplar okuma kültürünü geliştirme, farklı öğrenenlere erişim sağlama ve eğitsel süreci çeşitlendirme gibi önemli fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca ilgi çekicilik, erişilebilirlik, seçenek sunma, zaman ve kaynak tasarrufu, görsellik ve eğlenceli olma gibi avantajlar da vurgulanmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, günümüz çocuklarının değişen bilgiye erişim ve öğrenme biçimleri, dijital çocuk kitaplarının hem içeriğini hem de işlevini yeniden tanımlamıştır. Dijitalleşmenin etkisiyle ortaya çıkan bu kitaplar, yalnızca yazılı metin sunmakla kalmayıp; ses, müzik, görsel, video ve etkileşimli unsurlar gibi öğelerle zenginleştirilmiş, çocuğun aktif katılımını teşvik eden bir okuma deneyimi sunmaktadır. Bu kitaplar, çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun biçimde yapılandırılarak bilişsel, duyuşsal, sosyal ve dilsel gelişimi çok yönlü biçimde destekleme potansiyeline sahiptir. Araştırmalar, dijital çocuk kitaplarının pedagojik katkılarına dikkat çekmekte; bu materyallerin okuma kültürünü geliştirme, eğitsel süreçleri çeşitlendirme ve öğrenmeyi daha ilgi çekici hale getirme gibi önemli işlevler üstlendiğini ortaya koymaktadır. Bu yönleriyle dijital çocuk kitapları, yalnızca teknik bir yenilik değil, aynı zamanda çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına yanıt veren çağdaş bir eğitim ve okuma aracıdır.

2.3.4. Dijital Kitaplık Kullanımının Olası Riskleri

Dijital kütüphaneler kolay bir şekilde bilgiye erişim, çok sayıda kaynağa zahmetsizce ulaşma gibi birçok imkânı sunması yönüyle bireyler için ve özellikle de eğitim alanında önemli bir yere sahiptir. Fakat bu platformlar bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle küçük yaştaki çocuklar başta olmak üzere tüm bireyler üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilir. Söz konusu etkiler ve okuyucu açısından dijital kütüphanelerin dezavantajlı durumları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Uzun süreli ekran kullanımından dolayı göz sağlığı ciddi zarar görebilir.
- Dijital bağımlılığın artmasına neden olabilir. Bu da dolaylı olarak sosyal hayattaki aktifliğin azalmasına ve yalnızlaşmasına yol açabilir.

- Telefon ya da diğer teknolojik aygıtlar üzerinden erişim sağlandığı için cihaza gelen bildirim, arama gibi unsurlar dikkat dağınıklığına, odaklanmada güçlük yaşanmasına sebep olabilir ve konsantrasyon süresinin azaltabilir.
- Ekrandan okuma yapmak hem gözü yorduğu için hem de baş ağrısına sebep olduğu için uzun okumalar yapmaya elverişli olmayabilir.
- Basılı kitaplarla kurulan bağın azalmasına neden olabilir.
- Dijital kitaplıklar, çocuğun okuma sırasında istenmeyen bağlantılar veya reklamlar yoluyla uygunsuz içeriğe yönlendirme riski taşıyabilir.
- Dijital kitap platformlarında, çocukların okuma süreçlerini ebeveynler tam manasıyla takip edememektedir. Bu durum çocukların ekran karşısında kitap okuma algısı yaratmalarına sebep olabilir.

Nitekim alan yazında da dijital araçların sürekli olarak kullanımı ve ekrandan okuma yapmanın; göz sağlığının bozulmasına, dikkatin toplanamamasına, zihinsel ve fiziksel yorgunlukla birlikte baş, bel ve boyun ağrılarına neden olabildiği belirtilmektedir (Dağtaş, 2013; Duran ve Alevli, 2014; Türe, 2021).

2.3.5. Dijital Kitaplık Uygulaması Örneği: TRT Çocuk Kitaplık

Günümüzde hızla ilerleyen ve yaygınlaşan bilgi teknolojileri, elektronik kaynakların gelişimi ve yaygınlaşması üzerindeki etkisini sürdürürken yaşamın her alanında olduğu gibi kütüphanelerde de önemli yenilikler ve dönüşümler meydana getirmektedir (Dalkıran, 2013). Artık fiziksel ortamdan sıyrılıp sanal ortamlarda kullanılabilir hâle gelmesiyle kütüphane kavramı yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle de günümüz dijital çağının çocukları açısından kütüphaneler, dijital ortamlarda varlığını sürdürerek bilgiye erişimi kolaylaştıran, eğitim-öğretim faaliyetlerini destekleyen ve okuma kültürünü kazandıran önemli bir platform haline gelmiştir.

Gerek çocukların öğrenme ihtiyacını karşılamak gerek dil becerilerini geliştirmek için son dönemlerde çocuk edebiyatı ürünleri de dijital ortamlara aktarılmaya ya da doğrudan dijital ortamlarda ürünler oluşturulmaya başlanmıştır. Dijital ortamlardaki e-kitaplar özellikle de teknolojik çağın içerisine doğan çocukların ilgisini çekmekte, onlara okumayı sevdirmekte ve erken çocukluktan itibaren çocukta okuma kültürünün oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda tasarlanan birçok dijital çocuk kütüphanesi vardır. Bunlardan biri de TRT

Çocuk Kitaplık uygulamasıdır.

TRT Genel Müdürlüğü tarafından 23 Nisan 2021 tarihinde ücretsiz ve reklamsız olarak kullanıma sunulan TRT Çocuk Kitaplık, Türkiye'nin en kapsamlı interaktif dijital çocuk kitaplarını içeren bir platformdur (URL-1, 2021).

TRT Çocuk Kitaplık;

- pedagog onaylı hikâye ve masal kitapları,
- çocuk psikologları ve eğitimciler tarafından seçilmiş resimli ve animasyonlu çocuk kitapları,
- TRT Çocuk'un sevilen karakterleri Pırıl, Rafadan Tayfa, Ege ile Gaga, Aslan, Akıllı Tavşan Momo ve Kare'nin eğlenceli hikâyelerini,
- dikkat ve hafıza geliştiren labirent, kart eşleştirme, yapboz gibi etkileşimli oyunlar ve aktiviteler sayesinde görsel, dilsel, bilişsel ve duygusal gelişimlerine destek olma,
- okul öncesi ve okul dönemi çocuklar için dinleme, okuma ve anlama becerilerini destekleyen kitap değerlendirme sorularını,
- yaş seviyesine göre sıralanmış kitapları,
- reklamsız ve ücretsiz bir şekilde her çocuk için ayrı profil oluşturma imkânını,
- ebeveynlerin çocukların okuma alışkanlıklarını ve kazanımlarını takip edebileceği bir ebeveyn kontrol panelini,
- öncesinde cihaza kaydedilen kitapları internetsiz erişim ile okuyabilme özelliğini bir arada sunan dijital bir kütüphanedir (URL-2, 2024).

Kitaplık içerisinde Hayatın İçinden, Meraklı Bilgin, Bizim Masallar, Doğanın Masalı ve Bizim Kahramanlar olmak üzere beş kategori bulunmaktadır. Her bir kategoride sırasıyla 69, 51, 43, 66 ve 53 olmak üzere toplam 282 dijital çocuk kitabı mevcuttur. Ayrıca kitaplığa zaman içinde yeni kitaplar eklenerek koleksiyon zenginleştirilmektedir.

2.4. Dijital Çocuk Kitapları ve Değerler Eğitimi

Değerlerin genellikle soyut yapılar olması, çocukların bu kavramları anlamasını ve içselleştirmesini güçleştirmektedir (Becit ve Coşkunserçe, 2023). Bu noktada dijital çocuk

kitapları dilsel, bilişsel, sosyal gibi birçok yönden çocuğun gelişimini desteklediği gibi değerler eğitiminde de şüphesiz etkin bir rol üstlenmektedir. Özellikle de soyut bir konu olan değerlerin, dijital kitapların sağladığı interaktif özellikler, animasyonlar, görseller sayesinde anlamlandırılması kolaylaşmakta ve çocuğun değer edinimi etkin bir şekilde sağlamaktadır. Nitekim Kutlucan vd. (2019) de dijital kitapların değerler eğitiminde kullanılmasının, eğitim-öğretim sürecinde değerleri somutlaştırmak açısından faydalı olacağını belirtmektedir. Benzer şekilde dijital teknolojilerin hızlı gelişiminin değerler eğitimi için yeni fırsatlar sunduğunu belirten Becit ve Coşkunserçe (2023), dijital hikâyelerin öğrencilerin değerleri öğrenmeleri ve bu değerleri uygulamaya geçirmeleri için etkili bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Bu hikâyeler, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif biçimde katılmalarını sağlarken, aynı zamanda kendi değerlerini ifade etmelerine de imkân tanımaktadır. Aynı doğrultuda Rahmawati vd.'in (2024) çalışması da bu bulguları desteklemektedir. Söz konusu çalışmada dijital resimli hikâye kitaplarının eğitimde kullanımının, öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği ve ahlaki değerleri kavramalarını desteklediği ortaya konmuştur. Bu bulgulara ek olarak, öğretmenlerin rehberliğinin bu süreçte belirleyici bir rol oynadığı; görseller ve anlatı metinlerinin ise öğrencilerin hikâye içeriklerini anlamalarına ve değerleri içselleştirmelerine katkı sağladığı belirtilmiştir.

Dijital çocuk kitaplarında yer alan renkli görseller, animasyonlar ve sesli anlatım gibi öğeler, çocukların dikkatini çekmekte ve öğrenme sürecine katılımlarını artırmaktadır; ancak bu unsurlar, beraberinde bazı olumsuzlukları da getirebilmektedir. Nitekim Rahmawati vd.'in (2024) göre dijital çağ her zaman olumlu etkiler yaratmamakta, dijital medya aracılığıyla sağlanan geniş erişim, çocuklar tarafından erişilebilecek ahlaki değerlere aykırı içeriklerin yayılmasına neden olabilmektedir. Bu durum dijital çocuk kitapları için de geçerlidir; zira dijital ortamda yayımlanan her çocuk kitabı pedagojik açıdan yeterli ya da değer temelli olmayabilir. Özellikle editör denetim sürecinden geçmeyen, amatör kişiler tarafından üretilen bazı dijital kitaplar, çocuklara uygun olmayan temalar içerebilmekte ya da değerler eğitimi açısından sorunlu mesajlar barındırabilmektedir. Bu nedenle, dijital çocuk kitaplarının sadece teknik özellikleri değil, aynı zamanda içerik düzeyinde de dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, öğrenme sürecine katkı sunması beklenen bu materyaller, çocukların değer gelişimi üzerinde olumsuz etkilere sebep olabilir. Öte yandan animasyonlar, ses efektleri, oyunlaştırılmış etkinlikler gibi bazı interaktif öğeler dikkat çekici olmakla birlikte, kimi zaman çocukların metin içeriğine odaklanmasını

zorlaştırarak dikkat dağıtıcı unsurlar hâline gelebilmektedir. Bu durum, değerlerin yüzeysel biçimde algılanmasına ve içselleştirilmeden geçilmesine yol açabilir.

Görüldüğü gibi dijital çocuk kitapları, içerik kalitesi ve pedagojik denetim sağlandığı takdirde değerler eğitiminde etkili bir araç olarak işlev görebilmekte; aksi durumda ise çocukların değer gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.4.1. Dijital Ortamın Değerler Eğitimindeki Yeri

Teknolojide yaşanan hızlı değişimler ve teknolojik gelişmeler, hayatımızın hemen her alanını etkilediği gibi eğitim-öğretim boyutunda da göz ardı edilemeyecek bir yere sahiptir. Nitekim Çakır ve Dilci (2023) de yaşamın her alanına yayılan dijitalleşmenin toplumu, bireyi ve değerleri yeniden yapılandırıldığını belirtmektedir. Dijitalleşme süreci, bireylerin davranışlarını ve alışkanlıklarını dönüştürmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal değerlerin algılanışını ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını da derinden etkilemektedir (Çakır ve Dilci, 2023; Ünal, 2025). Bu bağlamda dijital platformların yaygın ve etkili kullanımı, değerler eğitiminin yeni biçimlerde sunulmasına imkân tanımakta (Ünal, 2025); böylece değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesine yönelik yaklaşımlar da dönüşüme uğramaktadır.

Bununla birlikte dijitalleşmenin değer aktarımı üzerinde yalnızca dönüştürücü değil, aynı zamanda yozlaştırıcı etkileri de bulunmaktadır. Bu doğrultuda dijitalleşmenin bireylerin kültürel deneyimlerini aktarma biçimlerini dönüştürmenin ötesinde, kültürel değerlerin içeriğinde de kaymalara yol açtığını belirten Fedotova ve Shirokova'ya (2021) göre geleneksel değerlerin yerini, dijital dünyaya uyum sağlama kapasitesi, teknolojik yetkinlik gibi yeni değer biçimleri almaktadır. Bu durum, bireyin kimliğini yeniden tanımlarken aynı zamanda toplumsal değer sistemlerinde bir dönüşüme ve yozlaşmaya zemin hazırlamaktadır. Benzer şekilde Beyaz Özbey (2022) de dijitalleşmenin birey üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir. Özellikle sosyal medya ve internetin aşırı kullanımının bireyleri yalnızlaştırdığı, toplum ve aile bağlarını zayıflattığı, hatta bireyin kendisine yabancılaşmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu yabancılaşma hali, bireyin toplumsal değerlere olan bağlılığını zayıflatmakta ve nihayetinde değerlerin içselleştirilmesini sekteye uğratmaktadır. Dolayısıyla değerler, dijitalleşmeden ve teknolojik gelişmelerin toplumda yarattığı değişimlerden önemli ölçüde etkilenmektedir (Tombul, 2021; Çakır ve Dilci,

2023).

Öte yandan dijitalleşmenin bireyler ve özellikle öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri, değerlerin yozlaşmasına yönelik kaygıları da beraberinde getirmektedir. Alp ve Levent'in (2020) dijital dönüşümün öğrencilerin değerleri üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşlerini ele aldığı çalışmasında, katılımcı öğretmenler dijital teknolojilerin öğrencilere sunduğu fırsatlar kadar, ahlaki değerlerin deformasyonu açısından da çeşitli riskler barındırdığına dikkat çekmişlerdir. Öğretmenlerin gözlemlerine göre; öğrencilerde ayıp ve mahremiyet algısında değişimler yaşanmakta, küfür ve argo ifadelerin kullanımında artış gözlemlenmekte ve bu tür davranışların zamanla normalleştiği ifade edilmektedir. Ayrıca doğruluk ve dürüstlük gibi temel değerlerin anlamında da dönüşümler yaşandığı belirtilmiştir. Alp ve Levent'in (2020) sunduğu bu bulgular, dijitalleşmenin sadece teknik bir dönüşüm değil, aynı zamanda öğrencilerin değer algılarını da dönüştüren çok boyutlu bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu durum, kültürel ve ahlaki normların da yeniden şekillenmekte olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda dijitalleşmenin değer aktarımı üzerindeki etkisinin çok boyutlu bir biçimde ele alınması, yalnızca olumlu yönleriyle değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal düzeyde ortaya çıkardığı değer erozyonu açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, dijitalleşme süreci yalnızca değerlerin aktarım biçimlerini dönüştürmekle kalmamakta, aynı zamanda bireylerin değerleri algılama, anlamlandırma ve yaşantısal olarak içselleştirme süreçlerini de derinlemesine etkilemekte; bu durum hem bireysel hem de toplumsal düzeyde değer erozyonu riskini beraberinde getirmektedir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Literatür tarandığında değerler eğitimi üzerine yürütülen birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Fakat değerler eğitimi ile ilgili araştırmaların genelde basılı kitaplar üzerinden yürütüldüğü görülmüş; etkileşimli e-kitapların değerler eğitimi açısından incelendiği bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Öte yandan TRT Çocuk Kitaplık uygulaması hakkında yürütülen çalışmaların da çok sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu araştırmalara ait bilgiler bu bölümde yer almaktadır. Araştırmanın içeriğiyle ilişkisi bulunan 15 çalışma bu bölümde incelenmiştir. Değerler eğitimine yönelik çalışmalar ile TRT Çocuk Kitaplık uygulamasına yönelik çalışmalar ayrı başlıklarda ele alınmıştır. İncelenen bazı çalışmalar kronolojik olarak

sıralanmış ve çalışmalara ait bilgiler aşağıda sunulmuştur:

2.5.1. Değerler Eğitime Yönelik Çalışmalar:

Özcan (2017) tarafından yürütülen araştırmada, Türk Dünyası masallarının değerler eğitiminde kullanılabilirliğini incelenmiş ve bir kültür unsuru olan masalların değer öğretiminde etkili bir araç olduğu vurgulanmıştır. Türk Dünyası masalları içinden amaçsal örnekleme yöntemiyle seçilen kırk adet masal değerler açısından incelenmiş ve bu masalların değerleri iyi bir şekilde örnekleyebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla da masal metinlerinin değerler eğitimi sürecinde etkili bir kaynak olarak işlev görebileceği tespit edilmiştir.

Abacı (2018), çalışmasında değerler eğitimi açısından çocuk edebiyatı yazarı Behiç Ak'ın 29 çocuk kitabını doküman incelemesi yöntemiyle incelemiştir. Araştırmacı, Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde yararlı olacağı; okul öncesi ve temel eğitim düzeyinde okuma kitabı olarak seçilebileceği; değerlerin aktarılmasında önemli öğeler içerdiği sonuçlarına ulaşmıştır. Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda toplam 1799 değer tespit edilmiş ve bu bağlamda Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değer açısından zengin olduğu ifade edilmiştir.

Deniz ve Karagöl (2018) tarafından yürütülen çalışmada, Türkçe ders ve etkinlik kitaplarındaki değerleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında 5. ve 6. sınıflarda kullanılan 5 adet Türkçe ders kitabı doküman analizi yöntemiyle değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen ders ve etkinlik kitaplarında birkaç değere çok fazla yer verilirken bazı değerlere az yer verildiği ve hatta hiç yer verilmeyen değerler olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla da değerlerin dağılımında bir denge olmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte incelenen diğer ders kitaplarına nazaran “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nın değerler bakımından daha zengin olduğu tespit edilmiştir.

Karaca (2019) tarafından yürütülen çalışmada çizgi filmlerde yer alan değerler tespit edilmiştir. İnceleme nesnesi olarak TRT Çocuk kanalında yayınlanan Rafadan Tayfa çizgi filminin ilk kırk bölümü, Ramazan Ayına özel on bölümü ve “Rafadan Tayfa: Türkiye’dir

Burası” müzikali belirlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen bölümlerde en fazla yardımseverlik ve çalışkanlık değerlerine rastlanılmıştır. Öte yandan çizgi filmlerin çocuklar tarafından çok fazla tercih edildiği ve dolayısıyla da değerleri güzel bir şekilde sunan Rafadan Tayfa çizgi filminin çocuklara rol model olarak değerlerin içselleştirilmesinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Han ve Türkyılmaz (2020) tarafından yürütülen çalışmada Miyase Sertbarut’un romanları değerlerin aktarımı açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılarak Miyase Sertbarut’un 11 romanı Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (2018) belirtilen değerler doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda incelenen eserlerde sevgi ve dürüstlük değerlerinin geçiş sıklığının diğer değerlere nazaran fazla olduğu ve çocuklara değerlerin aktarımı sürecinde Miyase Sertbarut’un eserlerinden yararlanılabileceği dile getirilmiştir.

Utku (2020), araştırmasında Mustafa Necati Sepetçioğlu’nun eserleri doküman analizi tekniği kullanılarak değerler eğitimi açısından incelemiştir. Araştırma kapsamına Mustafa Necati Sepetçioğlu’nun Kültür Dizisi I serisinde yer alan 6 kitabı dahil edilmiştir. Söz konusu kitaplar 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerler bağlamında ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen kitaplarda en fazla saygı, sevgi ve yardımseverlik kök değerlerinin yer aldığı saptanmıştır. Öte yandan eserlerde, az sayıda yer olan değerlerin adalet ve sabır değerleri olduğu görülmüştür.

Duyar (2021) tarafından yürütülen çalışmada, Sara Şahinkanat’ın yazdığı 8 çocuk kitabı nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle değerler eğitimi açısından ele alınmıştır. Bununla birlikte çalışmada incelenen kitaplarda yer alan resimler de değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırma bulgularından hareketle, Sara Şahinkanat’ın kitaplarının değer aktarımı bağlamında okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak hem içeriksel hem de görsel açıdan yeterli niteliklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şakiroğlu (2022) tarafından yürütülen çalışmada, Türk çocuk ve gençlik edebiyatında yayımlanan fantastik eserlerden amaçsal örneklem seçim türlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak 6’sı gençlik, 16’sı çocuk kitabı olmak üzere toplamda 22 eser değerler eğitim açısından incelenmiştir. Betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenen veriler, kök değerler dağılımı açısından analiz edilmiştir. Kök değerlerin tespit edilmesinde 2019 Türkçe

dersi ğretim programında yer alan kök değerler baz alınmıştır. Araştırma sonucunda incelenen fantastik ocuk ve gençlik eserlerinde en sık geçen değerlerin, yardımseverlik ve sevgi, en az sıklıktaki değerlerin ise adalet ve sorumluluk olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan fantastik gençlik eserlerinde en fazla sabır ve saygı değerleri saptanmışken; fantastik ocuk eserlerinde ise yardımseverlik ve sevgi değerleri tespit edilmiştir.

Taçyıldız ve Güney (2023) tarafından yürütülen çalışmada 2010-2020 yılları arasında 8. sınıflarda okutulan MEB Yayınları Türkçe Ders kitaplarında yer alan metinler, değerler eğitim açısından incelenmiştir. Söz konusu kitaplar, Schwartz'ın belirlediği değerler sınıflandırması temel alınarak ele alınmıştır. Doküman incelemesi ve tarama yöntemiyle toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, ders kitaplarında en fazla başarı değerinin; en az ise güvenlik değerinin yer aldığı saptanmıştır.

Arslan (2024) tarafından yürütülen araştırmada, Sevim Ak'ın öykülerini değerler eğitimi açısından incelemektir. Bu doğrultuda yerli ve yabancı değer sınıflamaları, Türkçe ğretim Programı'nda yer alan kök değerler ve Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile ilişkilendirilerek toplamda 18 değerin yer aldığı özgün bir değer sınıflaması hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak yürütülen çalışmada, Sevim Ak'ın 12 öykü kitabı belirlenen değerler temelinde incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen eserlerde, değerlerin 1692 geçiş sıklığında olduğu saptanmıştır. Bu değerlerden estetik, sevgi, özdenetim-zgven, tedbir ve sanat değerlerinin geçiş sıklığının daha fazla olduğu; vatanseverlik değerinin de en az sıklıkta olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Sevim Ak'ın öykülerinin, değerler eğitimi kapsamında çocuklara önerilebilecek nitelikte olduğu dile getirilmiştir.

Göcen (2025) tarafından yürütülen çalışmada, Türkçe Dersi ğretim Programı'nda yer alan kök değerler bağlamında Bilecik ili Söğüt ilçesinde anlatılan masallar ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, araştırmacının derleme yoluyla elde ettiği 11 masal ve kaynaklarda yer alan 17 masal olmak üzere toplamda 28 masal kök değerler açısından incelenmiştir. Veriler görüşme ve doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. İçerik analiziyle incelenen masalarda en çok yardımseverlik kök değerinin, en az ise saygı ve vatanseverlik kök değerlerinin yer aldığı saptanmıştır. Söz konusu masalların kök değerler açısından zengin olduğu tespit edilmiştir.

2.5.2. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasına Yönelik Çalışmalar

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından kapsamlı bir şekilde incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Fakat sınırlı sayıda da olsa uygulamanın farklı yönleri ele alan araştırmalar vardır. Bu çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Gül (2023) tarafından yürütülen çalışmada, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan e-kitaplarda temel kavramların yer alıp almaması durumu incelenmiştir. Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan “TRT Çocuk Kitaplık E Kitap Künye Formu” ve “Kavram Kontrol Listesi” kullanılmış ve 229 adet e-kitap doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen e-kitapların 2013 MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kavram listesinde bulunan kavramları büyük oranda desteklediği tespit edilmiştir. Diğer taraftan kitaplığın okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması amaçlanan temel kavramları büyük ölçüde içerdiği ve kavram öğretimini destekleyeceği dile getirilmiştir.

Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan (2023), tarafından yürütülen araştırmada, TRT Çocuk Kitaplık uygulaması ve uygulamada yer alan 3-5 yaş grubuna yönelik 172 etkileşimli e-kitap incelenmiştir. Araştırmacılar tarafından oluşturulan “Etkileşimli E-Kitap Uygulaması Değerlendirme Kriterleri Kontrol Listesi” yoluyla elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda TRT Çocuk Kitaplık uygulamasının genel ve teknik özellikleri, etik uygunluk, kullanım özellikleri, telif hakları ve ekonomiklik özellikleri açısından değerlendirildiğinde, uygulamanın büyük oranda uygun nitelikler taşıdığı saptanmıştır. Bununla birlikte araştırmacılar, uygulama ve içerdiği kitaplara yönelik bazı geliştirmelerin ve yeni özelliklerin eklenmesinin gerekli olduğu belirtmişlerdir.

Binol (2024) çalışmasında, TRT Çocuk Kanalı ve Çocuk Kitaplık uygulamasının interaktif eğitimdeki rolünü inceleyerek dijital platformların çocukların eğitiminde ve gelişimlerdeki etkilerini irdelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak kitaplığın grafik tasarımı ve interaktif medya unsurları ele alınmıştır. Elde edilen verilerden hareketle, TRT Çocuk Kanalı ve Kitaplık Uygulamasının, çocuklara yönelik eğitim materyallerini zenginleştirme ve öğrenme deneyimlerini daha etkileşimli hale getirme açısından etkili bir araç olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca uygulamanın; çocukların okuma becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğu, bilgiye erişim süreçlerini kolaylaştırdığı

ve öğrenmeyi daha ilgi çekici bir hâle getirdiği tespit edilmiştir.

Turalı (2024) tarafından yürütülen araştırmada, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki kitapların matematik öğretime uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda uygulamada yer alan 6 ve 7 yaş gruplarına yönelik 100 kitabın İlkokul 1. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı öğrenme alanları ve alt öğrenme alanlarından kazanımlar ile ilişkilendirilebilme durumu ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen eserlerde ‘Sayılar ve İşlemler’, ‘Geometri’ ve ‘Ölçme’ öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilebilecek ifadeler en yoğun biçimde Bizim Kahramanlar serisinde yer alırken, ‘Veri İşleme’ öğrenme alanına ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmadığı belirtilmiştir.

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın deseni, inceleme nesnesi, veri toplama araçları ve verilerin analizine yönelik bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitapları değerler eğitimi açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1999).

3.2. İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnelerini TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki Hayatın İçinden, Meraklı Bilgin, Bizim Masallar, Doğanın Masalı ve Bizim Kahramanlar kategorilerinden seçilen 10'ar kitap oluşturmaktadır. Uygulama içerisinde yer alan tüm kitaplar yaş seviyelerine göre listelendikten sonra her yaş düzeyinden kitap olması koşuluyla çalışmada incelenecek kitaplar belirlenmiştir. Söz konusu eserlere ait bilgiler aşağıda aktarılmıştır:

Tablo 3.1: Hayatın İçinden kategorisi inceleme nesneleri

Kitap Adı	Yazar	Çizer	Yayınevi	Yaş Seviyesi
Meryem Saygı Görüyor	Meryem Nuriye Yavuz	Müzeyyen Yılmaz	Edam Yayınları	7+
Sen İzin Verirsen	Esra Bulut	Mümine Yeşilmen	Erdem Yayınevi	7+
Komşumuz Macide Teyze	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Damla Yayınları	6+
Bayram Şekerleri	Berna Yeşilova	Derya Işık Özbay	Erdem Yayınevi	6+
Yağızın Doğum Günü	Eser Ünalın Şenler, Hümeysra Bektaş, Meral Canoğlu Cantürk	Sevgi İçigen	Erdem Yayınevi	5+
Su Tasarrufu	Berna Yeşilova	Derya Işık Özbay	Erdem Yayınevi	5+
Parkta	Azam Tabarrayi	Ali Hoşcam, Yasemin Ekberi	Nar Çocuk	4+

Tolga ile Duman	Filiz Gündoğan	Murat Tanhu Yılmaz	Selimer Yayınları	4+
Efe ile Ece Büyüyor Öğreniyor - Misafirlikte	Figen Yaman Coşar	Elif Yemenici Şen	Erdem Yayınevi	3+
Sevimli Canavar Abi Oluyor	Merve Gülcemal	Afra Elif	Cezve Yayınları	3+

Tablo 3.2: Meraklı Bilgin kategorisi inceleme nesneleri

Kitap Adı	Yazar	Çizer	Yayınevi	Yaş Seviyesi
Fikri ile Fahri - Ömrün Uzun Olsun Dostum	Nehir Aydın Gökdoğan	Büşra Gafarov	Erdem Yayınevi	7+
Önce Dinlerim Sonra Söylerim	Esra Bulut	Mümine Yeşilmen	Erdem Yayınevi	7+
Tükenen Kalem	Melike Günyüz	Reza Hemmatirad	Erdem Yayınevi	6+
Ya Penguen Saatini Kurmayı Unutursa?	Sümeyye Öztürk Ulu	Sümeyye Öztürk Ulu	Nar Çocuk	6+
Ya Arılar Giderse	Bestami Yazgan	Seval Cevizci	Nar Çocuk	5+
Uzaya Yolculuk	Eser Ünalın Şenler, Hümeysra Bektaş, Meral Canoğlu Cantürk	Sevgi İçigen	Erdem Yayınevi	5+
Sarmaşık Gezegeni	Ayşe Sevim	Afra Elif	Cezve Yayınları	4+
Dr. Çınar	Erdoğan Ergin	Rumeysa Zeynep Araçlı	Masal Seramik Yayınları	4+
Temiz Çevre Savaşçıları	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Yumurcak Yayınları	3+
Çalışan Başarır	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Yumurcak Yayınları	3+

Tablo 3.3: Bizim Masallar kategorisi inceleme nesneleri

Kitap Adı	Yazar	Çizer	Yayınevi	Yaş Seviyesi
Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli	Figen Yaman Coşar	Reza Hemmatirad	Erdem Yayınevi	7+
Vahaya Bir Kuş Konmuş	Neriman Karatekin	Yahya Alakay	Edam Yayınevi	7+
Keloğlan Suskunlar Ülkesinde	Melike Günyüz	Buket Topakoğlu	Erdem Yayınevi	6+

Papatyanın Sözü	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Damla Yayınları	6+
Pembe Şapkalı Ördek	Bestami Yazgan	Seval Cevizci	Nar Çocuk	5+
Biz Virüsten Güçlüyüz	Meryem Uçar	Merve Özcan	Erdem Yayınevi	5+
Anneler ve Yavruları	Nalan Aktaş Sönmez	Esra İlter Demirbilek	Çilek Kitaplar	4+
Sevimli Sincaplar	Filiz Gündoğan	Murat Tanhu Yılmaz	Selimer Yayınları	4+
Kekito	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Yumurcak Yayınları	3+
Pugi	Tuba Bozcan	İlknur Salman	Yumurcak Yayınları	3+

Tablo 3.4: Doğanın Masalı kategorisi inceleme nesneleri

Kitap Adı	Yazar	Çizer	Yayınevi	Yaş Seviyesi
Gerda Balinanın Hikayesi	Peter Kavecky	Adrián Macho	Nar Çocuk	8+
Gerda Denizde Bir Cesaret Hikayesi	Adrián Macho	Adrián Macho	Nar Çocuk	8+
İyi Şeyler Koleksiyoncusu	Figen Yaman Coşar	Saadet Ceylan	Erdem Yayınevi	7+
Güvercin Toplantısı	Melike Günyüz	Mustafa Delioğlu	Erdem Yayınevi	7+
Gezgin Tohum	Xact Group Stüdyo	Xact Group Stüdyo	Erdem Yayınevi	6+
Şımarık Çekirgeler	Necati Akbaba	Ebru Diril	Damla Yayınları	6+
Annem İçin	Eser Ünalın Şenler, Hümeysra Bektaş, Meral Canoğlu Cantürk	Zeynep Yeşilmen	Erdem Yayınevi	5+
Koza	Xact Group Stüdyo	Xact Group Stüdyo	Erdem Yayınevi	5+
Sevgi Ormanı	Filiz Gündoğan	Murat Tanhu Yılmaz	Selimer Yayınları	4+
Kızgın Timsah	David Simpson	Serap Ergel	Yeşil Dinozor Yayın	3+

Tablo 3.5: Bizim Kahramanlar kategorisi inceleme nesneleri

Kitap Adı	Yazar	Çizer	Yayınevi	Yaş Seviyesi
Rafadan Tayfa Eğleniyor - Sağlık Muhafızları	Uyr. Ayşenur Gönen	ISF STUDIOS	Erdem Yayınevi	7+

Kendini Onun Yerine Koy	Uyr. Ayşenur Gönen	ISF STUDIOS	Erdem Yayınevi	7+
Gaga'nın Karnı Ağlıyor	Senarist Fidan Ç. Kaplan, Uyr. Neslihan Yalçın	Resimli Filim Animasyon Stüdyosu	Erdem Yayınevi	6+
Sağım Solum Önüm Arkam	Senarist Fidan Ç. Kaplan, Uyr. Neslihan Yalçın	Resimli Filim Animasyon Stüdyosu	Erdem Yayınevi	6+
Aslan - Korkuluk	Uyr. Türkan Çolak	Outline Ajans	Erdem Yayınevi	5+
Aslan - Empati Odası	Uyr. Türkan Çolak	Outline Ajans	Erdem Yayınevi	5+
Kayıp Tavuk Nerede?	Senarist Fidan Ç. Kaplan, Uyr. Neslihan Yalçın	Resimli Filim Animasyon Stüdyosu	Erdem Yayınevi	4+
Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu - Robot Dostu	Gökçe Özder	Siyahmartı Animasyon Ajansı	Beta Kids	4+
Şıp ve Tıp Nerede?	Uyr. Neslihan Yalçın	9D Medya	Erdem Yayınevi	3+
Teşekkürler Momo	Uyr. Neslihan Yalçın	9D Medya	Erdem Yayınevi	3+

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırma kapsamında ele alınan konuyla ilgili yazılı belgelerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak ölçüt “yaş seviyesini temsil etme” olarak belirlenmiştir. Şahan ve Uyangör’e (2021) göre ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş ölçüt veya ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bu doğrultuda örnekleme uygun 50 kitap incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde; “elde edilen veriler, belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır.” (Şimşek ve Yıldırım, 2021, s. 244).

Analiz sürecinde, öncelikle 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler belirlenmiş; TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan 50 adet etkileşimli çocuk kitabı bu değerler açısından incelenmiştir. Betimsel analiz ile kitaplarda yer alan değerlerin ne şekilde işlendiği doğrudan anlatılar ve görsellerle açıklanmıştır.

Ayrıca, her bir değerın kapsam ve sınırlarının net bir biçimde belirlenebilmesi amacıyla, analiz sürecinde Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'nde yer alan tanımlar temel alınmıştır. Böylece değerlerin kavramsal çerçevesi sistematik ve nesnel biçimde oluşturulmuş, yorumlama sürecinde araştırmacının öznel bakış açısının etkisi en aza indirgenmiştir. Bu yaklaşım, elde edilen bulguların tutarlılığını ve geçerliliğini güçlendirmeyi hedeflemiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Geçerlik açısından, incelenecek çocuk kitapları uygulamada bulunan eserler arasından seçilmiş; seçimde her yaş düzeyini kapsayacak biçimde eşit dağılıma özen gösterilmiştir. Böylelikle farklı yaş gruplarına yönelik örneklem çeşitliliği sağlanmıştır. Ayrıca kitapların incelenmesinde temel alınacak değerler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler çerçevesinde belirlenmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın içerik geçerliğini desteklemektedir.

Güvenirlik açısından ise, veri analizi süreci çoklu kodlayıcı yöntemiyle yürütülmüştür. İncelenen 50 çocuk kitabındaki değerler, araştırmacı ve danışman öğretim üyesi tarafından birbirinden bağımsız biçimde kodlanmıştır. Kodlamalar arasında ortaya çıkan uyumsuzluklar üçüncü bir uzmana danışılarak giderilmiş ve kodlamalarda görüş birliği sağlanmıştır. Bu süreç, bulguların tutarlılığını ve tekrarlanabilirliğini artırarak araştırmanın güvenilirliğini güçlendirmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitapların değerler eğitimi açısından taşıdığı içerik, belirlenen analiz çerçevesi doğrultusunda ortaya konulmuştur. Uygulamada yer alan beş kategoriden seçilen onar kitap, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen 20 değer doğrultusunda incelenmiştir. İnceleme sürecinde, her bir kitapta bu değerlere ne ölçüde yer verildiği belirlenmiş ve elde edilen bulgular, frekans değerleriyle tablo halinde sunulmuştur.

Bulgular, alt başlıklar halinde verilmiş olup öncelikle her bir kategoriye ait kitaplarda işlenen değerlerin tekrar sıklıkları ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu kapsamda, Hayatın İçinden, Meraklı Bilgin, Bizim Masallar, Doğanın Masalı ile Bizim Kahramanlar kategorilerinde yer alan kitaplarda hangi değerlerin öne çıktığı ve bu değerlerin ne sıklıkta tekrarlandığı tablolarla desteklenerek sunulmuştur. Böylece her kategoriye ait değerlere ilişkin detaylı bir görünüm sağlanmıştır.

Diğer bir alt başlıkta ise uygulamada yer alan kitaplar genel olarak değerlendirilerek kategori bazında kök değerlerin dağılımı incelenmiş ve hâkim olan değerler belirlenmiştir. Bu bağlamda kitaplık genelinde tespit edilen tüm değerlerin frekans dağılımları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bunun yanı sıra, incelenen kitaplarda yer alan değerleri yansıtan örnek cümleler ve görseller, değerlerin kitaplara nasıl yansıtıldığını somut biçimde ortaya koymak amacıyla ayrı bir alt başlık altında sunulmuştur.

Aşağıda, kategori bazlı değer analizlerine, değerlerin kategorilerdeki genel dağılımlarına, kitaplarda hâkim olan değerlerin belirlenmesine ve değerleri yansıtan cümleler ile görsellere ilişkin bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

4.1. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitapların Değerler Eğitimi Açısından Durumu

Hayatın İçinden, Meraklı Bilgin, Bizim Masallar, Doğanın Masalı ve Bizim Kahramanlar kategorileri ayrı alt başlıklarda ele alınmış; her bir kategoride tespit edilen değerler, sıklık değerleriyle beraber tablolarda sunulmuştur.

4.1.1. Hayatın İçinden Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler

Hayatın İçinden kategorisinde yer alan Meryem Saygı Görüyor, Sen İzin Verirsen, Komşumuz Macide Teyze, Bayram Şekerleri, Yağızın Doğum Günü, Su Tasarrufu, Parkta, Tolga ile Duman, Misafirlikte ve Sevimli Canavar Abi Oluyor adlı 10 çocuk kitabı belirlenen 20 değer üzerinden incelenmiş; bu incelemeye ilişkin frekans verileri Tablo 4.1’de sunulmuştur:

Tablo 4.1: Hayatın İçinden kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler

Değerler \ Kitaplar	Meryem Saygı Görüyor	Sen İzin Verirsen	Komşumuz Macide Teyze	Bayram Şekerleri	Yağızın Doğum Günü	Su Tasarrufu	Parkta	Tolga ile Duman	Misafirlikte	Sevimli Canavar Abi Oluyor	f
Adalet	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Aile Bütünlüğü	1	-	-	3	1	-	2	1	1	2	11
Çalışkanlık	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Dostluk	1	2	-	3	-	-	-	3	2	2	13
Duyarlılık	-	-	1	-	-	6	3	1	-	-	11
Dürüstlük	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mahremiyet	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Merhamet	2	1	-	-	1	-	-	2	-	-	6
Mütevazılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sağlıklı Yaşam	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Saygı	1	-	1	4	3	-	1	-	2	-	12
Sevgi	4	2	-	-	-	2	2	4	1	14	29
Sorumluluk	-	-	1	-	-	-	2	5	-	-	8
Tasarruf	-	-	-	3	-	12	-	-	-	-	15
Temizlik	-	-	-	1	1	1	2	-	1	-	6
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	1	-	3	-	1	1	1	4	1	1	13
Toplam	11	10	6	16	8	22	16	20	8	19	136

Tablo 4.1 incelendiğinde, Hayatın İçinden kategorisindeki kitaplarda “sevgi” değerinin 29 kez geçiş sıklığıyla en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. Bunu “tasarruf” (f=15), “dostluk” (f=13), “yardımseverlik” (f=13) ve “saygı” (f=12) değerleri takip etmektedir. “Sevgi” değerinin en çok “Sevimli Canavar Abi Oluyor” adlı kitapta (f=14) yer aldığı tespit

edilmiştir. Öte yandan kitaplarda en az geçiş sıklığı bulunan değerler, “çalışkanlık” (f=1), “sabır” (f=1), “sağlıklı yaşam” (f=1), “dürüstlük” (f=2) ve “adalet” (f=3) değerleridir. Bununla birlikte, “estetik”, “mütevazılık”, “özgürlük” ve “vatanseverlik” değerlerine hiçbir kitapta rastlanılmamıştır.

“Su Tasarrufu” (f=22), “Tolga ile Duman” (f=20) ve “Sevimli Canavar Abi Oluyor” (f=19) kitaplarının, içerdiği değer çeşitliliği açısından en yüksek toplam frekansa sahip olduğu görülmüştür. En az sayıda değer içeren eserin ise “Komşumuz Macide Teyze” (f=6) kitabı olduğu gözlemlenmiştir.

Hayatın İçinden kategorisinde toplamda 136 değer belirlenmiş olup, bu değerler kitaplar arasında farklı yoğunluklarda dağılmıştır.

4.1.2. Meraklı Bilgin Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler

Meraklı Bilgin kategorisinde yer alan Ömrün Uzun Olsun Dostum, Önce Dinlerim Sonra Söylerim, Tükenen Kalem, Ya Penguen Saatini Kurmayı Unutursa?, Ya Arılar Giderse, Uzaya Yolculuk, Sarmaşık Gezegeni, Dr. Çınar, Temiz Çevre Savaşçıları ve Çalışan Başarırlı adlı 10 çocuk kitabı belirlenen 20 değer üzerinden incelenmiş; bu incelemeye ilişkin frekans verileri Tablo 4.2’de sunulmuştur:

Tablo 4.2: Meraklı Bilgin kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler

Değerler \ Kitaplar	Ömrün Uzun Olsun Dostum	Önce Dinlerim Sonra Söylerim	Tükenen Kalem	Ya Penguen Saatini Kurmayı Unutursa?	Ya Arılar Giderse	Uzaya Yolculuk	Sarmaşık Gezegeni	Dr. Çınar	Temiz Çevre Savaşçıları	Çalışan Başarırlı	f
Adalet	-	8	-	-	-	-	1	-	1	-	10
Aile Bütünlüğü	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Çalışkanlık	1	3	-	-	1	-	1	-	-	9	15
Dostluk	1	1	1	3	-	-	-	-	1	2	9
Duyarlılık	-	1	-	-	-	5	1	2	3	2	14
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estetik	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	4
Mahremiyet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merhamet	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	5
Mütevazılık	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4

Sabır	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	3
Sağlıklı Yaşam	6	-	-	-	2	-	-	5	-	-	13
Saygı	-	7	-	-	2	-	1	-	-	-	10
Sevgi	1	-	1	2	-	1	3	1	-	-	9
Sorumluluk	-	-	-	2	-	7	2	5	3	5	24
Tasarruf	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Temizlik	-	-	-	-	-	5	1	1	2	-	9
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Yardıms severlik	-	-	2	-	-	1	-	-	1	4	8
Toplam	9	20	4	7	9	21	17	14	16	27	144

Tablo 4.2 incelendiğinde, Meraklı Bilgin kategorisindeki kitaplarda en çok işlenen değerin 24 kez geçiş sıklığıyla “sorumluluk” olduğu ortaya çıkmıştır. Sorumluluk değerinin, bu kategoriye ait kitaplardan yalnızca 4’ünde yer almadığı, diğerlerinde ise bulunduğu görülmüştür. Bu değeri, geçiş sıklığı yüksek olan diğer değerler açısından “çalışkanlık” (f=15), “duyarlılık” (f=14) ve “sağlıklı yaşam” (f=13) değerleri takip etmektedir.

Diğer taraftan, kitaplarda en az geçiş sıklığı bulunan değerler, “aile bütünlüğü” (f=1), “tasarruf” (f=1), “mütevazılık” (f=2), “vatanseverlik” (f=3), “sabır” (f=3) ve “estetik” (f=4), değerleridir. Buna ek olarak hiçbir kitapta yer almayan değerler de mevcuttur. Söz konusu değerler “dürüstlük” ve “mahremiyet”tir.

İçerdiği değer çeşitliliği açısından en yüksek toplam frekansa sahip kitapların “Çalışan Başarı” (f=27), “Uzaya Yolculuk” (f=21) ve “Önce Dinlerim Sonra Söylerim” (f=20) olduğu tespit edilmiştir. “Tükenen Kalem” (f=4) ve “Ya Penguen Saatini Kurmayı Unutursa?” (f=7) kitaplarının ise en az sayıda değer içeren eserler olduğu anlaşılmıştır.

Meraklı Bilgin kategorisinde incelenen kitaplarda 144 değer tespit edilmiş; bu değerlerin kitaplar arasında farklı yoğunluklarda dağıldığı gözlemlenmiştir.

4.1.3. Bizim Masallar Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler

Bizim Masallar kategorisinde yer alan Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli, Vahaya Bir Kuş Konmuş, Keloğlan Şaşkınlık Ülkesinde, Papatyanın Sözü, Pembe Şapkalı Ördek, Biz Virüsten Güçlüyüz, Anneler ve Yavruları, Sevimli Sincaplar, Kekito ve Pugi adlı 10 çocuk kitabı belirlenen 20 değer üzerinden incelenmiş; bu incelemeye ilişkin frekans verileri Tablo

4.3'te sunulmuştur:

Tablo 4.3: Bizim Masallar kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler

Değerler \ Kitaplar	Küçük Şehzade ve Prenses Kızıl Çilli	Vahaya Bir Kuş Konmuş	Keloğlan Şaşkınlık Ülkesinde	Papatyanın Sözü	Pembe Şapkalı Ördek	Biz Virüsten Güçlüyüz	Anneler ve Yavruları	Sevimli Sincaplar	Kekito	Pugi	f
Adalet	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Aile Bütünlüğü	1	-	1	1	2	1	3	1	1	3	14
Çalışkanlık	1	-	-	-	-	-	-	3	3	1	8
Dostluk	2	-	1	3	1	-	-	13	-	1	21
Duyarlılık	-	-	1	1	1	1	-	1	-	2	7
Dürüstlük	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	5
Estetik	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	4
Mahremiyet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merhamet	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	4
Mütevazılık	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	3
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	-	-	-	1	-	5	1	7
Sağlıklı Yaşam	2	-	-	1	-	5	-	-	1	-	9
Saygı	3	-	-	3	2	-	-	-	1	-	9
Sevgi	2	-	-	2	2	3	3	4	2	-	18
Sorumluluk	5	-	-	1	-	-	1	2	-	7	16
Tasarruf	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	6
Temizlik	2	-	-	2	-	3	-	-	-	-	7
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	4	6	1	-	2	1	1	10	1	1	27
Toplam	25	7	6	16	13	17	9	43	14	16	166

Tablo 4.3'te, değerler arasında en yüksek frekansa 27 tekrar ile “yardımseverlik” değeri ulaşmıştır. Bu değer en yoğun biçimde yer aldığı kitap Sevimli Sincaplar olup, ilgili kitapta “yardımseverlik” 10 kez tespit edilmiştir. İkinci en yüksek frekansa sahip değer 21 tekrar ile “dostluk” olurken, bunu “sevgi” (f=18), “sorumluluk” (f=16) ve “aile bütünlüğü” (f=14) takip etmektedir. Bunun yanı sıra, Bizim Masallar kategorisinde “adalet” (f=1), “mütevazılık” (f=3), “estetik” (f=4) ve “merhamet” (f=4) değerlerinin en az sıklıkta olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca “mahremiyet”, “özgürlük” ve “vatanseverlik” değerlerine bu kategorideki kitaplarda rastlanılmamıştır.

Kitapların içerdiği toplam değer sayıları incelendiğinde, 43 değer ile en yüksek frekansa sahip kitabın Sevimli Sincaplar olduğu saptanmıştır. Bununla beraber Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli (f=25) ve Biz Virüsten Güçlüyüz (f=17) kitapları da Bizim Masallar kategorisinde en fazla değeri barındıran eserler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık, Keloğlan Şaşkınlık Ülkesinde (f= 6) ve Vahaya Bir Kuş Konmuş (f=7) adlı kitaplarının, diğer kitaplara oranla daha az sayıda değer içerdiği belirlenmiştir.

Kategori genel olarak değerlendirildiğinde, incelenen kitaplarda toplam 166 değer örneği tespit edilmiştir.

4.1.4. Doğanın Masalı Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler

Doğanın Masalı kategorisinde yer alan Gerda Balinanın Hikâyesi, Gerda Denizde Bir Cesaret Hikâyesi, İyi Şeyler Koleksiyoncusu, Güvercin Toplantısı, Gezgin Tohum, Şımarık Çekirgeler, Annem İçin, Koza, Sevgi Ormanı ve Kızgın Timsah adlı 10 çocuk kitabı belirlenen 20 değer üzerinden incelenmiş; bu incelemeye ilişkin frekans verileri Tablo 4.4'te sunulmuştur:

Tablo 4.4: Doğanın Masalı kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler

Değerler \ Kitaplar	Gerda Balinanın Hikâyesi	Gerda Denizde Bir Cesaret Hikâyesi	İyi Şeyler Koleksiyoncusu	Güvercin Toplantısı	Gezgin Tohum	Şımarık Çekirgeler	Annem İçin	Koza	Sevgi Ormanı	Kızgın Timsah	f
Adalet	1	-	-	1	-	1	-	1	-	4	8
Aile Bütünlüğü	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Çalışkanlık	1	-	4	2	-	-	1	-	-	-	8
Dostluk	2	2	3	-	4	1	3	-	3	2	20
Duyarlılık	1	1	6	-	-	1	1	1	5	3	19
Dürüstlük	1	1	2	4	-	1	1	1	3	2	16
Estetik	1	-	-	1	1	2	-	2	1	-	8
Mahremiyet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merhamet	-	1	5	2	1	3	1	-	1	1	15
Mütevazılık	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	3
Özgürlük	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	3
Sabır	-	-	4	1	1	2	-	2	-	-	10
Sağlıklı Yaşam	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Saygı	4	2	-	1	-	1	-	-	1	3	12

Sevgi	7	1	3	3	2	-	3	-	7	-	26
Sorumluluk	-	2	2	-	1	1	-	3	5	1	15
Tasarruf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	-	3	13	4	5	2	5	1	8	2	43
Toplam	26	15	43	19	16	17	15	12	35	20	218

Tablo 4.4'e göre Doğanın Masalı kategorisinde, “yardımseverlik” değeri 43 tekrar ile en yüksek frekansa sahip değer olarak öne çıkmaktadır. Bu değer en çok İyi Şeyler Koleksiyoncusu (f=13) adlı kitapta tespit edilmiştir. Buna ek olarak, “sevgi” (f=26), “dostluk” (f=20), “duyarlılık” (f=19) ve “dürüstlük” (f=16) değerleri de bu kategoride yüksek frekansa sahip değerler arasındadır. Bu değerlerin aksine “sağlıklı yaşam” (f=1), “temizlik” (f=1), “mütevazılık” (f=3) ve “özgürlük” (f=3) değerlerinin ise sınırlı sayıda kitapta ve daha düşük frekanslarla yer aldığı tespit edilmiştir. Öte yandan “mahremiyet”, “tasarruf” ve “vatanseverlik” değerleri söz konusu kategorideki kitaplarda gözlemlenmemiştir.

Kitapların içerdiği toplam değer sayısı kitaplar arasında eşit bir dağılım göstermekle birlikte, incelenen 10 kitabın her birinde azımsanmayacak sayıda değere yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, 43 değer ile İyi Şeyler Koleksiyoncusu adlı kitap en fazla değer içeren eser olurken; onu sırasıyla Sevgi Ormanı (f=35), Gerda Balinanın Hikâyesi (f=26) ve Kızgın Timsah (f=20) adlı kitaplar takip etmektedir. Diğer yandan, 12 değer frekansına sahip Annem İçin adlı kitabın, bu kategoride en az değer barındıran eser olduğu saptanmıştır.

Genel toplamda ise Doğanın Masalı kategorisinde incelenen tüm kitaplarda 218 değer örneği tespit edilmiştir.

4.1.5. Bizim Kahramanlar Kategorisindeki Kitaplarda Yer Alan Değerler

Bizim Kahramanlar kategorisinde yer alan Sağlık Muhafızları, Kendini Onun Yerine Koy, Gaga'nın Karnı Ağrıyor, Sağım Solum Önüm Arkam, Korkuluk, Empati Odası, Kayıp Tavuk Nerede?, Robot Dostu, Şıp ve Tıp Nerede? ve Teşekkürler Momo adlı 10 çocuk kitabı belirlenen 20 değer üzerinden incelenmiş; bu incelemeye ilişkin frekans verileri Tablo 4.5'te

sunulmuştur:

Tablo 4.5: Bizim Kahramanlar kategorisindeki kitaplarda yer alan değerler

Değerler \ Kitaplar	Sağlık Muhafızları	Kendini Onun Yerine Koy	Gaga'nın Karnı Ağrıyor	Sağım Solum Önüm Arkam	Korkuluk	Empati Odası	Kayıp Tavuk Nerede?	Robot Dostu	Şıp ve Tıp Nerede ?	Teşekkürler Momo	f
Adalet	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Aile Bütünlüğü	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	4
Çalışkanlık	8	-	2	6	3	4	-	1	-	1	25
Dostluk	1	2	3	2	4	3	2	-	-	2	19
Duyarlılık	-	7	1	1	-	12	1	-	-	-	22
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estetik	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
Mahremiyet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Merhamet	-	3	-	-	1	1	1	-	-	-	6
Mütevazılık	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4
Sağlıklı Yaşam	8	-	1	-	-	-	-	3	3	1	16
Saygı	1	1	-	-	2	-	-	-	1	1	6
Sevgi	-	1	2	2	3	-	2	-	-	2	12
Sorumluluk	10	-	1	-	-	6	1	1	-	1	20
Tasarruf	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Temizlik	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5
Vatanseverlik	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yardıms severlik	1	4	3	3	3	6	2	2	1	-	25
Toplam	31	20	13	14	22	39	11	14	5	9	178

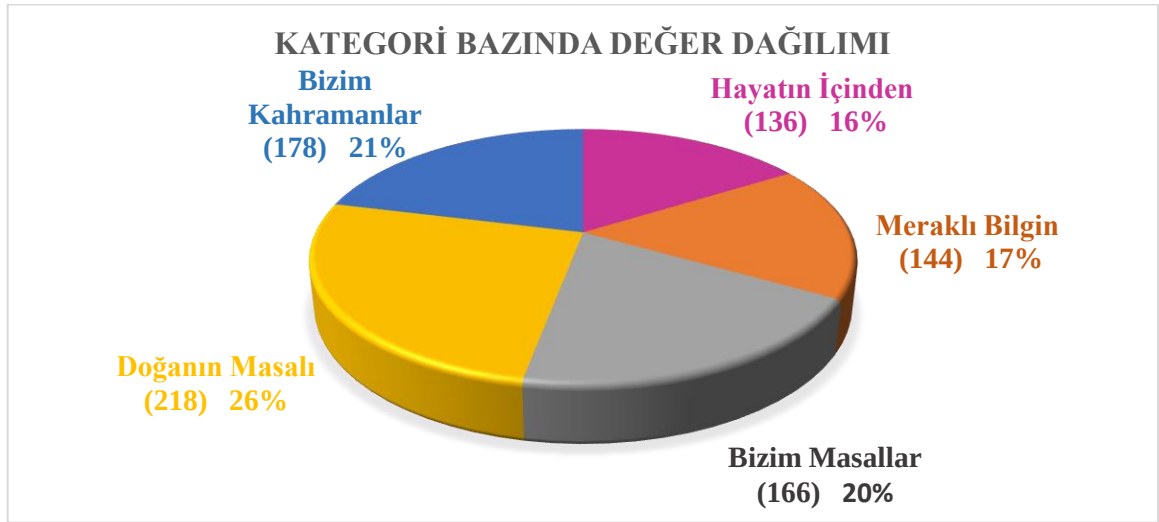
Tablo 4.5'te yer alan verilere göre, “çalışkanlık” (f=25) ve “yardıms severlik” (f=25) değerleri incelenen değerler arasında en yüksek frekansa sahip değerlerdir. Ayrıca, “çalışkanlık” değerinin yalnızca üç kitapta yer almadığı, diğer kitaplarda ise bu değere yer verildiği; “yardıms severlik” değerinin ise Teşekkürler Momo dışındaki kitaplarda dengeli bir biçimde dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Öte yandan bazı değerlerin sınırlı sayıda kitapta ve düşük frekanslarla yer aldığı görülmüştür. Söz konusu değerler “mahremiyet” (f=1), “tasarruf” (f=1), “vatanseverlik” (f=1) ve “adalet” (f=2) değerleridir. Bununla birlikte, söz konusu kategoride yer alan kitaplarda “dürüstlük” ve “özgürlük” değerlerine rastlanmamıştır.

Bizim Kahramanlar kategorisinde incelenen kitaplar arasında, toplam değer sayısı açısından yapılan karşılaştırmada Empati Odası adlı kitabın 39 değer ile öne çıktığı belirlenmiştir. Buna ek olarak, Sağlık Muhafızları (f=31), Korkuluk (f=22) ve Kendini Onun Yerine Koy (f=20) adlı kitapların da görece yüksek değer frekansına sahip eserler olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık, Şıp ve Tıp Nerede? (f=5) adlı kitabın ise söz konusu kategoride en düşük değer sayısına sahip eser olduğu ortaya çıkmıştır.

Genel olarak bakıldığında Bizim Kahramanlar kategorisinde incelenen kitaplarda toplam 178 değer saptanmış ve bu değerlerin yoğunluk açısından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitaplarda, Kategori Bazında Değerlerin Dağılımı

Şekil 4.1’de, TRT Çocuk Kitaplık uygulaması kapsamında incelenen etkileşimli e-kitaplarda, değerlerin kategorilere göre dağılımı sunulmuştur.

Şekil 4.1: TRT Çocuk Kitaplık uygulaması kapsamında incelenen etkileşimli e-kitaplarda değerlerin kategori bazında dağılımı

Şekil 4.1’deki verilere göre, değerlerin en yoğun biçimde yer aldığı kategori Doğanın Masalı kategorisi olup, bu kategori kapsamında incelenen kitaplarda toplam 218 değer tespit edilmiştir; bu sayı genel toplamın %26’sına karşılık gelmektedir. Doğanın Masalı

kategorisini, %21 oranıyla 178 değer Bizim Kahramanlar kategorisi ve %20 oranıyla 166 değer bulunduğu Bizim Masallar kategorisi takip etmiştir. Meraklı Bilgin kategorisinde ise 144 değer tespit edilmiş olup, bu değerler toplamın %17'sini oluşturmaktadır. Öte yandan, Hayatın İçinden kategorisinde tespit edilen 136 değer, toplam değerin yalnızca %16'sını oluşturarak en düşük değer oranına sahip kategori olmuştur. Bu bulgular, bazı kategorilerde değer yoğunluğunun belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir.

4.3. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Yer Alan Etkileşimli E-kitaplarda Hâkim Olan Değerler

Değerler eğitimi kapsamında, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasındaki beş kategoriye ait kitaplarda tespit edilen toplam değerler ve bunlara ait frekanslar Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6: Etkileşimli e-kitaplarda hâkim olan değerler

Değerler \ Kategoriler	Hayatın İçinden	Meraklı Bilgin	Bizim Masallar	Doğanın Masalı	Bizim Kahramanlar	f
Adalet	3	10	1	8	2	24
Aile Bütünlüğü	11	1	14	10	4	40
Çalışkanlık	1	15	8	8	25	57
Dostluk	13	9	21	20	19	82
Duyarlılık	11	14	7	19	22	73
Dürüstlük	2	-	5	16	-	23
Estetik	-	4	4	8	4	20
Mahremiyet	4	-	-	-	1	5
Merhamet	6	5	4	15	6	36
Mütevazılık	-	2	3	3	5	13
Özgürlük	-	4	-	3	-	7
Sabır	1	3	7	10	4	25
Sağlıklı Yaşam	1	13	9	1	16	40
Saygı	12	10	9	12	6	49
Sevgi	29	9	18	26	12	94
Sorumluluk	8	24	16	15	20	83
Tasarruf	15	1	6	-	1	23
Temizlik	6	9	7	1	5	28
Vatanseverlik	-	3	-	-	1	4
Yardımseverlik	13	8	27	43	25	116
Toplam	136	144	166	218	178	842

Tablo 4.6'ya bakıldığında, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında incelenen kitaplarda en yüksek frekansa sahip değerin “yardımseverlik” (f=116) değeri olduğu görülmektedir. Bu değer en çok Doğanın Masalı (f=43) kategorisinde incelenen kitaplarda tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla Bizim Masallar (f=27), Bizim Kahramanlar (f=25), Hayatın İçinden (f=13) ve Meraklı Bilgin (f=8) kategorileri takip etmektedir. Yardımseverlik değerinden sonra, 94 kez geçiş sıklığı ile “sevgi” değerinin en çok işlenen değer olduğu saptanmıştır. Sevgi değeri en çok Hayatın İçinden (f=29) ve Doğanın Masalı (f=26) kategorilerinde gözlemlenmiştir. En az ise Meraklı Bilgin (f=9) kategorisindeki kitaplarda yer aldığı belirlenmiştir. Söz konusu değerlerden sonra en yüksek frekansa sahip değerlerin “sorumluluk” (f=83) ve “dostluk” (f=82) olduğu saptanmış olup; her iki değer de genel olarak kategorilerde eşit bir dağılım gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Değinilmesi gereken bir diğer nokta da bazı değerlerin, diğerlerine kıyasla kitaplarda daha az yer almasıdır. Tablo 4.6'dan anlaşılağı üzere, “vatanseverlik” (f=4) değeri, ele alınan tüm değerler arasında en düşük frekansa sahiptir. Bu değer, 3 kez Meraklı Bilgin kategorisinde ve 1 kez Bizim Kahramanlar kategorisinde olmak üzere toplamda 4 kez tespit edilmiş, diğer üç kategoride ise hiç yer rastlanılmamıştır. Bununla birlikte, “mahremiyet” (f=5) ve “özgürlük” (f=7) değerlerinin de çalışmada sınırlı sayıda temsil edildiğı görülmüştür. Mahremiyet değeri Hayatın İçinden (f=4) ve Bizim Kahramanlar (f=1) kategorilerinde saptanmış olup, özgürlük değeri ise Meraklı Bilgin (f=4) ve Doğanın Masalı (f=3) kategorilerinde gözlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında incelenen kitaplarda toplam 842 değer tespit edilmiş ve bu değerlerin hem kategoriler arasında hem de kitaplar arasında farklı yoğunluklarda dağıldığı gözlemlenmiştir.

4.4. TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasındaki Etkileşimli E-kitaplarda Değerlerin Yansıtılma Biçimleri ve Görsel Temsilleri

2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen 20 değer temel alınarak, TRT Çocuk Kitap uygulamasındaki 50 çocuk kitabında bu değerlerin bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Bu bölümde, söz konusu kitaplarda yer alan değerlerin yansıtılma biçimleri hem metinlerden alınan örnek cümleler hem de görsel unsurlar üzerinden analiz edilmiştir. Her bir değer için görsel temsili bulunmamakla birlikte, görsel açıdan uygun temsillere sahip

olan değerler, ilgili görseller aracılığıyla da desteklenmiştir.

Adalet

“Adalet” değerine incelenen ocuk kitaplarında toplam 24 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Bu değerin en fazla “Meraklı Bilgin” (f=10) kategorisindeki eserlerde, en az ise “Bizim Masallar” (f=1) kategorisindeki eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değer, aşağıda verilen örnek cümlelerle ve görsellerle somutlaştırılmıştır:

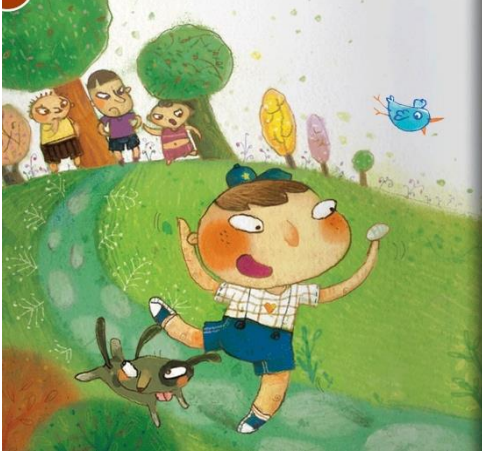
“-önce başkan seçilecek. Başkan tüm bu işleri yönetecek sonra da paylaştıracak. Bunun için hem iyi yönetici hem güzel sözlü hem matematiği iyi bilen birini başkan seçmek lazım. Toplantıda herkes kendini anlatacak. İyi olan başkan olacak.” (Meraklı Bilgin, nce Dinlerim Sonra Söylerim, s. 6)

“Dördüncü günün sonunda olanlar oldu. Vezir ile hükümdar yola geldi. Sokaklarda yeni emir duyulmaya başladı. “Artık bütün vergileri kaldırdım. alışan kazandığına göre vergi verecek. Yeterince kazanamayana biz yardım edeceğiz.” (Bizim Masallar, Keloğlan Suskunlar ülkesinde, s. 15)

“Görme engelli insanlara farklı yollar bulmak yerine, diğer insanların kurallara uymasını sağlamalıyız. Keşke araçlarını sarı çizgi üstüne park edenlere körebe oynatabilsek.” (Bizim Kahramanlar, Aslan Empati Odası, s.17)

“Salıncağa binmeyi çok seviyorum. Eğer başkaları da varsa sıramı beklerim. Aslında sıra bana gelip binince inmeyi hiç istemem ama o salıncak hepimizin.” (Hayatın İçinden, Parkta, s. 3)

“ocuklar neşeyle oynarken, birden yerde bir koza gördüler. “Ben alacağım onu! Benim o!” diye bağrıştılar. zm bulundu. Koşu yarışmasını kim kazanırsa, koza onundu. Emre herkesi geçti ve kozayı kazandı.” (Doğanın Masalı, Koza, s. 2)

Şekil 4.2: Kozza

Şekil 4.3: Önce Dinlerim
Sonra Söylerim

Şekil 4.2’de çocukların bulduğu kozaya kimin sahip olacağını belirlemek için koşu yarışı yaparlar ve kozayı yarışı kazanan Emre alır. Şekil 4.3’te ise Tilki başkandır ver diğer hayvanların sırasıyla ve eşit bir şekilde konuşmasını sağlar. Böylece her iki görselde de "adalet" değeri somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Aile Bütünlüğü

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “aile bütünlüğü” değerine 40 farklı yerde yer verildiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Bizim Masallar” (f=14) kategorisindeki, en az ise “Meraklı Bilgin” (f=1) kategorisindeki kitaplarda karşımıza çıkmaktadır. Aile bütünlüğü değerine ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır.

“İşte bu benim yeni ailem. Zehra ile Ayşe kızlarım, Kerim ve Cemil Bey oğullarımla maceradan maceraya koşuyoruz.” (Bizim Kahramanlar, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu – Robot Dostu, s. 2)

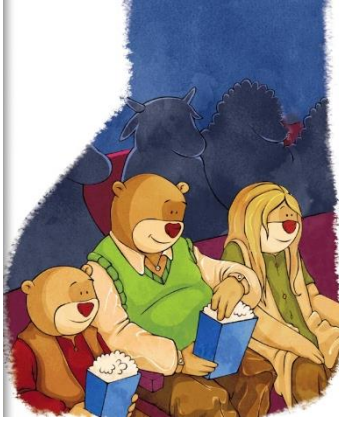
“Ertesi gün Derya, Leyla ve Tuba bir balıkçı teknesindeydiler. Oltalarını sarkıtmış balık tutmayı bekliyorlardı. Derya’nın babası Mahir Bey, her pazar günü çocukları teknesiyle balık tutmaya götürürdü.” (Meraklı Bilgin, Temiz Çevre Savaşçıları, s. 9)

*“Penguen ailesi günlük iş bölümlerini yapacaklardı, Baba penguen:
-Haydi bakalım, herkes iş başına, dedi. Bugünkü plana göre, baba evdeki tamirat işleriyle*

uğraşacak, anne yemek yapıp küçük yavrularla ilgilenecekti. Pugi'nin görevi ise gidip biraz balık avlamaktı.” (Bizim Masallar, Pugi, s. 2)

“Bayramlarda babası ona yeni kıyafetler alır, annesi tatlılar, sarmalar, börekler pişirirdi. Komşular, akrabalar, büyükler ziyaret edilirdi.” (Hayatın İçinden, Bayram Şekerleri, s. 2)

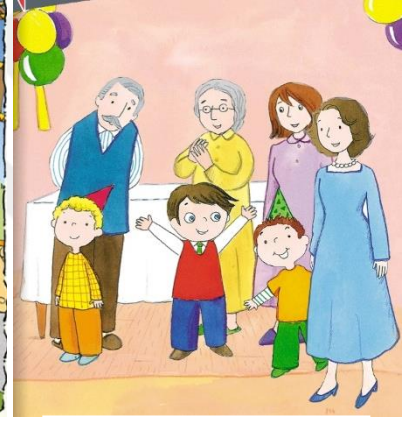
“Dedesiyle hemen her gün görüntülü olarak konuşuyordu. Bazen dedesi ona masal anlatıyordu, bazen de birlikte oyun oynuyorlardı. Daha önce dedesiyle hiç evcilik oynamamıştı. Bu oyunu genelde yaşlılarıyla oynardı. Artık dedesiyle evcilik oynuyor, oynarken de dedesinin haline çok gülüyordu. Çünkü dedesi evcilik oynarken gerçek mutfak aletlerini kullanıyordu, böyle oynamanın daha zevkli olduğunu söylüyordu.” (Bizim Masallar, Biz Virüsten Güçlüyüz, s. 32)

Şekil 4.4: Bayram Şekerleri

Şekil 4.5: Parkta

Şekil 4.6: Yağız'ın Doğum Günü

Şekil 4.4'te Bobo ve ailesinin sinemaya gittiği; şekil 4.5'te Yusuf ve ailesinin parka gittiği; Şekil 4.6'da ise Yağız'ın doğum gününü tüm aileyle birlik içinde kutladıkları görülmektedir. Dolayısıyla burada aile bütünlüğü değerinden söz etmek mümkündür.

Çalışkanlık

Veri analizi sonucunda, kitaplarda “çalışkanlık” değerinin toplamda 57 kez vurgulandığı saptanmıştır. Bu vurgular, özellikle “Bizim Kahramanlar” (f=25) kategorisine giren kitaplarda yoğunlaşırken, “Hayatın İçinden” (f=1) kategorisinde daha sınırlı kalmıştır. Değerin somut örnekleri aşağıda sunulan cümlelerde ve görsellerde açıkça görülmektedir.

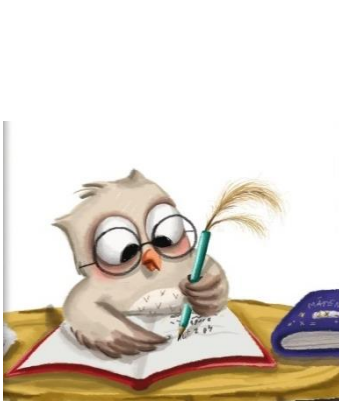
Kukumav, çınar ağacının bu sözünden sonra "Başkanlık için çok uygunum ama biraz matematik çalışsam iyi olur." diye düşündü. Harıl harıl matematik çalışıp sorular çözdü. Çözdükçe matematiği sevdi. (Meraklı Bilgin, Önce Dinlerim Sonra Söylerim, s. 7)

"Günler günleri kovalarken, Kekito var gücüyle çalıştı. Sesleri güzel çıkarma, sesinin tonunu ayarlayabilme ve konuşurken heyecanını kontrol edebilme çalışmalarını bol bol uyguladı. Yanlışlarından yılmıyor ve sabırlı davranarak daha iyi olmak için uğraşıyordu. Her gittiği yerde kalabalığın içinde şarkı, tekerleme ya da şiir okuyor, dinleyenlerden de kuvvetli alkışlar alıyordu." (Bizim Masallar, Kekito, s. 9)

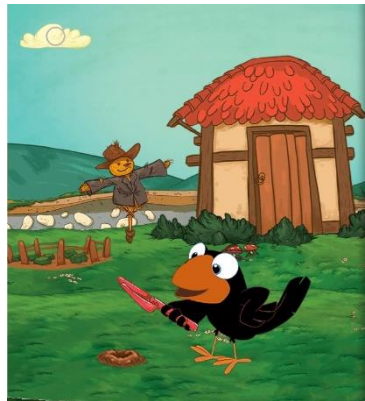
"-Merak etmeyin, ben hemen öğrenirim, diyerek kucağındaki ansiklopediyi açtı. Sayfaları karıştırmaya başladı." (Bizim Kahramanlar, Rafadan Tayfa Eğleniyor - Sağlık Muhafızları, s. 19)

"Kurumba durup dururken ve kendiliğinden bir şey olmayacağını anlamıştı. Eski dostu Rumba'yı örnek alıp düzenli bir şekilde çalıştı. Rumba'nın da desteği ile birçok çocuğun aynı anda okuyup eğitim alabilmesi için okul yaptı. Bütün çocukların çalışıp araştırma yapabilmeleri için de "Uzay Merak Merkezini kurdu." (Meraklı Bilgin, Çalışan Başarır, s. 13)

"Toplu Sultan'ın elinden her iş gelirdi. Kısa sürede sarayın bütün işlerini tek başına halleder, kimseye yük olmazdı. Sorumluluklarını vaktinde yaptığı için işlerini erkenden bitirir, oğluyla sarayın bahçesinde top oynardı. İşte bundan dolayı ona Toplu Sultan diyorlardı." (Bizim Masallar, Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli, s. 4)

Şekil 4.7: Önce Dinlerim
Sonra Söylerim

Şekil 4.8: Sağım Solum
Önüm Arkam

Şekil 4.9: Sarmaşık Gezegeni

Şekil 4.7'de Kukumav'ın ders çalışması, şekil 4.8'de Gaga'nın bahçede çalışması ve şekil 4.9'da de ninenin çeşitli kaynaklardan araştırma yapması resmedilerek çalışkanlık değeri aktarılmaya çalışılmıştır.

Dostluk

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “dostluk” değerine 82 farklı yerde yer verildiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Bizim Masallar” (f=) (f=21) kategorisindeki, en az ise “Meraklı Bilgin” (f=9) kategorisindeki kitaplarda karşımıza çıkmaktadır. Dostluk değerine ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır.

“Arkadaşlığımıza tatlı bir başlangıç yapabilirdik. Hemen koştum ve Kamil’in masasına bıraktığım baklava paketini kapıp geldim. Paketi açtım, ağzıma bir baklava attım. Sonra da kutuyu ona uzattım.” (Bizim Kahramanlar, Kendini Onun Yerine Koy, s.31)

“Rumba ve Kurumba da, Bilibup'ta yaşayan iki iyi arkadaşlardı. Her şeyi beraber yapmaktan hoşlanırlardı. Okula, alışverişe, oyun oynamaya hep beraber giderlerdi.” (Meraklı Bilgin, Çalışan Başarır, s. 3)

“-Sen de öylesin dostum ve sen de benim yerimde olsan eminim aynı şeyi yapardın. Hem palamutların bitmiş olsaydı bile ben seninle paylaşırdım yiyeceklerimi. Dostlar böyle günler için vardır.” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 29)

“Aradan geçen zamana rağmen iki arkadaş her zaman mektuplaşmış ve telefonla görüşüp birbirlerini asla bırakmamışlardı. İşte en sonunda buluşacaklardı.” (Bizim Masallar, Papatyanın Sözü, s. 5)

“Burası Sevgi Ormanı'ydı ve sevmek, dostluk, arkadaşlık demekti. Arkadaşları onu çok seviyordu. O da arkadaşlarını... Arkadaşları Aslan Kral'ı hiç yalnız bırakmadı. Her gün sıcacık çorbası Uzun Hortum'dan, taze meyveleri Bay Sincap'tan geliyordu. Bol bol dinlendi, sağlıklı besinlerini yedi ve arkadaşlarının da ilgisiyle kısa sürede iyileşti.” (Doğanın Masalı, Sevgi Ormanı, s. 19)

Şekil 4.10: Sevimli Sincaplar

Şekil 4.11: Çalışan Başarır

Şekil 4.12: Ömrün Uzun Olsun Dostum

Şekil 4.10'da Sarı Sincap ve Beyaz Sincap'ın; Şekil 4.11'de Kurumba ve Rumba'nın; Şekil 4.12'de Fikri ile Fahri'nin dostluğu yansıtılmıştır.

Duyarlılık

İncelenen eserlerde “duyarlılık” değerine toplamda 73 farklı bağlamda yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değer, en yoğun biçimde “Bizim Kahramanlar” (f=22) kategorisindeki kitaplarda, en sınırlı biçimde ise “Bizim Masallar” (f=7) kategorisindeki eserlerde işlenmiştir. Aşağıda, duyarlılık değerinin kitaplarda nasıl yansıtıldığına dair örnek ifadeler ve görsellere yer verilmiştir.

“Esra, Yapışkan Virüs'e süper kahramanın nasıl olunacağını göstermeye karar verdi. Annesinin yardımıyla sosyal medyayı kullandı. Bütün arkadaşlarını hem virüs hakkında hem de virüsle mücadelede neler yapılması gerektiği konusunda bilgilendirdi.” (Bizim Masallar, Biz Virüsten Güçlüyüz, s. 29)

“Onlar için bir iyilik yapmaya karar verdi. Belediye başkanına giderek, güvercinlerin şehrin süsleri olduğunu söyledi ve onlara barınmaları için evler yapılmasını rica etti.” (Doğanın Masalı, Güvercin Toplantısı, s. 7)

“Üç arkadaş birbirlerine suçlulukla ve üzüntüyle baktılar. Bu kirlilikte onların da payı vardı. Leyla heyecanla:

-Okulumuzda bir kampanya başlatalım, ilgili kurumlara mektuplar yazalım, dedi. Derya:

-En önemlisi de etrafımızdaki insanları temiz olmaları için uyaralım, diye ekledi. Tuba:

-Tabii kendimiz de örnek olalım değil mi, diye sordu.

Bundan böyle tam bir "Temiz Çevre Savaşçısı olmaya karar vermişlerdi." (Meraklı Bilgin, Temiz Çevre Savaşçıları, s. 13)

"Yiyeceklerimizi etrafa dökmeden yedik. Çöplerimizi de bir poşete koyarak çöp kutusuna attık. Fakat parka gelen bazı insanlar yiyecek artıklarını yere atmışlardı. Üzüldük. Park hepimizin. Yaşadığımız her yeri temiz tutmak görevimiz." (Hayatın İçinden, Parkta, s. 9)

"Empati fikri hepimizin aklına yattı. Görmemenin nasıl bir şey olduğunu insanların anlamasını sağlamalıydık. Böylece daha duyarlı olabileceklerdi. Işık almayan bir çadır kurabilirdik, üstelik kapalı alan olduğu için güvenli olurdu. Hem içerisi karanlık olacağından kimsenin gözünü bağlamamıza gerek kalmazdı." (Bizim Kahramanlar, Aslan – Empati Odası, s. 19)

Şekil 4.13: Empati Odası

Şekil 4.14: Parkta

Şekil 4.15: Temiz Çevre Savaşçıları

Şekil 4.13'te Aslan'ın görme engelli birine yardım etmesi onun duyarlı olduğunu; Şekil 4.14'te Yusuf'un çöpü yere atmaması ve Şekil 4.15'te üç arkadaşın denizdeki kirliliği fark ederek harekete geçmeleri ise çevreye karşı duyarlı olduklarını göstermektedir.

Dürüstlük

"Dürüstlük" değerine incelenen çocuk kitaplarında toplam 23 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Bu değer en fazla "Doğanın Masalı" (f=16) kategorisindeki eserlerde yer alırken, "Meraklı Bilgin" ve "Bizim Kahramanlar" kategorisindeki eserlerde tespit edilmemiştir. Bu değer, aşağıda verilen örnek cümlelerle ve görsellerle somutlaştırılmıştır:

“-Sen harika bir komşusun. Hem dürüst, hem yardımsever. Palamutlarımın senin yuvana düştüğünü sen fark etmeseydin benim hiç aklıma gelmezdi. Eğer sen doğruyu söylemeseydin bu soğuk havalarda yiyecek aramaya çıkmak zorunda kalacaktım. Ben çok şanslı bir sincabım.” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 29)

“Hayatın boyunca, nereye gidersen git, kiminle tanışırsan tanış, ne yaşarsan yaşa ama kendine karşı her zaman dürüst ol. Kalbin sana daima doğru yolu gösterecektir. Hayatının pusulası kalbindir, bunu sakın unutma. Ve Gerda, eğer her daim kalbini dinlersen, aradığın her ne ise bulacağından emin olabilirsin.” (Doğanın Masalı, Gerda - Balinanın Hikâyesi, s. 10)

“Büyüdüklerinde ikisinin de dürüst ve herkesin güveneceği kişiler olacakları şimdiden belliydi...” (Bizim Masallar, Papatyanın Sözü, s. 14)

“Önce fillerin yanına gitti, "Sizi ısırdığım için çok üzgünüm, bu hiç hoş bir davranış değildi. Bir daha yapmayacağıma söz veriyorum." Dedi." (Doğanın Masalı, Kızgın Timsah, s. 22)

“Sesi duyan minik kukumav başı eğik dışarı çıktı. Kumrunun yüzüne bakamıyordu, çok utanmıştı.

-Çok çok özür dilerim. Merakıma yenildim, yuvana girdim. Dayanamadım, yiyeceklerinden alıp yedim. Birlikte yenilerini toplarız diye düşündüm. Ama hata yaptım. Biliyorum.” (Hayatın İçinden, Sen İzin Verirsen, s. 17)

Şekil 4.16: Sevimli Sincaplar

Şekil 4.17: İyi Şeyler
Koleksiyoncusu

Sevimli Sincaplar kitabından alınan Şekil 4.16'daki görselde, Beyaz Sincap'ın palamutlarının kendi yuvasına düştüğünü gören Sarı Sincap palamutları sahibine veriyor. Şekil 4.17'de ise Kahve'nin yere düşen cüzdanı sahibine geri verdiği görülmektedir. Her iki görselde de dürüstlük değeri somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Estetik

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “estetik” değerine 20 farklı bağlamda yer verildiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Doğanın Masalı” (f=8) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiş olup “Hayatın İçinden” kategorisindeki kitaplarda saptanmamıştır. Diğer kategorilerde ise eşit bir dağılım gözlemlenmiştir. Estetik değerine ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır.

“Gemisini görünce şaşkınlıktan ağzımız açık kaldı. Gazete kâğıdından yaptığı gemi gerçekten çok görkemliydi. Üstelik çok da işlevseldi. Nasıl mı? Yaptığı gemiyi ters çevirip şapka niyetine bana taktı. Ama şapka-gemi, başına büyük geldiği için sürekli düşüyordu.” (Bizim Kahramanlar, Aslan – Korkuluk, s. 9)

“Ya o dumanı üstünde yolcu vapurları ve güneşin yansımalarıyla oynaşan balıklar!.. Her şey mükemmeldi.” (Meraklı Bilgin, Temiz Çevre Savaşçıları, s. 3)

“Masalımızın geçtiği ormanda ağaçlar yemyeşil, göl tertemiz, hava berrakmış.” (Bizim Masallar, Pembe Şapkalı Ördek, s. 2)

“Gerda uyandığında gökteki Ay hâlâ parlaktı. Sanki büyük ilahi bir fener gibi halicin sarp kayalıklarını aydınlatıyordu. Ay ışığının sayesinde ağaçların dalları da halicin sakin yüzeyinde harika görüntüler oluşturunuyordu.” (Doğanın Masalı, Gerda - Balinanın Hikâyesi, s. 28)

“Mutlu hayvanların yaşadığı, rengârenk çiçek ve bitkilerin, çeşit çeşit ağaçların olduğu kocaman bir orman vardı.” (Doğanın Masalı, Sevgi Ormanı, s. 2)

Şekil 4.18: Gerda Balinanın Hikâyesi

Şekil 4.19: Şımarık Çekirgeler

Şekil 4.18'de ay ışığının suyun yüzeyine vurması, renklerin uyumu ve kompozisyon estetik bir değer taşımaktadır. Öte yandan Şekil 4.19'da ise tırtılın rengârenk kanatları olan bir kelebeğe dönüşümünün resmedilmesi de estetik değeri yansıtmaktadır.

Mahremiyet

İncelenen eserlerde tespit edilen değerler arasında en düşük frekansa sahip olan değerlerden biri olan “mahremiyet” (f=5), “Hayatın İçinden” (f=4) ve “Bizim Kahramanlar” (f=1) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiştir. Bu değere ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır.

“Annem unlu elleriyle mutfaktan koştu, babaannem örgüsüyle odama daldı. “Ne yapıyorsunuz siz burada?” diye sordular.” (Hayatın İçinden, Meryem Saygı Görüyor, s. 6)

“-Yuvamdaki böğürtlen ve kuru dutların bir kısmı yok. Yuvama izinsiz giren kim, diye sordu öfkeyle.” (Hayatın İçinden, Sen İzin Verirsen, s. 13)

“Yuvama benden izinsiz nasıl girersin, benim yiyeceklerimi nasıl alırsın, dedi öfkeyle.” (Hayatın İçinden, Sen İzin Verirsen, s. 16)

-Sen benim arkadaşımısın, seninle yiyeceklerimi seve seve paylaşırım. Ama bana ait şeyler için izin almalısın, dedi. Kumru:

-Çok haklısın.

Kumru gülümsedi.

-Gel şimdi sana böğürtlen ikram edeyim. (Hayatın İçinden, Sen İzin Verirsen, s. 20)

Şekil 4.20: Sen İzin Verirsen

Şekil 4.20'de Kumru'nun kendi özel alanına, yuvasına, girip yiyeceklerini yiyen Kukumav resmedilmiştir. Böylece mahremiyet değeri somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Merhamet

“Merhamet” değerine incelenen çocuk kitaplarında toplam 36 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Bu değer en fazla “Doğanın Masalı” (f=15) kategorisindeki eserlerde, en az ise “Bizim Masallar” (f=4) kategorisindeki eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değer nasıl işlendiğini gösteren bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda sunulmuştur.

“Efendimiz! Siz ki bu ormanın kralısınız. Büyüklüğünüzü öfkeyle değil, merhamet ve hoşgörüyle gösteriniz.” (Meraklı Bilgin, Ya Arılar Giderse, s. 6)

“Güngörmüş kirpinin tecrübelerine değer veren aslan, onun sözünü dinlemiş. Arıları affettiğini duyurmuş. Ormandaki ağları toplatmış.” (Meraklı Bilgin, Ya Arılar Giderse, s. 13)

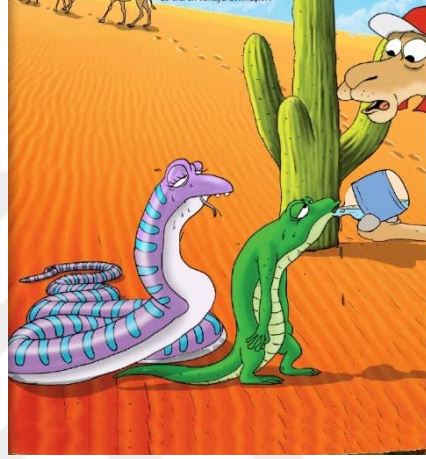
“Tolga, yavru köpeğin ayağının kırılmasına çok üzülmüştü ama hep bir köpeği olsun istiyordu. İşte bu köpekçik kendi ayaklarıyla gelmişti bahçelerine.” (Hayatın İçinden, Tolga ile Duman, s. 17)

“Açlıktan ve susuzluktan yorgun olabileceği geldi aklımıza. Hemen kapının dışına biraz yem, bir kap da su koyduk.” (Bizim Kahramanlar, Ege ile Gaga - Kayıp Tavuk Nerede, s. 9)

“Hasta yataklarında yatan yavru balıklara üzüntüyle baktılar. Bir taraftan da taşınan balıklar gözlerinden kaçmamıştı. Leyla, eşyalarını toplayan bir balığın yanına gitti. -Ne olur terk etmeyin bizi! Gitmeyin ne olur, diye ağlamaya başladı. Tuba ve Derya da ona katılmışlardı.” (Meraklı Bilgin, Temiz Çevre Savaşçıları, s. 12)

Şekil 4.21: Tolga ile Duman

Şekil 4.22: Vahaya Bir Kuş Konmuş

Şekil 4.21'de Tolga ve ailesinin kapılarına gelen yaralı köpeği veterinerine götürmeleri ve Şekil 4.22'de Buldan'ın susuz kalan Keşan ile Kozan'a üzümlere su vermesi resmedilmiştir. Her iki görselde de merhamet değeri açıkça görülmektedir.

Mütevazılık

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “mütevazılık” değerinin 13 farklı bağlamda işlendiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Bizim Kahramanlar” (f=5) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiş olup “Hayatın İçinden” kategorisindeki kitaplarda saptanmamıştır. Mütevazılık değerine ilişkin bazı örnek cümleler aşağıda paylaşılmıştır.

“Öfkesi yüzünden ormanın düzenini bozan aslan hatasını anlamış. Ormanın duyuru panosuna şunları yazdırmış: "Başarı, öfkeyi yenmekle olur. Büyüklük, hatadan dönmekle olur."” (Meraklı Bilgin, Ya Arılar Giderse, s. 15)

“Kral onlar geldiğinde sarmaşıklarla çevrili terasından halkını izliyordu. Kızgın görünmüyordu. Hatta gelip ninenin elini öptü.” (Meraklı Bilgin, Sarmaşık Gezegeni, s. 27)

“Yuvama gel o zaman. Haydi, misafirim ol. Gerçi sana ikram edecek bir şeyim yok ama bana getirdiğin iki palamudu paylaşıyoruz. Birisini sen yersin, birisini ben.” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 17)

“-Kelebek kardeş, senden çok çok özür dileriz. Biz dersimizi aldık. Seninle alay ettiğimiz halde bize yardım ettin. Kötülüğe iyilikle cevap verdin. Sen olmasan az kalsın suda boğulacaktık. Bundan sonra kimseyle alay etmeyeceğiz, demişler.” (Doğanın Masalı, Şımarık Çekirgeler, s. 14)

“Şehzade'nin utançtan yüzü al al olmuştu. Karınca Arif ten özür diledi. Hatta onu öpmek bile istedi.” (Bizim Masallar, Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli, s. 13)

Özgürlük

“Özgürlük” (f=7) değeri, tespit edilen değerler arasında düşük frekansa sahip olan değerlerden biridir. Söz konusu değer sadece “Meraklı Bilgin” (f=4) ve “Doğanın Masalı” (f=3) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiştir. Bu değere ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır. Aşağıda, “özgürlük” değerinin kitaplarda nasıl yansıtıldığına dair örnek ifadeler ve görsellere yer verilmiştir.

“Sesler hiç üzerlerine alınmadılar. Kaç zamandır sandıklarda sıkış tepiş yaşıyorlardı. Ancak dışarıya çıkmışlardı. Hiç susarlar mıydı?” (Meraklı Bilgin, Sarmaşık Gezegeni, s. 19)

“Eski tırtıl, yeni kelebek kanatlarını güneşe tutmuş. Kanatları güneş ışıklarıyla daha da güçlenmiş. Sonra kırlarda uçmaya başlamış. Ara sıra çiçeklerin üzerine konup çiçek özleriyle karnını doyurmuş.” (Doğanın Masalı, Şımarık Çekirgeler, s. 8)

““Biraz cesaret minik tohum. Er ya da geç bir gün benden ayrılacaksın. Şimdi fırsatı değerlendir. Şu anda benim gibi toprağa bağlı olmamanın tadını çıkar. Git, gez, dolaş ve dünyayı tanı.” dedi.” (Doğanın Masalı, Gezgin Tohum, s. 6)

“İşte beklenen an geldi. Minik kelebek birdenbire kanatlarını çırpı, açık pencereden pırrr diye uçtu gitti.” (Doğanın Masalı, Koza, s. 25)

“Büyük Vitrin'in camdan duvarına ceplerinin birinden çıkardığı şemsiyeyle vurdu. Şangirt diye kırıldı koca cam. Ninecik seslere dönerek. Haydi özgürsünüz diye bağırdı. Böylece binlerce ses kayan yıldızlar gibi aşağıya aktı. Sesler çocuklara koşup onların kalplerinin üstüne kondu. Burnu gören polisler telaş içinde düdüklerini öttürmeye başladılar. "Sesler özgür kalmış yakalayın!" (Meraklı Bilgin, Sarmaşık Gezegeni, s. 24)

Şekil 4.23: Şımarık Çekirgeler

Şekil 4.24: Koza

Şekil 4.23-4.24'te kelebeklerin kozadan çıkmaları ve gökyüzüne uçmaları resmedilmiştir. Dolayısıyla her iki görselde de özgürlük değerinden bahsetmek mümkündür.

Sabır

İncelenen eserlerde “sabır” değerine toplamda 25 farklı bağlamda yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değer, en yoğun biçimde “Doğanın Masalı” (f=10) kategorisindeki kitaplarda, en sınırlı biçimde ise “Hayatın İçinden” (f=1) kategorisindeki eserlerde işlenmiştir. Aşağıda,

“sabır” değerinin kitaplarda nasıl yansıtıldığına dair örnek ifadelere ve görsellere yer verilmiştir.

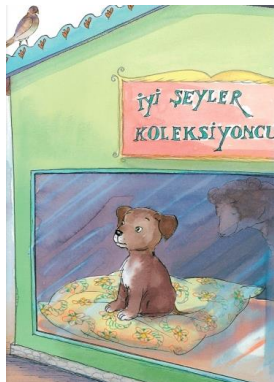
“Anne tavuk yumurtladıktan sonra yumurtalarının üzerine oturmaya devam eder. Onların üzerinden kalkmaz çünkü yumurtaların sıcak tutulması gerekir. Buna kuluçkaya yatmak denir. Yumurtaların hazır olduğunu anlayınca üzerlerinden kalkar ve beklemeye başlar.” (Bizim Kahramanlar, Ege ile Gaga – Kayıp Tavuk Nerede, s. 14)

“Sevimli penguen, balık tutmayı çok iyi bilirdi. Babası, daha çok küçükken onu balığa çıkarır ve ona nasıl balık avlanacağını öğretirdi. Gün geçtikçe Pugi, bu konuda ustalaştı ve artık babasının yardımı olmadan da besin ihtiyacını karşılayabiliyordu. Ancak bunun için sabırlı olması gerekirdi.” (Bizim Masallar, Pugi, s. 4)

*“-Peki sen neden katılmıyorsun? diye sordu. Kekito şaşırmişti.
-Ben mi? Ben nasıl katılırım ki anneciğim, sanki bilmiyorsun diye cevap verdi. Annesi:
Tabi ki sabırlı bir çalışma ile. Hiç zaman kaybetmeden başlamalısın, diyerek ona destek verdi.”* (Bizim Masallar, Kekito, s. 7)

“Yaşlı ayı, iyi bir koleksiyoncunun her şey den önce sabırlı olması gerektiğini anlattı Kahve'ye. Hiçbir şey biriktiremezdi eğer sabredemezse. Kahve, yaşlı ayının dediğini yaptı. Minderine oturup caddeye doğru baktı.” (Doğanın Masalı, İyi Şeyler Koleksiyoncusu, s. 20)

“Sesini sadece kar duydu... "Sabırlı ol. Güneş çıktığında ben eriyip su olacağım, o zaman seni buradan götüreceğim." dedi. Çok sürmedi, güneş çıktı, kar eridi. Tohum da buzlu suyla birlikte dağın tepelerinden aktı.” (Doğanın Masalı, Gezgin Tohum, s. 18)

Şekil 4.25: İyi Şeyler Koleksiyoncusu

Şekil 4.26: Pugi

Şekil 4.25'te Kahve'nin dükkân vitrininde herhangi bir şey yapmadan beklediği görülmektedir. Şekil 4.26'da ise Pugi balık tutmaktadır. İki görselde de sabır değeri somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Sağlıklı Yaşam

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “sağlıklı yaşam” değerine 40 farklı yerde yer verildiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Bizim Kahramanlar” (f=16) kategorisindeki, en az ise “Hayatın İçinden” (f=1) ve “Doğanın Masalı” (f=1) kategorisindeki kitaplarda karşımıza çıkmaktadır. Sağlıklı yaşam değerine ilişkin bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda paylaşılmıştır.

“Nasreddin Hoca, "Bu da ne böyle Cemil oğlum? Yine ne işler peşindesiniz bakayım?" dedi şaşkınlıkla. "Evimiz için doğal temizleyiciler yapıyoruz Hocam. Bu sayede kimyasalın zararlı etkilerine maruz kalmadan çamaşırlarımızı ve bulaşıklarımızı yıkayabileceğiz."” (Bizim Kahramanlar, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu – Robot Dostu, s. 11)

“-Alay etmeyi bırak Fikri. Hadi gidiyoruz. Madem yediğimiz her şey suni, gidip sebze fidesi alalım. Bahçemize dikelim. Sonra gelsin hormonsuz domatesler, biberler...” (Meraklı Bilgin, Fikri ile Fahri - Ömrün Uzun Olsun Dostum, s. 4)

“Bizim de ellerimizdeki mikroplar ve virüsler biz görmeden dokunduğumuz insanlara bulaşabilir. Biz boyayı görebiliriz ama virüsleri göremeyiz anne. Bu yüzden hapşırdığımızda veya öksürdüğümüzde ağzımızı bir mendille, mendil yoksa kolumuzun iç kısmıyla kapatmalıyız.” Dedi.” (Meraklı Bilgin, Dr. Çınar, s. 8)

“Bol bol dinlendi, sağlıklı besinlerini yedi ve arkadaşlarının da ilgisiyle kısa sürede iyileşti. "Ohh, sağlıklı olmak gibisi yok.” diye düşündü. Hastalanınca hiçbir şeyin anlamı yoktu.” (Doğanın Masalı, Sevgi Ormanı, s. 19)

“Arılar, çiçek tozlarının bir kısmıyla ise bal yaparmış. Bu ülkedeki arıların yaptığı bal pek lezzetliymiş. Ormandaki hayvanların çoğu bu lezzetli balla ve taze meyveyle beslenirmiş. Bu yüzden hepsi de çok sağlıklıymış.” (Meraklı Bilgin, Ya Arılar Giderse, s. 4)

Şekil 4.27: Biz Virüsten Güçlüyüz

Şekil 4.28: Papatyanın Sözü

Şekil 4.27'de Biz Virüsten Güçlüyüz kitabının karakteri Esra'nın bir elinde maske, diğer elinde sabun ve yanındaki yazı tahtasında elleri 20 saniye yıkama, mesafe kuralı ile sağlıklı yiyecek çizimleri görülmektedir. Öte yandan Şekil 4.28'de de Papatya'nın dişlerini fırçalamaktadır. Her iki görselde de sağlıklı yaşam değeri vurgulanmıştır.

Saygı

“Saygı” değerinin, incelenen çocuk kitaplarında toplam 49 farklı bağlamda ele alındığı görülmüştür. Bu değerin en fazla “Hayatın İçinden” (f=12) ve “Doğanın Masalı” (f=12) kategorisindeki eserlerde, en az ise “Bizim Kahramanlar” (f=6) kategorisindeki eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu değerin nasıl işlendiğini gösteren bazı örnek cümleler ve görseller aşağıda sunulmuştur.

“Annesi her zaman Murat'ı uyarırdı. Komşuların rahatsız olduğunu, evde top oynamamasını ve paldır küldür koşmaması gerektiğini hatırlatırdı.” (Hayatın İçinden, Komşumuz Macide Teyze, s. 2)

“-Sevgili dostlarım. Koca çınarım, herkes öyle der bana. Uzun yıllara dayanan tecrübelerim var. Bunun için böyle derler. Hayatta öğrendiğim: Önce dinlemeyi bilmek lazım. Ben hep önce karşımdakini dinleyip sonra derdimi söyledim.” (Meraklı Bilgin, Önce Dinlerim Sonra Söylerim, s. 18)

“Öyle söyleme maymun kardeş. Hiçbir şey boşuna yaratılmamıştır. Her varlığın mutlaka

diğer varlıklara bir faydası vardır. Her şey çok değerlidir ve saygı duymaya layıktır.” (Bizim Masallar, Pembe Şapkalı Ördek, s. 9)

“”Hoş geldin, evlat,” dedi mağaranın karanlık köşesinden gelen bir ses. Gri renkli, yaşlı ve boynuzlu bir balınaydı karşısındaki. Etrafına bilgelik ve sakinlik yayıyordu. Gerda, gördüğü ilk andan itibaren ona büyük bir saygı duymaya başladı.” (Doğanın Masalı, Gerda - Balinanın Hikâyesi, s. 20)

Bazen büyükler sırada bekleyenleri düşünmeden kendi çocuklarını uzun süre sallıyorlar. Ben böyle yapılmasına çok üzülüyorum. Birbirimizin hakkına saygı göstermeliyiz. (Hayatın İçinden, Parkta, s. 3)

Şekil 4.29: Keloğlan Suskunlar Ülkesinde

Şekil 4.29'da hükümdarın oturuşu ve konumu ile karşısında hafifçe başını öne eğmiş vezirin duruşu ve sanki bir saygı duruşunda gibi görünmesi kendisinden daha üst bir makamdaki kişiye duyduğu saygıyı açıkça göstermektedir.

Sevgi

İncelenen kitaplarda yoğun bir şekilde yer verilen “sevgi” değerinin, toplamda 94 farklı bağlamda işlendiği tespit edilmiştir. Bu değer, en fazla “Hayatın İçinden” (f=29) kategorisindeki eserlerde, en az ise “Meraklı Bilgin” (f=9) kategorisindeki eserlerde ele alındığı görülmüştür. “Sevgi” değeri, aşağıda verilen örnek cümlelerle ve görsellerle somutlaştırılmıştır:

“Hemen hemen her yiyeceğin tadına baktı, yediklerinden üçer kaşık ayırarak bir peçeteye koyup cebine attı. Tabii ki de bunu biricik kedisi için yaptı. Gittiği her yerden ona da bir şeyler götürürdü.” (Meraklı Bilgin, Sarmaşık Gezegeni, s. 31)

“Beyaz Sincap o kadar çok duygulanmıştı ki. Böyle dürüst, iyi yürekli bir komşusu olduğu için mutluluğunu ve sevgisini ifade etmek istedi. Gözleri yaşardı ve kollarını açıp Sarı Sincap'a sarıldı: Senin gibi bir komşum olduğundan dolayı gurur duyuyorum, dedi. Sarı Sincapla birbirlerine bakıp gülümsediler.” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 23)

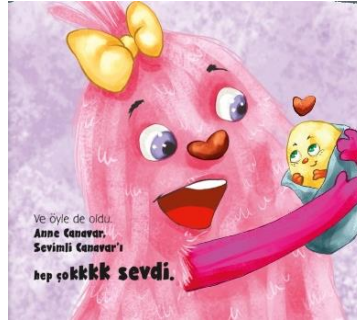
“-Gidip annene, babana, özellikle dedene sarılabilirsin. Sevgi sarılmadıkça gösterilmiş olmaz, sana hep böyle öğrettiler.” (Bizim Masallar, Biz Virüsten Güçlüyüz, s. 23)

“Anne Canavar, Sevimli Canavar'a sarıldı ve şöyle dedi: "Ahh, aman Allah'ım! Bu nasıl da güzel bir canavar böyle! Seni hep çok seveceğim güzel canavarım. Her şeyden çok! Çilekli pastadan, çikolatalı süttten, rengârenk şekerlemelerden bile çok!"” (Hayatın İçinden, Sevimli Canavar Abi Oluyor, s. 5)

“-Biz Sevgi Ormanı'nda yaşıyoruz. Kalbinde sevgi olan herkes birbiri için iyi ve güzel şeyler düşünür. Bizim kalplerimizde sevgi var. Günlerimiz bundan dolayı güzel geçiyor ve hep böyle olacak.” (Doğanın Masalı, Sevgi Ormanı, s. 27)

Şekil 4.30: Sarmaşık Gezegeni

Şekil 4.31: Sevimli Canavar Abi Oluyor

Şekil 4.32: Biz Virüsten Güçlüyüz

Şekil 4.30'da ninenin kedisine sarılmasıyla hayvan sevgisi; Şekil 4.31'de anne canavarın yavrusuna olan sevgisi; Şekil 4.32'de ise aile sevgisi resmedilmiştir.

Sorumluluk

“Sorumluluk” (f=83) değeri, tespit edilen değerler arasında en yüksek frekansa sahip üçüncü değerdir. Söz konusu değerin, en yoğun biçimde “Meraklı Bilgin” (f=24) kategorisindeki kitaplarda, en sınırlı biçimde ise “Hayatın İçinden” (f=8) kategorisindeki kitaplarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değer, aşağıda verilen örnek cümlelerle ve görsellerle somutlaştırılmıştır:

“-Deliği açınca, önüne dikkat levhası koymayı unutma, olur mu? Kazaya sebep olmak istemeyiz, dedi, Puği, başını salladı. Ne zaman buzda delik açarak balık tutsalar, buz kendini yenileyene kadar yanına dikkat levhasını mutlaka koyarlardı. Balık tutan kişinin sorumluluğu buydu.” (Bizim Masallar, Puği, s. 3)

“-Bu sana iyi bir ders olsun Puği! Herkes üstüne düşen sorumluluğunu yerine getirirse hiçbir şey eksik kalmaz ve kimse üzülmez diyerek, duygusal havayı dağıtmaya çalıştı.” (Bizim Masallar, Puği, s. 13)

“Toplu Sultan'ın elinden her iş gelirdi. Kısa sürede sarayın bütün işlerini tek başına halleder, kimseye yük olmazdı. Sorumluluklarını vaktinde yaptığı için işlerini erkenden bitirir, oğluyla sarayın bahçesinde top oynardı. İşte bundan dolayı ona Toplu Sultan diyorlardı.” (Bizim Masallar, Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli, s. 4)

“Hayvanların bakımı çok önemlidir. Onu açık havaya çıkarmayı, yemeğini zamanında vermeyi, ihtiyaçlarını karşılamayı sakın unutma! Arif artık senin. Ondan sen sorumlusun.” (Bizim Masallar, Küçük Şehzade ve Prens Kızıl Çilli, s. 7)

“-Eminim sen de Duman'a çok güzel oyunlar öğretirsin. Sadece oyun oynamak yetmiyor. Artık Duman'ın sorumluluğunu sen aldın. Sorumluluğunu aldığına göre artık Duman'ın her şeyi ama her şeyini düşünmen gerek. En önemlisi Duman'ı her gün gezdirmen gerek. Eğer Duman'ı her gün gezdirmezsen çok mutsuz olur. Sonra veterinerin sana verdiği aşı kartını takip edeceksin. Duman'ın aşı zamanı geldiğine bize haber vereceksin. Onu aşıya götüreceğiz.” (Hayatın İçinden, Tolga ile Duman, s. 21)

Şekil 4.33: Gaga'nın Karnı Ağrıyor

Şekil 4.34: Uzaya Yolculuk

Şekil 4.33'te Ege'nin çiçekleri suladığı ve Şekil 4.34'te Umut'un odasını topladığı görülmektedir. Bu görseller ile sorumluluk değeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Tasarruf

İncelenen eserlerde “tasarruf” değerine toplamda 23 farklı bağlamda yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değer, en fazla “Hayatın İçinden” (f=15) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiş olup “Doğanın Masalı” kategorisindeki kitaplarda ise hiç yer verilmemiştir. Aşağıda, “tasarruf” değerinin kitaplarda nasıl yansıtıldığına dair örnek ifadeler ve görsellere yer verilmiştir.

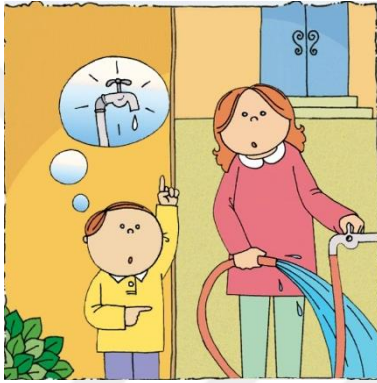
“İnsanlar sorumluluklarını yerine getirmezse bu gidişle hasta olacağını söyledi. Dünya. “Çöp atmayın, suları kirletmeyin, tasarruf etmezseniz susuz kalacağız.” diye de öğüt verdi. “Susuz kalmak mı?” diye düşündü Umut. Parktan eve döndüğünde nasıl da susadığını lıkr lıkr su içtiğini hatırladı.” (Meraklı Bilgin, Uzaya Yolculuk, s. 6)

“Annem ve babam her şeyi ihtiyacımız kadar kullanmamız gerektiğini söyler. Su da bunlardan biri. Su hayatımızı sürdürmemiz için çok önemli bir kaynakmış. Su israf edilmemeli, dikkatli kullanılmalıymış. Dünyamızda su bulamadıkları için susuzluktan hastalanan çocuklar ve büyükler varmış.” (Hayatın İçinden, Su Tasarrufu, s. 1)

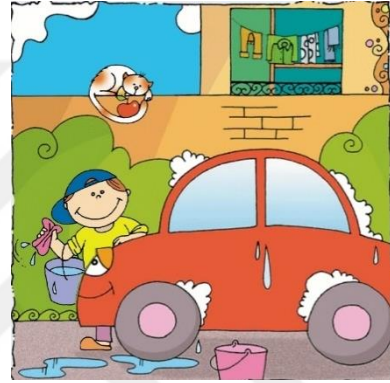
“Sincaplar böyle davranmakta haklıydılar. Çünkü kış mevsimi uzun sürüyordu. Yapılacak en doğru iş oburluk yapmadan biraz daha tutumlu olmaktı.” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 9)

“-İsraf olmuyor ki. Sabunu elimize alıyoruz, elimizi ıslattıktan sonra musluğu kapatıyoruz. Köpüklüyoruz sonra da durulamak için tekrar açıyoruz, diye yine Yapışkan Virüs’ü sinir edecek bilgiçlikle cevap verdi Esra. (Bizim Masallar, Biz Virüsten Güçlüyüz, s. 20)

“Annem mutfakta suyu çok dikkatli kullanır. Musluğu çok az açarak meyveleri tertemiz yıkar. "Çok su kullanmak çok temizlemek demek değildir. Az su ile ovalayarak yeteri kadar yıkamak en iyisi" dedi annem. "Su kullanırken ben de dikkatli olacağım anne" dedim.”
(Hayatın İçinden, Su Tasarrufu, s. 19)

Şekil 4.35: Su Tasarrufu

Şekil 4.36: Su Tasarrufu

Şekil 4.35'te Reyhan teyzenin suyu fazla akıttığı ve Yusuf'un suyu bu şekilde kullanmanın yanlış olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Yine Şekil 4.36'da da araba yıkayan Yusuf, suyu kovayla kullanmış; böylece tasarruf değerine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Temizlik

Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında “temizlik” değerine 28 farklı yerde yer verildiği görülmüştür. Bu değer, en fazla “Meraklı Bilgin” (f=9) kategorisindeki, en az ise “Doğanın Masalı” (f=1) kategorisindeki kitaplarda saptanmıştır. “Temizlik” değerine ilişkin örnek cümleler ve görseller aşağıda sunulmuştur.

“Ellerimizi, yavaş yavaş yirmiye kadar sayarak sabunla yıkamalıyız. Gün içinde bunu sık sık tekrar etmeliyiz. Merak etmeyin, ellerimiz yıkanmakla buruşmaz. Beslenmemize dikkat etmeliyiz. "Annemiz ne pişiriyorsa yemeliyiz." demek daha doğru olur. Virüsün vücuda

girmemesi için temizlik çok önemli.” (Bizim Masallar, Biz Virüsten Güçlüyüz, s. 30)

“Kahve, sürekli oturduğu vitrinin bu yeni manzarasından pek hoşnut değildi. Çıkıp dışarı ortalığı temizledi. Yiyecek atıklarını çöpe, kâğıt, plastik ve cam atıklarını geri dönüşüm konteynırına bıraktı.” (Doğanın Masalı, İyi Şeyler Koleksiyoncusu, s. 33)

“Arkadaşları Umut'un ne söylemek istediğini anlamıştı. Hep birlikte sınıflarını temizlediler. Onlar artık, temiz Dünya için çalışan sorumlu çocuklardı...” (Meraklı Bilgin, Uzaya Yolculuk, s. 16)

"Nineciğin eline kova bez ve süpürge tutuşturup gittiler. Ninecik bu tozlu yerde bir hapşırdı, iki hapşırdı, üç hapşırdı ve sonra da temizliğe başladı. "Amma da pismiş bu uzaylılar?" diyerek eşyaları silip durdu. (Meraklı Bilgin, Sarmaşık Gezegeni, s. 14)

“Üç arkadaş birbirlerine suçlulukla ve üzüntüyle baktılar. Bu kirlilikte onların da payı vardı. Leyla heyecanla:

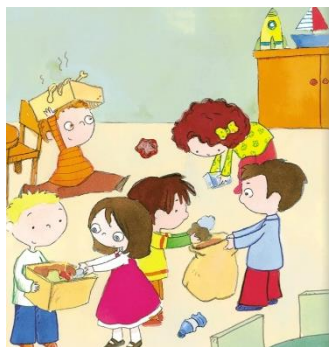
-Okulumuzda bir kampanya başlatalım, ilgili kurumlara mektuplar yazalım, dedi. Derya:

-En önemlisi de etrafımızdaki insanları temiz olmaları için uyaralım, diye ekledi. Tuba:

-Tabii kendimiz de örnek olalım değil mi, diye sordu. Bundan böyle tam bir "Temiz Çevre Savaşçısı olmaya karar vermişlerdi.” (Meraklı Bilgin, Temiz Çevre Savaşçıları, s. 13)

Şekil 4.37: İyi Şeyler
Koleksiyoncusu

Şekil 4.38: Uzaya
Yolculuk

Şekil 4.39: Biz Virüsten
Güçlüyüz

Şekil 4.37'de Kahve'nin yerdeki çöpleri süpürmesi, Şekil 4.38'de çocukların sınıftaki çöpleri toplaması ve Şekil 4.39'da Esra'nın elinde sabun tutması ile temizlik değerinin önemi vurgulanmıştır.

Vatanseverlik

“Vatanseverlik” (f=4), tespit edilen değerler arasında en düşük frekansa sahip olan değerdir. Söz konusu değer sadece “Meraklı Bilgin” (f=3) ve “Bizim Kahramanlar” (f=1) kategorisindeki kitaplarda tespit edilmiştir. Bu değere ilişkin bazı örnek cümleler aşağıda paylaşılmıştır.

“-Toplandık çünkü ülkemizi temsil edeceğiz.” (Bizim Kahramanlar, Kendini Onun Yerine Koy, s. 10)

“En büyük hayali iyi bir çiftçi olabilmektir. Evet evet, yanlış duymadınız. Rumba, çok iyi bir çiftçi olmak istiyordu. Çünkü Bilibup gezegeninin toprağı hiç mi hiç verimli değildi. Bu yüzden, komşu gezegenlerden alışveriş yapmak zorunda kalıyorlardı. Ve tabii ki bu, çok masraflı oluyordu.” (Meraklı Bilgin, Çalışan Başarır, s. 5)

“Rumba, tüm zamanını gezegenin sorununu çözmek için toprak uzmanı bir bilim adamı olmaya ayırdı.” (Meraklı Bilgin, Çalışan Başarır, s. 8)

“-Hazıra dağ dayanmaz Kurumba! Gezegenimizin geleceğı için bu çok önemli bir proje.” (Meraklı Bilgin, Çalışan Başarır, s. 9)

Yardımseverlik

Tespit edilen değerler arasında en yüksek frekansa sahip olan “yardımseverlik” (f=116) değeri, en yoğun biçimde “Doğanın Masalı” (f=43) kategorisindeki kitaplarda işlenmiştir. “Meraklı Bilgin” (f=8) kategorisindeki eserlerde ise sınırlı sayıda yer aldığı saptanmıştır. Aşağıda, “yardımseverlik” değerinin kitaplarda nasıl yansıtıldığına dair örnek ifadeler ve görsellere yer verilmiştir.

“Bir ara gözüne sepetlerin arasında hareket eden bir şey takılmış. Hemen koşmuş. Bu bebek Tercan'mış. Zavallı Tercan, ailesini kaybetmiş. Buldan Tercan'ı kucağına almış. Birkaç kişiye onu tanıyıp tanımadıklarını sormuş. Ama bebeğı tanıyan çıkmamış. Ortalık çok kalabalıkmış. Bu kalabalıkta bebeğın ailesini bu şekilde bulması imkânsızmış. Hemen onu hörgücüne bindirmiş. Oradaki en yüksek yere tırmanmış. Böylece herkes onu

görebilecekmiş. Birazdan Tercan'ın ailesi gelmiş. Yavrularını buldukları için çok sevinmişler. Buldan'ın yardımseverliğini panayırda duymayan kalmamış. ” (Bizim Masallar, Vahaya Bir Kuş Konmuş, s. 6)

“Yardım isteyen, zor durumda olan birileri varsa onlara yardım etmeliyim, diye düşünmüş. Hemen o tarafa doğru uçmuş. ” (Doğanın Masalı, Şımarık Çekirgeler, s. 9)

“İki komşu hızlı hızlı çam ağacı bulup bir avuç dolusu reçine ve bir kucak dolusu dal parçası topladı. Beyaz Sincap'ın yuvasına geldiklerinde Sarı Sincap hiç vakit kaybetmeden işe başladı. Beyaz Sincap komşusuna tek tek dalları veriyor, Sarı Sincap özenle dalları yerleştiriyor, reçine sürerek yapıştırıyordu. ” (Bizim Masallar, Sevimli Sincaplar, s. 27)

“” Buzulun üstündeki küçük insanı gördün mü? Onu fırtınaya karşı uyarmalıyız. ”
"Saçmalama, Gerda" diye cevapladı Lars. "Fırtınadan saklanmak için bizim bile yeterince zamanımız yok. ”

Gerda kararlıydı. Kardeşinin yüzgecinden tuttu ve eskimo çocuğa doğru yüzmeye başladılar. ” (Doğanın Masalı, Gerda - Denizde Bir Cesaret Hikâyesi, s. 22)

“Altıncı gün ihtiyar bir kaplumbağaya yardım etti. Kaplumbağa yeşil ışık yanınca karşıya geçmeye çalışıyor fakat yavaş adımları yolu bitirmesine yetmiyordu. Bunu gören Kahve onu sırtına aldı. Kaplumbağa, Kahve'ye minnettardı. ” (Doğanın Masalı, İyi Şeyler Koleksiyoncusu, s. 29)

Şekil 4.40: Pembe Şapkalı Ördek

Şekil 4.41: Sevimli Sincaplar

Şekil 4.42: Sevgi Ormanı

Şekil 4.40'ta pembe şapkalı ördek suya düşen maymunu kurtarmaktadır. Öte yandan Şekil 4.41'de Sarı Sincap'ın, Beyaz Sincap'ın yuvasındaki deliği tamir etmeye yardım ettiği görülmektedir. Şekil 4.42'de ise hastalanan krala tüm orman halkının gerek çorba gerekse meyve sebzelerle yardım etmektedir. Dolayısıyla her üç görselde de yardımseverlik değeri somutlaştırılmıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan etkileşimli e-kitaplar, MEB (2024) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen değerler doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle bu bölümde TRT Çocuk Kitaplık uygulamasının değerler eğitimi açısından önemine ve etkileşimli e-kitapların çocuklara değer kazandırmadaki etkililiğine ilişkin sonuç ve tartışmalar ortaya konmuştur.

Hayatın İçinden kategorisinde incelenen kitaplarda, 29 kez geçiş sıklığıyla “sevgi” değerinin en çok işlenen değer olduğu tespit edilmiştir. Nitekim Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarını değerler açısından inceleyen Aktaş ve Yalçın (2024) ile Ayla Kutlu'nun “Merhaba Sevgi” adlı çocuk romanını değerler eğitimi bakımından analiz eden Bulut (2021), yaptıkları çalışmalarda söz konusu eserlerde en çok “sevgi” değerine yer verildiğini saptamışlardır. Yine bir başka araştırmada Baran Yir (2019) Bilgin Adalı'nın 31 kitabını incelemiş ve “sevgi” değerinin en yüksek frekansa sahip değer olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu bulgular bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu durum, sevgi değerinin çocuk edebiyatında sıkça yer almasının altında yatan bazı nedenlerin irdelenmesini gerekli kılmaktadır. Öncelikle, çocukların duygusal gelişimi açısından temel bir değer olan sevgi, erken yaşta kazandırılması hedeflenen evrensel değerlerden biridir. Bu nedenle çocuk edebiyatı yazarları, çocukların empati kurma, paylaşma ve toplumsal ilişkiler kurma becerilerini geliştirmek için "sevgi" temasını bilinçli olarak tercih etmektedirler. Ayrıca “sevgi” yardımlaşma, hoşgörü, saygı gibi birçok değerın temelini oluşturduğu için didaktik bir yapıya sahip çocuk kitaplarında çatı değer olarak sıkça kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, çocuk edebiyatının genellikle olumlu duygulara odaklanması da sevgi temasının öne çıkmasında etkili olabilir. Bununla birlikte “Hayatın İçinden” kategorisinin doğrudan insan ilişkileri ve günlük yaşamı konu alması, sevgi değerinin bilinçli olarak öne çıkarıldığını düşündürmektedir. Öte yandan söz konusu kategoride “estetik, mütevazılık, özgürlük ve vatanseverlik” değerlerine yönelik bir bulguya ulaşılmamıştır. Karagöl ve Aydoğan (2025) da incelediği kitaplarda “özgürlük” ve “vatanseverlik” değerlerine yer verilmediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla araştırmanın bulguları, incelenen çocuk edebiyatı ürünlerinde tespit edilemeyen değerler bakımından birbiriyle örtüşmektedir. Bu değerlerin yer almamasının olası nedenleri arasında, özellikle erken çocukluk dönemine yönelik kitaplarda daha somut

ve günlük yaşama yakın değerlere yer verilmesi; özgürlük veya estetik gibi soyut, daha üst düzey kavramların çocuklar tarafından anlaşılmasının zor olması gösterilebilir.

Meraklı Bilgin kategorisinde ele alınan kitaplarda, tespit edilen değerler arasında en yüksek frekansa “sorumluluk” değerinin sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, söz konusu kitapların hedef kitlesi olan çocuklara erken yaşta görev bilinci kazandırma amacı taşımasıyla açıklanabilir. Ayrıca “Meraklı Bilgin” ifadesi, bilgiye ulaşmak için çaba gösteren bir çocuk imajı yarattığından, sorumluluk değerinin kategori ismiyle uyumlu biçimde öne çıkması anlamlıdır. Buna karşın, aynı kategoride tasarruf, mütevazılık, sabır ve vatanseverlik değerlerinin de düşük geçiş sıklığına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu değerlerin daha düşük frekansla yer alması, bu değerlerin anlatı kurgusuna doğrudan entegre edilmesinin daha zor olmasıyla açıklanabilir. Akay’ın (2018) Ahmet Yılmaz Boyunağa’ya ait 19 çocuk romanını değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada, en fazla yer verilen değer “sorumluluk” olduğu; en az ise “sabır” değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan, Akay’ın (2018) bulguları ile elde edilen veriler tutarlılık göstermektedir.

Bizim Masallar kategorisinde analiz edilen 10 kitapta en çok “yardımseverlik” (f=27) ve “dostluk” (f=21) değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bulgu, Eker ve Kılav’ın (2022), ““Eşit Masallar Serisi” Adlı Resimli Çocuk Kitaplarının Değer İletimi Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada beş eseri incelemiş ve eserlerde en fazla “yardımseverlik” (f=12) ve “dostluk” (f=8) değerlerine rastlandığı belirtilmiştir. Söz konusu bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Bu paralellik, masalların tarihsel ve kültürel işleviyle açıklanabilir. Masallar, kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel anlatılar olarak, bireyler arası ilişkileri ve toplumsal dayanışmayı öne çıkaran temalara sıklıkla yer vermektedir. Yardımseverlik ve dostluk gibi değerler ise hem bireysel erdemleri hem de toplumsal uyumu destekleyen yapılarıyla masal kurgularında sıkça işlenen temel değerler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, söz konusu değerlerin hem bu çalışmada hem de benzer literatürde öne çıkması anlamlı ve beklenen bir durumdur.

Doğanın Masalı kategorisinde, incelenen kitaplarda en yüksek frekansa sahip değer olarak “yardımseverlik” (f=43) değeri gözlemlenmiştir. Bu kategoride yer alan eserlerde, yardımseverlik değerinin diğer değerlere kıyasla daha fazla ön planda olması dikkat çekicidir. Bu durum, doğa temalı hikâyelerin çoğunlukla insanlar ile doğa arasındaki ilişkiye

vurgu yapmasından kaynaklanıyor olabilir. Özellikle doğayı bir “canlı varlık” olarak ele alan anlatılarda, hayvanların, ağaçların ya da doğal unsurların zor durumda kaldığı; kahramanların ise bu durumlara çözüm sunduğu olay örgüleri yaygındır. Bu da yardımseverlik değerini doğrudan görünür kılar. Aynı zamanda bu hikâyelerde sadece insanlar arası değil, insan-dışı varlıklarla kurulan ilişkilerde de yardım etme, koruma, destek olma gibi davranışlar öne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda, yardımseverlik değerinin yalnızca ahlaki bir erdem değil, aynı zamanda doğayla sağlıklı bir ilişki kurmanın temeli olarak sunulması, bu değerın yüksek frekansla yer almasını açıklamaktadır. Nitekim Rıfat Ilgaz’ın 12 çocuk kitabını değerler eğitimi açısından inceleyen Çalık’ın (2021) araştırmasında da “yardımseverlik” en sık karşılaşılan değer olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle elde edilen bulgular literatürle tutarlılık göstermektedir.

Bizim Kahramanlar kategorisinde analiz edilen eserlerde en sık tekrarlanan değerlerin “çalışkanlık” (f=25) ve “yardımseverlik” (f=25) olduğu saptanmıştır. Bu durum, söz konusu eserlerin TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin kitaplaştırılmış versiyonları olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu yapımlarda yer alan karakterler, çocuklara günlük yaşamdan kesitler sunarken aynı zamanda olumlu davranış modelleri sergileyen kahramanlar olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla, bu karakterlerin hikâye içinde sorumluluk üstlenen, üretken ve topluma katkı sağlayan bireyler olarak kurgulanması, çalışkanlık ve yardımseverlik gibi değerlerin öne çıkmasını doğal kılmaktadır. Ayrıca bu çizgi film karakterleri, genellikle arkadaşlık, dayanışma ve topluma yararlı olma temaları etrafında şekillendiği için yardımseverlik değeri de sıkça vurgulanan bir öge hâline gelmektedir. Bu noktada Karaca’nın (2019) gerçekleştirdiği çalışma özellikle dikkat çekicidir. Araştırmada, Rafadan Tayfa çizgi filmi değerler eğitimi açısından incelenmiş ve en sık aktarılan değerlerin “yardımseverlik” ile “çalışkanlık” olduğu belirlenmiştir. Çizgi filmle kitap içerikleri arasındaki bu paralellik, yalnızca bulguların örtüştüğünü değil, aynı zamanda bu değerlerin neden ön planda tutulduğuna dair gerekçeli bir açıklama da sunmaktadır. Benzer şekilde, Karagöl ve Aydoğan’ın (2025) Dedemin Bakkalı adlı kitabı inceledikleri çalışmada da, söz konusu değerlerin diğer değerlere kıyasla ön plana çıktığı vurgulanmıştır. Bu yönüyle mevcut araştırmanın bulguları, ilgili literatürle anlamlı bir tutarlılık göstermektedir.

Bu çalışmada incelenen beş farklı kategoriye ait kitaplarda öne çıkan değerlerin, yalnızca metin içi temalarla değil, aynı zamanda kategorilerin isimlendirilmesiyle de anlamlı bir biçimde örtüştüğü görülmektedir. “Hayatın İçinden” gibi insani ilişkilerin ön planda olduğu

kategoride sevgi; “Meraklı Bilgin” gibi araştırma ve öğrenme temalı kategoride sorumluluk; “Bizim Masallar” ve “Doğanın Masalı” gibi anlatı geleneği ya da doğa temelli kategorilerde yardımseverlik; “Bizim Kahramanlar” gibi rol model karakterlerin yer aldığı kategoride ise çalışkanlık ve yardımseverlik değerlerinin öne çıkması, bu ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, yazarların değer aktarımında yalnızca pedagojik hedeflere değil, aynı zamanda anlatının tematik yapısına ve hedef kitlenin beklentilerine de duyarlı davrandıklarını göstermektedir. Dolayısıyla ulaşılan bulgular, değer aktarımının hem içerik hem de yapı düzeyinde bilinçli tercihlere dayandığını ve çocuk edebiyatının bu bağlamda sistemli bir şekilde işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan beş kategori arasından her birinden onar kitap olmak üzere toplam 50 kitap, 20 temel değer kapsamında incelenmiş ve bu eserlerde toplam 842 değer unsuruna yer verildiği tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan çocuk kitapları değerler bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Kategori bazında incelendiğinde ise en fazla değer Doğanın Masalı kategorisindeki kitaplarda yer aldığı belirlenmiştir. Söz konusu kategoride tespit edilen değerler, toplam değerlerin %26’sını oluşturmaktadır. Doğanın Masalı kategorisini sırayla %21 ile Bizim Kahramanlar, %20 ile Bizim Masallar ve %17 ile Meraklı Bilgin kategorileri takip etmektedir. En az değer barındıran kitaplar ise %16’lık oranla Hayatın İçinden kategorisinde yer almaktadır. Bu sonuçlardan hareketle, tematik farklılıkların değer aktarım düzeyini doğrudan etkilediğini ve bazı kategorilerin bu açıdan daha işlevsel olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında analiz edilen çocuk kitaplarında tespit edilen değerlerin dağılımına bakıldığında en sık rastlanan değer “yardımseverlik” olduğu görülmüştür. Bu değer 116 kez farklı bağlamlarda karşımıza çıkmıştır. “Sevgi” değeri, 94 kez geçiş sıklığıyla en yüksek frekansa sahip ikinci değerdir. Bu durum, bu değerlerin çocuk kitaplarında sıkça tercih edilen ve çocuğun dünyasında karşılık bulan temel değerler olduğunu göstermektedir. Nitekim Coşkun (2022), Gülten Dayıoğlu’nun 16 eserini değerler eğitimi açısından incelemiş ve araştırma sonucunda en fazla yardımseverlik (f=114) ve sevgi (f=89) olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Şakiroğlu (2022) da “Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatındaki Fantastik Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” adlı çalışmada 22 eseri analiz etmiş ve bu eserlerde aynı iki değer öne çıktığını ifade etmiştir. Bu bulgular, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla anlamlı bir tutarlılık göstermekte ve

yardımseverlik ile sevgi değerlerinin çocuk kitaplarında temel aktarım öğeleri olarak benimsendiğini desteklemektedir.

Araştırmada, yardımseverlik ve sevgi değerini sırasıyla sorumluluk (f=83), dostluk (f=82), duyarlılık (f=73), çalışkanlık (f=57), saygı (f=49), aile bütünlüğü (f=40), sağlıklı yaşam (f=40), merhamet (f=36), temizlik (f=28), sabır (f=25), adalet (f=24), dürüstlük (f=23), tasarruf (f=23), estetik (f=20), mütevazılık (f=13) takip etmektedir. En düşük sıklıktaki değerlerin ise vatanseverlik (f=4), mahremiyet (f=5) ve özgürlük (f=7) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, söz konusu değerlerin daha soyut kavramlar içermesi ve çocuk kitaplarında dolaylı ya da sembolik yollarla aktarılmasının tercih edilmesiyle açıklanabilir. Ayrıca bu tür değerlerin doğrudan anlatımının, çocukların gelişimsel düzeylerine uygun şekilde sunulmasının daha sınırlı olabileceği de düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer boyutunu, incelenen çocuk kitaplarında yer alan görsel unsurların değer aktarımı açısından taşıdığı işlev oluşturmaktadır. Söz konusu kitaplardaki görsellerin incelenmesiyle elde edilen bulgular doğrultusunda, görsellerin büyük ölçüde yazılı içerikle uyumlu ve değerleri destekleyici nitelikte olduğu görülmüştür. Değerlerin sadece metin yoluyla değil, görseller aracılığıyla da çocuklara aktarılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle soyut bir konu olan değerlerin çocuğun zihninde canlanmasına ve verilen değeri benimsemesine olanak tanınmıştır.

Metinsel olarak değerleri yansıtan örnekler çok sayıda olmasına rağmen görsellerde değerlerin oldukça sınırlı yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu durum özellikle de dürüstlük, adalet, mütevazılık, özgürlük gibi soyut değerlerin görselleştirilememesi ile açıklanabilir. Araştırma kapsamında incelenen etkileşimli e-kitaplarda daha çok dostluk, sevgi, aile bütünlüğü, çalışkanlık, temizlik, sağlıklı yaşam ve yardımseverlik değerleri ile ilgili görsellere rastlanmıştır.

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan kitaplar, görsellerin yanı sıra etkileşimli unsurlar, animasyonlar ve seslendirme özellikleriyle değer aktarımında destekleyici rol üstlenmektedir. Bu unsurlar çocukların ilgisini ve dikkatini çekerek kitapta anlatılanları daha iyi anlamalarına, çocuğun eğlenerek öğrenmesine, okumaktan keyif almasına katkı sağlamaktadır. Seslendirme, sevgi ve saygı gibi duygu ağırlıklı değerlerin çocuklara daha etkili bir şekilde yansıtılmasını sağlamakta, bu da çocukların değerleri anlayıp

içselleştirmelerine zemin hazırlanmaktadır. Bu nitelikleri sayesinde etkileşimli e- kitaplar sadece bilgi aktarmak ya da okuma eylemini gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda değerler eğitiminde ve değerlerle ilişki kurma sürecinde de etkin rol oynama potansiyeline sahip materyallerdir.

Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde, TRT ocuk Kitaplık uygulaması kapsamında incelenen eserlerde, 2024 Türkçe Dersi ğretim Programı'nda belirtilen 20 değerin farklı düzeylerde işlendiği belirlenmiştir. TRT ocuk Kitaplık uygulaması her ne kadar bazı değerlerin yansıtılmasında yetersiz kalsa da genel olarak değerler açısından zengin bir kitap koleksiyonuna sahiptir. Git gide dijitalleşen dünyada ve okuma kültürünün basılı kaynaklardan sanal kaynaklara doğru evrildiği bu süreçte, TRT ocuk Kitaplık değerlerin ğretiminde yararlanılabilecek nitelikte kitaplar içeren dijital bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. ÖNERİLER

Araştırmadaki bulgu ve sonuçlardan hareketle araştırmacılara, yazarlara, dijital kitaplıkları geliştiren/tasarlayan yazılım mühendislerine, öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik öneriler bu bölümde sunulmuştur:

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan kitaplar değerler eğitimi dışında başka bağlamlarda analiz edilebilir.
- Farklı dijital kütüphane uygulamaları ve e-kitaplar değerler eğitimi açısından incelenebilir.
- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin dijital kitaplıkları değer eğitimi açısından nasıl değerlendirdiğine ilişkin araştırmalar yapılabilir.

Çocuk kitabı yazarlarına ve dijital kitaplıkları geliştiren/tasarlayan yazılım mühendislerine yönelik öneriler:

- E-kitap yazarları, mevcut kitaplarda yer verilmeyen ya da az oranda tespit edilen değerler doğrultusunda düşüncelerini şekillendirerek yeni kitaplar üretebilir.
- Mevcut kitaplardaki değerlerin sıklığına göre dijital kütüphanelere seçilecek olan kitaplar belirlenebilir.
- TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında her kitabın sonunda yer alan ölçme-değerlendirme soruları ile mevcut oyunların hem çeşitliliği hem de niteliği geliştirilerek çocukların öğrenme sürecine daha fazla katkı sağlanabilir.
- Kitap sonunda, çocukların değerleri içselleştirmelerini destekleyecek etkinliklere, soru-cevap bölümlerine ve günlük yaşamla ilişkili uygulamalı ödevlere yer verilebilir. Böylece edinilen bilgiler sadece teoride kalmaz, yapılan pratiklerle değerlerin içselleştirilmesi sağlanır. Bu gibi uygulamalar, çocukların değerleri gerçek yaşamda deneyimlemelerine ve davranışlarına yansıtılmalarına olanak sağlar.
- TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan kitapların yaş seviyeleri alan uzmanları tarafından yeniden kontrol edilerek kullanıcıların doğru yaş grubuna uygun kitaplara ulaşması sağlanabilir.

- TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan kitaplar yaş grubu açısından çeşitlendirilebilir. Özellikle 10-15 yaş seviyesine uygun kitaplar eklenerek hem çocukların kitaplara dijital erişimi hem de dijital kitaplıkların kapsayıcılığın artması sağlanabilir.
- Sadece TRT Çocuk Kitaplık uygulaması özelinde değil tüm dijital kitaplık uygulamaları, güncelliğini koruması için belirli aralıklarla yeni kitaplar eklenmesi faydalı olabilir.
- TRT Çocuk Kitaplık uygulaması gibi dijital etkileşimli kitapların olduğu benzer platformlar geliştirilerek çocuklara farklı okuma alanları sağlanabilir.

Öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik öneriler:

- Öğretmenler, değerlerin çocuğa aktarılıp benimsetilmesinde ve değer öğretimini desteklemek amacıyla TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan kitaplardan faydalanabilir.
- Dijital kitaplıklar, eğitim-öğretimde birçok yönden faydalı bir materyal olarak kullanılabilir.
- Ebeveynler, çocuklarına kitap seçerken, onların edinmeleri gereken temel değerleri işleyen kitaplara öncelik verebilir. Ayrıca, dijital kitaplıklardan etkili bir şekilde faydalanabilmeleri için çocuklarını yönlendirebilirler.
- Dijital kitaplıkların kullanımında, ekran süresi konusunda denge kurulmalı ve ebeveynler çocuklarının ekran karşısında geçirdiği zamana dikkat etmelidir.

KAYNAKLAR

- Abacı, E. (2018). *Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Abacı, E., ve İnce Samur, A. Ö. (2024). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9(28): 493–511.
- Akay, İ. (2018). Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarında yer alan kök değerler. *Turkish Studies*, 13(28), 1-30.
- Aktaş, A., ve Yalçın, G. (2024). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler bakımından incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 332-354.
- Akyüz, E. (2023). Bir okuma deneyimi olarak elektronik çocuk kitapları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1*, 785-801.
- Alp, İ. ve Levent, F. (2020). Dijital dönüşümün öğrencilerin değerleri üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri, *Turkish Studies*, 15(3), 1611-1633.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arslan, Ö. M. (2024). *Sevim Ak'ın Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslan, M. ve Gökçen, E. (2024). İlkokul Türkçe dersi öğretim programlarında değerler eğitiminin yeri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (14)*, 1094-1114.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Aydın, İ. ve Öksüz, A. (2021). Çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (25)*, 579-619.
- Bacanlı, H. (2011). “Değer, değer midir?”, *Eğitime Bakış*, 7 (19), 18-21.
- Balıkçı, G. N. (2016). Erken çocukluk döneminde değerler ve ahlak eğitiminin yeri ve önemi. A. Güvenç Saygın ve M. Saygın (Yay. Haz.). *Eğitimde gelecek arayışları: düünden bugüne Türkiye’de beceri, ahlak ve değerler eğitimi uluslararası sempozyum içinde* (s. 101-106), Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Baran Yir, B. (2019). *Bilgin Adalı'nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Batmaz, O., ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2681-2692.
- Bayter, M. ve Yıldırım, K. (2023). Dijital kütüphaneler ve sosyal medyanın sentezi: bilgi paylaşımında yenilikçi güç. *Library Archive and Museum Research Journal*, 4(2), 185-200.
- Becit, G., ve Coşkunserçe, O. (2023). Evaluation of the Digital Story in Values Education Project. *International Journal of Progressive Education*, 19(5).110-125.
- Beyaz Özbey, İ. (2022). Dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu, *İmgelem*, 6 (10), 141-158.
- Binici, K. (2017). E-kitap ve Kütüphanecilikte Düşündürdükleri. H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed.). *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri* içinde (s. 181-204). İstanbul: Hiperkitap.
- Binol, U. (2024). *TRT Çocuk Kanalının İnteraktif Eğitimdeki Rolü: TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, A. ve Bozkaya, M. (2013). Etkileşimli e-kitap: dün, bugün ve yarın. XV. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 387-393.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(57), 248-272.
- Bus, A. G., Van IJzendoorn, M. H., ve Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21.
- Council on Early Childhood, High, P. C., ve Klass, P. (2014). Literacy promotion: An essential component of primary care pediatric practice. *Pediatrics*, 134(2), 404-409.
- Coşkun, B. (2022). *9-12 Yaş Çocuk Kitaplarının, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, A., ve Dilci, T. (2024). Dijitalleşme, kültür ve psikoloji üçgeninde değer algısı. *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(2), 40-63.
- Çalık, F. (2021). *Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Çetin, M. ve Uslu, S. (2022) Değerler eğitimi ve sosyal bilgiler. B. Gülbahar (Ed.), *Eğitim Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar XIV*. içinde (s. 5-14). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Çevik, A. ve Müldür, M. (2014). Dil eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanma ve çocuk kitapları. *Türk Dili Dergisi*, 593-602.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin basılı sayfa ve ekrandan okuma tercihleri ile eğitimde elektronik metin kullanımına yönelik görüşleri. *Turkish Studies*, 8(3), 137-161.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi: bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1):172-190.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Demirel, T. (2025). *Değerler Eğitime Yönelik Ortaokul Öğretmen ve Öğrencileri İle Öğrenci Velilerinin Görüşlerinin İncelenmesi* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, K., ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Dılmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18): 9-2.
- Doğan, S. ve Aşlamacı, İ. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin değer eğitimi açısından analizi. *Çukurova Araştırmaları*, 11(1), 72-90.
- Duran, E. ve Alevli, O. (2014). Öğrenci görüşleri: dijital metin mi basılı metin mi?. *International Journal of Language Academy*, 2(2), 110-126.
- Duyar, H. (2021). *Çocuk Edebiyatı Yazarı Sara Şahinkanat'ın Kitaplarının Değerler Eğitimi Kapsamında İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eker, C. ve Kılav, D. (2022). “Eşit Masallar Serisi” adlı resimli çocuk kitaplarının değer iletimi açısından incelenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 8(55): 45-5.
- Erdal, K. (2009). Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E Dergisi*, (17), 1-18.
- Ertem, İ. S. (2020). Dijital çocuk kitaplarının öğretim aracı olarak kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının değerlendirmeleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(59), 1322-1332.

- Fedotova, N., ve Shirokova, O. (2021). Destructive trends of digital culture: “Side effects” of new media. In E. V. Toropova, E. F. Zhukova, S. A. Malenko, T. L. Kaminskaya, N. V. Salonikov, V. I. Makarov, A. V. Batulina, M. V. Zvyaglova, O. A. Fikhtner, ve A. M. Grinev (Ed.), *Man, Society, Communication* (Vol. 108, ss. 597–603). European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. European Publisher.
- Gençer, G. ve Doğan Kahtalı, B. (2022). Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 17(3), 407-421.
- Göcen, N. (2025). *Masalların Türkçe Öğretim Programı'ndaki Kök Değerler Bakımından İncelenmesi: Bilecik İli Söğüt İlçesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray: Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gönen, M. (2000). Öğrencilerde Motivasyon Nasıl Arttırılır? M. R. Şirin (Ed.), 99 *Soruda Çocuk Edebiyatı* içinde (s.43-44). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gül, G. (2023). *TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasındaki E-kitapların Temel Kavramlara Yer Verme Durumunun İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Güner, A., ve Çifci, Ç. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi yaklaşımlarına yönelik özgün görüşler: yeni bir perspektif. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 10(11), 1987-1998.
- Güneş, F. (2016). Değerler Eğitime Yaklaşım ve Modeller. A. Güvenç Saygın ve M. Saygın (Yay. haz.), *Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s.1-20). Ankara: Atatürk Araştırma merkezi.
- Han, C. ve Türkyılmaz, M. (2020). Miyase Sertbarut’un romanlarının değerler aktarımı bakımından incelenmesi. *TAY Journal*, 4(2), 122-151.
- Ilıcak Yücel, N. G. ve Çakır, T. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde filmlerle değer aktarımı: Ayla film örneği. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(3): 160-177.
- Izgar, G. (2020). Değer Eğitimi, İlkeleri ve Süreçleri. G. Izgar ve B. Dilmaç (Ed.) *Değer Eğitimi, Kavram, İlke ve Yaklaşımlar* içinde (s. 89-124). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- İlter, İ. (2020). Değerin Tanımı ve Değer Sınıflandırmaları. G. Izgar ve B. Dilmaç (Ed.) *Değer Eğitimi, Kavram, İlke ve Yaklaşımlar* içinde (s. 33-64). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- İmal, M., ve Çetingöz, D. (2024). Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1881-1903.
- İşeri, K. ve Baştuğ, M. (2016). Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 17-35.

- Kakırman Yıldız, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuğunun eğitim ve gelişiminde kitabın rolü ve bu süreçte anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 792-802.
- Karaca, S. S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöl, E. ve Aydoğan, Ş. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programındaki değerler açısından Türkçe öğretmenlerinin 5. sınıflara önerdiği çocuk edebiyatı kitapları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 13(1), 73-93.
- Karagöz, B. (2018). Emin Özdemir'in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: bir çözümleme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (31), 63-85.
- Kaygana M., Yapıcı Ş. ve Aytan T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *International Journal of Social*, 6(7), 657-669.
- Keklik, S., ve Kuru, H. (2016). Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 217-237.
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programlarında yer alan kök değerlerin önem sırasına ve eğitimine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 134-145.
- Kurulgan, M. (2013). Bilgi teknolojilerinin kütüphane/bilgi-belge merkezlerine etkisi: toplumsal, yapısal, yönetsel ve işlevsel açılardan bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 472-495.
- Kutlucan, E., Çakır, R. ve Ünal, Y. (2019). Dijital öykü anlatımı ile verilen değerler eğitimine yönelik bir eylem araştırması. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2187-2202.
- Küçükoğlu, A., Albayrak, F. ve Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518.
- Macgregor, George. (2008). Introduction to a Special Issue on Digital Libraries and The Semantic Web: Context, Applications and Research, *Library Review*, s. 173-177.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). Türkçe Öğretim Programı, Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar). Ankara: MEB.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB
- Nalçacı, A. (2020). Karakter ve Değer Eğitimi. S. Z. Genç ve A. Beldağ (Ed.) *Değer Eğitiminde: Aile, Çevre ve Okul* içinde (s. 136-143), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Odabaş, A. (2021). Dijital kütüphanecilik. *TRT Akademi*, 6(12), 580-599.
- Odabaş, H. (2019). İnteraktif E-Kitapların Okul Öncesi Çocukların Öğrenme Becerilerine Yansımaları. *İkinci Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu: Çocuk Kütüphanelerinde Okul Öncesi Dönem* içinde, 16-19 Ekim 2019, İstanbul.
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y. ve Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital / e-kitap okuma kültürü: Selçuklu Üniversitesi örneği. *DTCF Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Oğuzkan A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (2000). İyi bir çocuk kitabı dil, anlatım, konu bakımından nasıl olmalıdır? M. R. Şirin (Ed.). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 210-212). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ortaş, İ. (2018). Bilgi ve iletişim çağında bilimsel bilgiye erişimin önemi ve Türkiye'nin bilgiye erişim potansiyeli. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(3), 223-232.
- Öngöz S. (2015). Elektronik Kitap. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.), *Eğitim Teknolojileri Okumaları* içinde (s. 336-353), Ankara: Sakarya Üniversitesi-TOJET.
- Özcan, E. (2017). *Türk Dünyası Masallarının Değerler Eğitiminde Kullanılabilirliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rahmawati, H., Sudigdo, A., ve Azizah, D. M. (2024). Implementation of Illustrated Story Digital Book Media on Reading Skills and Understanding Moral Values of Grade II Students of Timbulharjo Elementary School Bantul Yogyakarta. *Journal of Language, Literature, and Cultural Dynamics*, 1(02), 82-92.
- Sallabaş, M.E. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 59- 68.
- Sapsağlam, Ö. (2020). Erken Çocukluk Yıllarında Değer Eğitimi. E. Ömeroğlu (Ed.). *Erken Çocuklukta Karakter ve Değer Eğitimi* içerisinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Savaş, H., ve Karadağ Yılmaz, R. (2024). Öğretmen ve öğretmen adaylarının dijital okuma kültürleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 524-548.

- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: AÜ Basımevi.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık
- Şahan, H. H. ve Uyangör N. (2021). Nitel Araştırma Yöntemleri. M. Çelebi (Ed.) *Bilimsel Araştırmalarda Örneklem Seçimi* içerisinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şakiroğlu, Y. (2022). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatındaki Fantastik Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı: edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX (780), 12-31.
- Taçıyıldız, G., ve Güney, K. (2023). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 594-625.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum*, 11(6). 30-39.
- Tombul, I. (2021). Değişen değerler ve yabancılaşma bağlamında sinemada öznenin dijitalleşen yalnızlığı. *İNİF E- Dergi*, 6(1), 312-328.
- Tunca, N. (2012). *İlköğretim Öğretmenleri İçin Mesleki Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Değerlerinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turalı, V. (2024). *TRT Çocuk Kitaplık Bünyesindeki Eserlerin Matematik Dersi Kazanımları Bakımından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türe, G. (2021). Dijital dünyanın okuma ve yazma becerileri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(2), 148-164.
- Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2025, Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2020). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- URL-1 (2021). <https://www.trthaber.com/trtden-haberler/trtden-cocuklara-ozel-dijital-kitap-uygulamasi-trt-cocuk-kitaplik-288.html>, TRT Haber, TRT'den çocuklara özel dijital kitap uygulaması: TRT Çocuk Kitaplık, 30 Mart 2021.

- URL-2 (2024). <https://sso.trt.com.tr/trt-cocuk-kitaplik-uygulamasi?token=d0711d92-0814-49f3-a323-300116884359#about>, TRT, TRT Çocuk Kitaplık: Yüzlerce hikâye kitabını dinle, oku, oyna!, 15 Mart, 2024.
- Ütku, İ. E. (2020). *Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: insani erdemler-islami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12(1), 51-69.
- Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.
- Yalçınkaya, Y. (2016). Dijital kültür ve dijital kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(4), 595-618.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2019). Dijital kitapların öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonu. S. Öngöz (Ed.). *Dijital Kitap Teknolojisi Terminolojiden Pedagojiye* içinde (s. 78-90). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, S. G. ve Demirel, M. (2019). Türk tarihinde değerler ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-99.
- Yıldız Taşdemir, C. ve Ata Doğan, S. (2023). Çocuklar için bir e-kitap uygulaması: TRT Çocuk Kitaplık. *Türk Kütüphaneciliği*, 37(1), 29-50.
- Yıldız, M., Dilmaç, B. ve Deniz, M. E. (2013). Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(3), 740-748.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Zeynep ŞEKER

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Türkçe Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyet/Yayınlar : Şeker, Z. & Çevik, A. (2025). Çağdaş çocuk
masallarının çocuğa görelilik ilkesi açısından
incelenmesi. International Journal of Language
Academy, 13 (1), 81-103.

Projeler ve Kurs Belgeleri :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih : 22/08/2025 (Tez Savunma Tarihi)

